

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MALİYE ANABİLİM DALI
MALİYE TEORİSİ PROGRAMI**

**TEZ BAŞLIĞI
TÜRKİYE’DE EKONOMİK SUÇLAR KAPSAMINDA KARA PARA
AKLAMA YÖNTEMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**

Efe Can KORAL

**Danışman
Prof. Dr. Serkan CURA**

MANİSA–2025

EFE
CAN
KORAL

TÜRKİYE'DE EKONOMİK
SUÇLAR KAPSAMINDA
KARA PARA AKLAMA
YÖNTEMİ ÜZERİNE BİR
DEĞERLENDİRME

2025

TAAHHÜTNAME

Bu tezin Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Maliye Ana Bilim Dalında akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek tezde yer aldığını, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, tezin yazımında akademik ve etik kurallara aykırı herhangi bir yapay zekâ ve program kullanmadığımı beyan ederim.

İmza

Efe Can KORAL

ÖZET

Türkiye’de Ekonomik Suçlar Kapsamında Kara Para Aklama Yöntemi Üzerine Bir Değerlendirme

Efe Can KORAL

Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Maliye Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Serkan CURA

Kara para olgusu, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal, hukuki ve ahlaki boyutlarıyla da ele alınması gereken çok yönlü ve güncel bir sorundur. Yasa dışı gelirlerin meşru finansal sistemlere entegre edilmesi süreci olan kara para aklama, ekonomik yapıyı zayıflatmanın yanı sıra suç ekonomisinin genişlemesine, adalet sistemine duyulan güvenin azalmasına ve toplumsal dengelerin bozulmasına neden olmaktadır. Bu çalışma, kara para aklamanın çok boyutlu etkilerini inceleyerek, konunun hem ekonomik hem de sosyal yönlerinin daha derinlemesine anlaşılmasına katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Çalışmada, kara para aklama suçunun ekonomik, toplumsal ve ahlaki etkilerini çok yönlü ele alabilmek için karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, nicel ve nitel tekniklerin birlikte kullanılmasını sağlayarak hem sayısal verilerle desteklenmiş sonuçlara ulaşmayı hem de konunun derinlemesine değerlendirilmesini mümkün kılmıştır. Nicel boyutta, MASAK tarafından yayımlanan güncel istatistiksel veriler kullanılmıştır. İşlem sayıları, ihbarlar, şüpheli işlem bildirimleri ve alınan önlemler gibi değişkenler analiz edilerek kara para aklamanın ekonomik boyutu ve finansal sistem üzerindeki etkileri nesnel verilerle ortaya konmuştur. Nitel boyutta ise kara para aklamanın toplum yapısı, ahlaki değerler, kamu güveni ve adalet duygusu üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu kapsamda literatür taraması yapılmış; akademik yayınlar, yasal düzenlemeler ve kurum raporları üzerinden yorumlayıcı bir analiz

gerçekleştirilmiştir. Böylece kara paranın yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı da tehdit eden ciddi bir sorun olduğu vurgulanmıştır. Sonuç olarak, karma yöntem sayesinde hem ölçülebilir veriler elde edilmiş hem de toplumsal ve ahlaki etkiler derinlemesine değerlendirilmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde ekonomik suç kavramı ele alınmıştır. Bu suçun nedenleri ve tarihsel gelişimi açıklanmıştır. Amaç, kara para aklama suçunu daha iyi anlayabilmek için teorik bir temel oluşturmaktır. Bu çerçevede ekonomik suçun dünya ve Türkiye'deki tarihçesi incelenmiştir. Ayrıca ekonomik suç türleri ve kapsamı ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde kara para kavramı ve bileşenleri sistematik olarak tanımlanmış; kara para aklamanın tarihsel süreçteki gelişimi ele alınmıştır. Kara paranın ekonomik, sosyal ve siyasal alanlardaki olumsuz etkileri analiz edilmiş, kayıt dışı ekonomi ile olan ilişkisi detaylandırılmıştır. Ayrıca, kara para aklama süreci üç temel aşama (yerleştirme, ayrıştırma, bütünleştirme) çerçevesinde kapsamlı biçimde açıklanmıştır. Bölümün sonunda, kara para aklama yöntemleri güncel örneklerle desteklenerek sunulmuş ve suçun uygulama boyutları incelenmiştir. Bu şekilde, kara para aklama olgusunun teorik temelleri ile pratik uygulamaları bütüncül bir perspektifle değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise, kara para aklamayla mücadelede uluslararası ve ulusal düzeydeki gelişmeler detaylı şekilde incelenmiştir. Öncelikle, bu alanda önemli rol oynayan uluslararası kuruluşlar tanıtılmış ve faaliyetleri açıklanmıştır. Daha sonra, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa ve Libya gibi ülkelerin kara para aklamayla mücadelede izledikleri politikalar ve stratejiler ele alınmıştır. Son olarak, Türkiye’de kara para aklamayla mücadelede görev yapan temel kurumlar ve faaliyetleri açıklanmıştır. Böylece, kara para aklamayla mücadelede hem dünya genelinde hem de Türkiye’de yapılan çalışmalar kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir.

Kara para aklama, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal ve siyasal yapıyı da olumsuz etkileyen önemli bir sorundur. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte suç gelirlerinin gizlenmesi ve finansal sisteme dahil edilmesi daha kolay hale gelmiştir. Türkiye, bu alanda 1960’lardan bu yana çeşitli adımlar atmış, yasal düzenlemeler yapmış ve uluslararası iş birliklerine katılmıştır. Ancak alınan önlemlerin yetersiz kalması, Türkiye'nin zaman zaman uluslararası kara ve gri listelere dahil edilmesine yol açmıştır. 2024 yılında gri listeden

ıkarılması önemli bir gelişme olsa da bu durum mücadelenin sona erdiği anlamına gelmemektedir.

Bu kapsamda cezaların caydırıcı hale getirilmesi, denetimlerin artırılması ve finansal kurumların yükümlülüklerini titizlikle yerine getirmesi büyük önem taşımaktadır. Toplumun bilinçlendirilmesi ve suç gelirlerini teşvik eden uygulamaların gözden geçirilmesi de mücadeleyi destekleyecek unsurlar arasındadır.

Tüm bu önlemler hayata geçirildiğinde, kara para aklama ile daha etkili şekilde mücadele edilebilir, kayıt dışı ekonomi azalır, vergi gelirleri artar ve ekonomik yapı daha şeffaf hale gelir. Böylece hem yatırım ortamı güçlenir hem de toplumsal güven artar. Sonuç olarak, kara para aklama ile mücadele yalnızca finansal bir konu değil, aynı zamanda toplumsal düzenin korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması açısından da büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Suçlar, Kara Para, Kara Para Aklama, Türkiye, MASAK (Mali Suçları Araştırma Kurulu)

2025, 100 sayfa

ABSTRACT

An Evaluation of Money Laundering Methods within the Scope of Economic Crimes in Turkey

Efe Can KORAL

**Manisa Celal Bayar University
Graduate School of Education
Department of Finance**

Supervisor: Prof. Dr. Serkan CURA

The phenomenon of money laundering is a multidimensional and contemporary issue that must be addressed not only from an economic standpoint but also from social, legal, and ethical perspectives. The process of integrating illicit proceeds into the legitimate financial system weakens the economic structure, contributes to the growth of the criminal economy, undermines trust in the justice system, and disrupts social balance. This study aims to explore the multifaceted impacts of money laundering and to contribute to a deeper understanding of both its economic and social dimensions.

In this study, a mixed-methods approach was employed to comprehensively examine the economic, social, and ethical impacts of money laundering. This methodology, which integrates both quantitative and qualitative techniques, enabled the achievement of results supported by numerical data while also allowing for an in-depth analysis of the subject. On the quantitative side, up-to-date statistical data published by the Financial Crimes Investigation Board (MASAK) were utilized. Variables such as the number of transactions, reports, suspicious activity notifications, and implemented measures were analyzed to objectively reveal the economic dimension of money laundering and its effects on the financial system. On the qualitative side, the study explored the impact of money laundering on social structure, moral values, public trust, and the sense of justice. A literature review was conducted, and interpretive analyses were performed based on academic publications, legal regulations, and institutional reports. This approach emphasized that money laundering is not only an economic

issue but also a serious threat to social cohesion. Consequently, the mixed-methods approach allowed for the collection of measurable data alongside a thorough evaluation of social and ethical effects.

The study consists of three parts. The concept of economic crime is discussed in the first part. The causes and historical development of this crime are explained. The aim is to create a theoretical basis for a better understanding of the crime of money laundering. In this context, the history of economic crime in the world and in Türkiye is examined. In addition, the types and scope of economic crime are explained in detail.

In the second chapter of the study, the concept and components of money laundering are systematically defined, and the historical development of money laundering is discussed. The negative effects of money laundering on economic, social, and political fields are analyzed, and its relationship with the informal economy is detailed. Additionally, the money laundering process is comprehensively explained within the framework of three main stages: placement, layering, and integration. At the end of the chapter, money laundering methods are presented supported by current examples, and the practical dimensions of the crime are examined. In this way, the theoretical foundations and practical applications of the phenomenon of money laundering are evaluated from a holistic perspective.

In the final chapter of the study, developments in the fight against money laundering at both international and national levels are examined in detail. Firstly, international organizations that play an important role in this field are introduced and their activities are explained. Then, the policies and strategies followed by countries such as the United States, France, and Libya in combating money laundering are discussed. Finally, the main institutions and their activities involved in combating money laundering in Turkey are described. Thus, the efforts to combat money laundering both globally and in Turkey are comprehensively evaluated.

Money laundering is a significant issue that negatively affects not only the economic system but also the social and political structures. With advancements in technology, concealing illicit proceeds and integrating them into the financial system has become easier. Since the 1960s, Turkey has taken various measures, implemented legal regulations, and engaged in international cooperation in this field. However, the insufficiency of these measures has occasionally led to Turkey's inclusion on international blacklists and grey lists. Although

being removed from the grey list in 2024 marks an important development, it does not signify the end of the fight against money laundering.

In this context, making penalties more deterrent, increasing inspections, and ensuring that financial institutions diligently fulfill their obligations are of great importance. Raising public awareness and reviewing practices that encourage illicit income are also crucial elements in supporting this struggle.

When all these measures are effectively implemented, the fight against money laundering can become more efficient, the informal economy will shrink, tax revenues will increase, and the economic structure will become more transparent. This, in turn, will strengthen the investment climate and enhance social trust. In conclusion, combating money laundering is not only a financial matter but also essential for preserving social order and ensuring sustainable development.

Keywords: Economic Crimes, Dirty Money, Money Laundering, Turkiye, MASAK(Financial Crimes Investigation Board)

2025, 100 pages

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Bireyler yasal yollardan elde ettikleri kazançla tatmin olamayınca, legal olmayan yüksek kazanç elde etme yollarına başvurabilirler. Bu davranışlar neticesinde, suç olarak nitelendirdiğimiz kanunlara aykırı eylemler meydana gelmektedir.

Bu yüksek kazancın elde edildiği kaynak; uyuşturucu, silah ticareti, tarihi eser kaçakçılığı, organ veya doku ticareti olabilir. Suç örgütleri, bu suçlar neticesinde elde ettikleri kara parayı yasal bir forma sokup ekonomiye dahil etmek isteyeceklerdir. Yapmak istedikleri bu işlem kara para aklama eylemi olarak adlandırılır. Kara para hacminin artması; para politikalarının başarısız olmasına neden olacak, rekabet ortamını zayıflatacak, gelir dağılımında adaletsiz durumlar yaratacaktır. Yasal olarak gelir elde eden bireylerin zenginleşme süreçleri düzenli ve yavaş şekilde gerçekleşirken, kara para ile suç örgütü üyeleri kısa sürede zenginliğe kavuşmaktadır. Bu durum toplumun huzur ve refahının bozulmasına, idare ve adalete olan güveni sarsılmasına neden olur. Çalışmada ekonomiyi olumsuz etkileyen, ekonomik suç çeşitleri tanıtılmış, kara para aklama suçunun neden olduğu ekonomik ve ahlaki erozyonlar anlatılmıştır.

Bu tez çalışmasıyla kara paranın ekonomi, siyaset, toplum ve ahlaki yapı üzerindeki etkileri aktararak, toplumda bilinç uyandırmak hedeflenmiştir. Uluslararası kuruluşlar ile düzenli iş birliği, kararlı devlet politikaları ve bilinçli toplum sayesinde kara para aklama suçuyla topyekûn mücadelede verimli sonuçlar alınması sürpriz olmayacaktır.

Yüksek lisans eğitimim ve araştırma sürecim boyunca bilgi, rehberlik ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. Serkan Cura'ya en içten teşekkürlerimi sunarım. Tezin tamamlanma sürecinde her koşulda yanımda olduklarını hissettiren kıymetli aileme; bana huzur ve neşe kaynağı olan kedim Ruhi'ye; her zaman desteğini yanımda hissettiğim can dostum Seda Tunca'ya; çalışma hayatımda rehberliği ve anlayışıyla yanımda olan Ekip Şefim Ertan Türkyılmaz'a ve hem dostluğu hem de desteğiyle bu sürece anlam katan kitap arkadaşım ve psikologum Dilşad Atay'a gönülden teşekkür ederim.

Efe Can KORAL

Manisa, 2025

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ATM	Automated Teller Machine
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
DDK	Devlet Denetleme Kurulu
CERN	Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire (Avrupa Nükleer Araştırma Merkezi)
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
ENIAC	Electronic Numerical Integrator And Computer (Elektronik Sayısal Entegratör ve Hesaplayıcı)
FATF	Financial Action Task Force on Money Laundering
FBI	Federal Bureau of Investigation
FINCEN	Financial Crimes Enforcement Network
FIU	Financial Intelligence Units
GCC	Cooperation Council for the Arab States of the Gulf
JGK	Jandarma Genel Komutanlığı
KOM	Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı
MASAK	Mali Suçları Araştırma Kurulu
MONEYVAL	Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism
M.Ö	Milattan Önce
MSMKK	Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu

OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü)
POS	Point of Sale
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
ŞİB	Şüpheli İşlem Bildirimi
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TKBB	Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TRACFIN	Traitement du Renseignement et Action Contre Les Circuits Financiers Clandestins
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
IRS	Internal Revenue Service
IMF	International Monetary Fund
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
www	World Wide Web

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1. Şüpheli İşlem Bildirimlerinin Suç Kategorisine Göre Dağılımı(2024)	71
Şekil 2. Analiz Yapılan Kişi Sayısı(2024)	73
Şekil 3. Hakkında Suç Duyurusunda Bulunulan Kişi Sayısı (2020-2024)	74

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1. 2020-2024 Yılları Arasında Alınan Bildirimlerin Türlerine Göre Dağılımı	70
Tablo 2. 2020-2024 Yılları Arasında ŞİB'lerin Yükümlü Gruplar Bazında Dağılımı	71
Tablo 3. 2020-2024 Yılları Arasında Adli ve Kolluk Araştırma Taleplerinin Dağılımı	72
Tablo 4. 2020-2024 Yılları Arasında Uygulanan Mal Varlığı Dondurma Tedbirleri	76
Tablo 5. 2020-2024 Arasında Erteleme Talepleri ve Ertelenen İşlemlerin Dağılımı	77
Tablo 6. 2024 Yılında Yasa Dışı Bahisle Mücadele: Uygulanan Adli Tedbir Tutarları	78
Tablo 7. 2020-2024 Arasında Jandarma Sorumluluk Alanında Terör Finansmanına	81
Yönelik Müdahaleler	

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xi
İÇİNDEKİLER	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK EKONOMİK SUÇ VE UNSURLARI

1.1. Ekonomik Suç Kavramı ve Unsurları	5
1.2. Ekonomik Suçun Nedenleri	6
1.2.1. Ekonomik Suçların Sosyolojik Nedenleri	6
1.2.2. Ekonomik Suçların Kamu İdaresinden Kaynaklanan Nedenleri	7
1.2.3. Ekonomik Suçların Mevcut Piyasa Şartlarından Kaynaklanan Nedenleri	7
1.3. Dünyada Ekonomik Suçun Tarihsel Gelişimi	8
1.4. Türk Dünyasında Ekonomik Suçun Tarihsel Gelişimi	10
1.5. Ekonomik Suçların Etkileri	13
1.5.1. Ekonomik Suçların Sosyal Etkileri	13
1.5.2. Ekonomik Suçların Ekonomik Etkileri	14
1.5.3. Ekonomik Suçların Mali Etkileri	14
1.5.4. Ekonomik Suçların Siyasi Etkileri	14
1.6. Ekonomik Suç Kapsamına Giren Suçlar	15
1.6.1. Sahtecilik	17
1.6.2. Dolandırıcılık	20
1.6.3. Güveni Kötüye Kullanma	21
1.6.4. Hileli İflas	22
1.6.5. Tefecilik	23
1.6.6. Kaçakçılık	24
1.6.7. Yolsuzluk	25
1.6.8. Bilişim Suçları	29

1.6.9. Şike ve Teşvik Primi.....	31
1.6.10. Piyasa Dolandırıcılığı (Manipülasyon)	32
1.6.11. Mal veya Hizmet Satımından Kaçınma	35
1.6.12. Fiyatları Etkileme	36
1.6.13. Kara Para Aklama.....	36

İKİNCİ BÖLÜM

KARA PARA KAVRAMI VE KARA PARA AKLAMA YÖNTEMLERİ

2.1. Kara Para Kavramı ve Unsurları.....	38
2.2.Kara Para Aklamanın Tarihsel Süreci.....	39
2.3.Kara Paranın Ekonomik, Sosyal ve Politik Alanda Yarattığı Erozyonlar.....	41
2.3.1. Kara Paranın Ekonomik Etkileri	41
2.3.2. Kara Paranın Sosyal ve Politik Yapı Üzerindeki Etkileri	42
2.4. Kara Para İle Kayıtdışı Ekonomi Arasındaki İlişki	42
2.4.1. Kayıtdışı Ekonomi	43
2.4.2. Suç Ekonomisi.....	44
2.5.Kara Para Aklama Aşamaları	44
2.5.1. Kara Para Aklamada Yerleştirme (Placement) Aşaması	45
2.5.2. Kara Para Aklamada Ayrıştırma (Layering) Aşaması	45
2.5.3.Kara Para Aklamada Bütünleştirme (Integration) Aşaması.....	46
2.6.Kara Para Aklama Yöntemleri.....	46
2.6.1. Şirinler (Smurfing) Yöntemi	47
2.6.2. Parçalama (Structing) Yöntemi	47
2.6.3. Vergi Cennetlerini Kullanma Yöntemi	48
2.6.4. Döviz Büroları Vasıtasıyla Aklama Yöntemi	49
2.6.5. Kumarhaneler Vasıtasıyla Aklama Yöntemi.....	49
2.6.6. Kripto Para Yöntemiyle Aklama Yöntemi.....	51
2.6.7. Nakit Yoğun İşyerleri Vasıtasıyla Para Aklama Yöntemi	51
2.6.8. Hayali İthalat-İhracat Yoluyla Para Aklama Yöntemi	51
2.6.9. Borsa Yoluyla Para Aklama Yöntemi	52
2.6.10. Şans ve Talih Oyunları İkramiyeleriyle Para Aklama Yöntemi.....	53
2.6.11. Sigorta Poliçeleri Vasıtasıyla Para Aklama Yöntemi	53
2.6.12. Spor Kulüpleri Vasıtasıyla Para Aklama Yöntemi	53
2.6.13. Faktoring Şirketleri Vasıtasıyla Para Aklama Yöntemi.....	53

2.6.14. İnternet Vasıtasıyla Para Aklama Yöntemi	54
2.6.15. Seyahat Şirketleri Vasıtasıyla Para Aklama Yöntemi	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARA PARA AKLAMA İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI OLUŞUMLAR VE TÜRKİYE UYGULAMALARI

3.1. Kara Para Aklama İle Mücadelede Dünyadaki Gelişimler	56
3.1.1. Uluslararası Oluşumlar	56
3.1.1.1.Mali Eylem Görev Gücü(Financial Action Task Force on Money Laundering)57	
3.1.1.2.Egmont Grubu.....	58
3.1.1.3. Avrupa Konseyi.....	58
3.1.1.4. Basel Komitesi	59
3.1.1.5. Wolfsberg Grubu	59
3.2. Seçili Ülkeler Bağlamında Kara Para Aklama İle Mücadele Eden Kuruluşlar	60
3.2.1.Amerika Birleşik Devletleri	60
3.2.2. Fransa	61
3.2.3. Kuzey Makedonya	62
3.2.4. Libya	64
3.3. Türkiye’de Kara Para Aklama İle Mücadele	65
3.3.1. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK)	68
3.3.1.1.Masak’ın Bildirim ve İhbar Alımına Yönelik Faaliyetleri	70
3.3.1.2.MASAK’ın Analiz ve İstihbarat Toplama Faaliyetleri.....	73
3.3.1.3.MASAK’ın İnceleme Faaliyetleri	74
3.3.1.4.MASAK’ın İdari Tedbir Faaliyetleri	75
3.3.2. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu (MSMKK).....	79
3.3.3. Emniyet Genel Müdürlüğü-Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Başkanlığı (KOM)	80
3.3.4. Jandarma Genel Komutanlığı (JGK)- Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.....	81
3.3.5. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK).....	82
SONUÇ	83
KAYNAKÇA	89

GİRİŞ

Göçebe toplulukların belirli bir toprak parçası üzerinde yerleşmesiyle devletler doğmuştur. Devletlerin en önemli varoluş amaçlarından birisi de sahip olduğu bireylerin mülkiyetini, ekonomik hak ve değerlerini korumaktır. Bu hakların korunması amacıyla yasalar ve uygulayıcı kurumlar oluşturulmuştur.

Bir süre sonra bireyler, yasal faaliyetlerden elde ettikleri gelirlerle tatmin sağlayamayınca, yasal olmayan yollardan kazanç elde etme ihtiyacı hissetmişlerdir. Bu da karşımıza suç olarak nitelendirdiğimiz kanunlara aykırı eylemleri meydana getirmiştir. Gelişen dünya şartları ve teknolojik gelişmeler sebebiyle de işlenen suçların çeşitliliği artmıştır. Ekonomik suçlar, yüksek kazanç sağlama potansiyeli ve fiziksel şiddet içermemeleri nedeniyle bireyler tarafından daha sık başvurulmuş suç türleri arasında yer almaktadır. Ekonomik suç türlerini; nitelikli dolandırıcılık, tefecilik, şike ve teşvik primi, hileli iflas, fiyatları etkileme, kamuya gerekli şeylerin yokluğuna neden olma, mal veya hizmet satımından kaçınma, manipülasyon, kara para aklama ve daha birçok alt başlıkta incelemek mümkündür.

Gelişmiş teknolojiler nedeniyle de ekonomik suçlar ve suç çeşitliliği artmakta, suç işleyenlerin tespit edilip, yakalanma olasılığı azalmaktadır. Bu durum ise ülkelerin ekonomik istikrarını tehdit edecek ve finansal sistemlere ciddi zararlar verecektir. Ekonomik suçlar; kayıt dışılığı arttırır, vergi tabanının daralmasına ve kamu gelirlerinde kayıplara neden olur. Vergi gelirleri mekanizmasının sağlıklı işlemediği bir ekonomide, kamu hizmetlerinin finansmanının da sağlıklı bir şekilde yürütülebileceğinden bahsedilemez. Dolaylı olarak eğitim, sağlık, altyapı gibi alanlarda hizmet ve hizmet kalitesi düşüşü gözlemlenir. Rüşvet, yolsuzluk, kara para vs. ekonomik suçların görüldüğü bir ülkede serbest piyasa yapısı bozulur, rekabet ortamı kaybolur. Kayıt dışı çalışan işletmeler ayakta kalırken, yasal yükümlülüklerini yerine getiren işletmeler kepenk kapatma noktasına gelir. Yasa dışı faaliyetlerden elde edilen gelirle refah içerisinde bir yaşam süren bireylerin varlığına karşın, dürüst ve yasalara bağlı vatandaşların ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalması, toplumda devlete ve hukuki düzene duyulan güveni ve bağlılığı zayıflatmakta; bu durum ise sosyal huzursuzlukların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bu tür bir ekonomik ortamda, yabancı sermayenin ülkeye çekilmesi önemli ölçüde zorlaşmaktadır. Yatırımcının güven problemi yaşadığı bir ekonomide ise işsizlik artacak ve ekonomik büyüme yavaşlayacaktır. Kısacası, ekonomik suçlar sadece bireysel değil, toplumsal düzeyde de ciddi zararlara yol açar. Bu nedenle, ekonomik suçlarla etkin bir şekilde

mücadele edilmesi, istikrarlı ve sürdürülebilir bir ekonomik ortamın oluşturulması açısından son derece önemlidir.

Kara para aklama, ekonomik suçlardan biridir. Bu suç nedeniyle ülkeler yüksek miktarda vergi kaybına uğramaktadır. Fakat etkileri yalnızca ekonomik alanlarla sınırlı kalmayıp, çoğu zaman terörizmin finansmanına da hizmet edebilmektedir. Terör grupları, kazançlarının transferi için kara para aklama yöntemlerini kullanabilir. Ayrıca bunlar, suç örgütleriyle etkileşime geçerek gelirlerini aklamaya çalışabilirler. Yasal hâle getirdikleri bu kazançları, terör faaliyetlerinde kolayca kullanabilirler. Karşılıklı çıkara dayanan bu ilişki, suç ekonomisinin daha da büyümesine neden olabilir.

Tüm bu sebepler yüzünden, uluslararası düzeyde ekonomik suçlar ve kara para aklamayla mücadele, küresel güvenlik, ekonomi ve finansal sistemin sağlıklı işleyişi için kritik bir konudur. Çünkü kara para aklama, sınırları olmayan, tüm ülkeleri tehdit eden bir olgu olarak kabul edilir. Suçlular, ülkelerin zayıf denetimlerinden faydalanarak, paralarını uluslararası arenada aklayabilirler. Gittikçe büyüyen kara para tehlikesi, birçok uluslararası kuruluş ve ülkeyi, kara para aklama ile mücadele için ortak düzenlemeler geliştirerek yasal önlemler almaya yöneltmiştir. Suçla mücadelede başarıya ulaşmak için, ülkelerin ve uluslararası kuruluşların iş birliği ve anlaşma yapmaları literatürde destek gören bir yaklaşımdır.

Kara para aklamayla mücadelede uluslararası niteliğe sahip birçok oluşum bulunmaktadır. Bu anlamda FATF, Egmont, İnterpol, Avrupa Konseyi, Dünya Bankası, Basel Komitesi gibi uluslararası kuruluşlar ön plana çıkmaktadır.

Türkiye’de kara para aklama ile mücadelenin başlangıç tarihi ise Mali Eylem Görev Gücü’ne (FATF) üye olduğu tarih olan 1991 yılının Eylül ayı olarak kabul edilmektedir. Türkiye’nin FATF üyeliğinden sonra, birliğin 40 maddelik tavsiye kararlarına uyum çerçevesinde, kara para aklamayı suç haline getirecek bir kanun çıkarılması hakkında çalışmalara başlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de kara para aklama suçu ile mücadeleye ilişkin ilk yasal düzenleme 19.11.1996 tarihli, 4208 sayılı “Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun”dur. FATF direktiflerine uyum doğrultusunda, ilgili Kanun’un” 3. maddesi ile MASAK kurulmuş, 17 Şubat 1997 tarihinde göreve başlamıştır.

Alınan tedbirler kapsamında ülkemizde MASAK’tan başka; Hazine ve Maliye Bakanına doğrudan bağlı olan “Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu (MSMKK), Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı(KOM), Jandarma Genel Komutanlığı bünyesindeki Kaçakçılık Ve Organize

Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) gibi idari birimler oluşturulmuştur. Bu birimler, kara para aklamaya karşı önlemler geliştirmek, yeni suç tipolojilerine yönelik tedbirler almak ve kurumlar arası koordinasyonu sağlamak amacıyla çalışmaktadır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde; Ekonomik Suçun tanımı yapılmış, Ekonomik Suça neden olan etmenler üzerinde durulmuştur. Daha sonra ülkemizde ve Dünya'da ekonomik Suçun Tarihsel Gelişimi hakkında aydınlatıcı bilgiler verilerek ve Ekonomik Suç Kapsamına giren suçlar ayrıntılı olarak ele alınmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde; Kara para kavramı ve unsurları hakkında bilgiler verilmiş, Kara paranın tarihçesine değinilmiş, kavramın hem dünya çapındaki hem de Türkiye'deki tarihsel gelişimine yer verilmiştir. Daha sonra kara para aklamanın nedenleri, aşamaları ve yöntemleri ayrıntılı olarak incelenmiş ekonomik, sosyal ve politik alanda yarattığı erozyonlar değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise, kara para aklama suçuyla mücadelede uluslararası ve ulusal düzeyde gerçekleştirilen gelişmeler kapsamlı bir şekilde incelenmiş, küresel mücadelede etkin rol oynayan uluslararası kuruluşlar tanıtılarak ve bu kurumların işleyişi ile faaliyet alanları detaylandırılmıştır. Ardından, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa ve Libya gibi seçilmiş ülkelerin kara para aklamaya karşı benimsedikleri politika ve stratejiler analiz edilmiştir. Bölümün son kısmında ise, Türkiye'de kara para aklamayla mücadelede görev alan başlıca kurumlar ve bu kurumların yürüttüğü faaliyetler ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Böylece, kara para aklamayla mücadelede hem uluslararası platformda hem de Türkiye özelinde yürütülen çalışmaların bütüncül bir değerlendirmesi sunulmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK EKONOMİK SUÇ VE UNSURLARI

Kişiler ya da suç örgütleri, ekonomik çıkar elde etmek amacıyla yasal olmayan faaliyetler gerçekleştirir. Bu gerçekleştirdikleri suç faaliyetleri ekonomik suçlar olarak ifade edilmektedir.

Günümüzde ekonomik suçlar, teknolojik gelişmeler sayesinde sınır mevhumu gözetmeyen, hızlı ve organize bir nitelik kazanmıştır. Ülke ekonomilerini olumsuz etkileyen ekonomik suçlar; söz konusu ülkelerin sosyal, ahlâkî yapı ve kamu düzenleri üzerinde sebep oldukları tahribatlar nedeniyle de devletlerin mücadelede öncelik verdiği suç türlerindendir.

Çalışmanın bu bölümünde, ekonomik suç kavramı ve unsurları ayrıntılı bir şekilde ele alınarak, ekonomik suçların temel yapısı ve niteliği açıklanmaktadır. Ekonomik suçların ortaya çıkış nedenleri, sosyolojik, kamu idaresine ilişkin ve piyasa koşullarına dayalı boyutlarıyla çok yönlü bir perspektiften incelenmiştir. Ayrıca, ekonomik suçların tarihsel gelişimi hem küresel ölçekle hem de Türk dünyası bağlamında değerlendirilmiştir. Bölümün devamında, ekonomik suçların sosyal, ekonomik, mali ve siyasi alanlardaki etkileri kapsamlı biçimde analiz edilmekte, bu suçların toplumsal ve devlet yapıları üzerindeki yansımaları ortaya konmaktadır. Son olarak, ekonomik suç kapsamına giren çeşitli suç türleri detaylı olarak tanımlanmakta ve her bir suçun özellikleri, hukuki çerçevesi ve uygulamadaki yeri incelenmektedir. Bu yaklaşım, ekonomik suçların çok boyutlu yapısını anlamaya yönelik temel bir çerçeve sunmakta ve konunun akademik araştırmalar ile politika geliştirme süreçlerinde ele alınmasına zemin hazırlamaktadır.

1.1.Ekonomik Suç Kavramı ve Unsurları

Kanun dışı gelir elde etmeye olanak sağlayan her türlü faaliyet ekonomik suç kavramı içerisine girmektedir.

Ekonomik suçlar; ekonomik düzeni koruyan hukuki müeyyidelere aykırı eylemler olarak tanımlanabilir. Devletin para rejimi, gelir ve giderleri, kredi ilişkileri, vergi suçları kaçakçılık suçları, para ve kıymetli evrakı ilgilendiren suçlar, damga ve mühürler üzerinde oynamalarla meydana gelen suçlar hepsi ekonomik suç kapsamında sayılmaktadır.¹

Literatürde ekonomik suçlar için; beyaz yaka suçluluğu, şövalyeler suçluluğu, işletme suçluluğu, ticari suçluluk ve mali suçluluk gibi terimlere yer verilmektedir.

Beyaz Yaka Suçluluğu (White Collar Crime) kavramı, ilk kez 20. yüzyılın ünlü kriminologlarından olan Edwin Hardin Sutherland tarafından “White Collar Criminality” başlıklı tebliğinde kullanılmıştır.² Sutherland, beyaz yaka suçu kavramını, toplumdaki saygın ve yüksek statü sahibi kişilerin, meslek faaliyetleri sırasında, kendi lehlerine veya başkalarının malvarlığı ve haklarına üzerine karşı işlenen fiillerden oluştuğunu tanımlamıştır. Beyaz yaka suçları, işleniş ve kullanılan araçlar göz önünde bulundurulduğunda şiddet içermeyen bir suç türü olduğu için tespiti zordur.³ Ekonomik suçlar kasıtlı işlenebilen bir suç çeşididir. Taksirle işlenmesi mümkün değildir.⁴ Ekonomik suçların işlenmesinde, modern teknoloji sistemlerinden yüksek oranda faydalanılır. Bu durum suçların tespitini güçleştirdiği gibi geleneksel suç araştırma tekniklerinin de yetersiz kalmasına neden olur. Ekonomik suçlar tespit edilemediği için istatistiksel olarak da incelenememektedir. Dolayısıyla mevcut ekonomik sistem içerisinde ekonomik suçluluğun büyüklüğü ve işlendiği alanlar sağlıklı bir biçimde ölçülememektedir.⁵

Şövalyeler Suçluluğu; Yüksek sosyal düzeydeki kişiler tarafından işlenen, mesleki faaliyetle ilişkisi bulunmayan suçları çağrıştırmaktadır. Düello, yol güvenliği normlarına aykırılık eylemleri bu suç türüne girer.⁶

¹ Fatih Selami Mahmutoglu, “Ekonomi Hukuku- Ekonomik Suçlar ve Ekonomi Ceza Hukuku”, 2003, ss.1-7

² Edwin Hardin Sutherland, “White Collar Criminality”, **American Sociological Review**, Vol: 5, No: 1, 1940, ss.1-12 Akt. Selman Dursun, Suç Politikası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006, s.295.(<https://sengunhukukyayinlari.com/beyaz-yaka-suclari/>) (Erişim Tarihi 29.11.2024)

³ Hasan Dursun, “Ekonomik Suçlar ve Türkiye’deki Sürdürülebilir Kalkınmaya Etkileri”, **TBB Dergisi**, 2005, ss. 58,215,245.

⁴ Erman Sahir, “Mali Suçların Tespitinde Suç Siyaseti”, İstanbul Üniversitesi, 1984, s.24.

⁵ Sedat Yetim, “Karaparanın Aklanması Boyutları ve Mafyokrasi”, Nesil Matbaacılık, İstanbul, 2000, s.145.

⁶ Jean Pradel, “La criminalité financière: notions et principales manifestations”, *Annales Internationales de Criminologie*, 2002, ss.47-59 Akt. Zeynel Temel Kangal, “Malî Suçluluk: Kavramlar ve Temel Açıklamalar”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, c: LX, Sayı: 1-2, 2002, ss. 309-323

İşletme Suçluluğu; birincil amacı zenginlik yaratmak ve kâr elde etmek olan, yasal çerçeveler içinde faaliyet gösteren bir işletme üzerinden işlenen suçları ifade etmektedir. Bu tür işletmeler genellikle şahıs veya sermaye şirketi şeklinde örgütlenmişlerdir. İşletme bünyesinde, şirket varlıklarının kötüye kullanımı, çevreye zarar verme (örneğin; akarsu kirliliği, filtresiz üretim neticesinde hava kirliliği) gibi pek çok farklı suç tipi işlenebilmektedir.⁷

Ticari Suçluluk; “zenginlik kaynaklarının üretimi, dağıtımı ve tüketimi faaliyetlerine bağlıdır. Fransız doktrininde işletme suçunun tanımıyla hemen hemen uygunluk göstermektedir. Ticari suçlu, bireysel çıkarı veya şirket çıkarına göre hareket eder.”⁸

Mali Suçluluk; mağdurların zararlarına olarak, hukuka aykırı saiklerle gerçekleştirilen, gelir elde etmeye yönelik gerçekleştirilen suç faaliyetlerini ifade etmektedir. Bu tür suçlar, çok yönlü ve karmaşık yapılarıyla dikkat çeker; teknik bilgi gerektirir ve çoğu zaman gizlilik içinde yürütülür.⁹

Ekonomik suçlar, bireyler ya da organize suç örgütleri tarafından, haksız ekonomik kazanç elde etme amacıyla yasa dışı yollarla gerçekleştirilen suç faaliyetleridir. Bu suçlar, kayıt dışı ekonominin büyümesine yol açarak devletin vergi gelirlerinde azalmaya sebep olmakta ve sonuç olarak ülkenin ekonomik güvenliğini tehdit etmektedirler.¹⁰

1.2.Ekonomik Suçun Nedenleri

Ekonomik suçlar; ülkelerin toplum yapısına, mali ve ekonomik sistemlerinin özelliklerine, gelişmişlik seviyelerine ve hukuk kurallarına göre farklı şekillerde işlenebilir.

Ekonomik suçun ortaya çıkmasında; sosyolojik nedenler, kamu idaresinden kaynaklanan nedenler ve mevcut piyasa şartlarından kaynaklanan nedenler kilit rol oynayan etmenlerdir.¹¹

1.2.1.Ekonomik Suçların Sosyolojik Nedenleri

Ekonomik suçların sosyolojik boyutunu değerlendirdiğimizde; öz saygısı olan, ülkesini ve milletini seven, milli menfaatler doğrultusunda ülkesine hizmet etmeye hazır bireylerin çoğunlukta olduğu bir toplumda bu suçlar daha az görülecek, onurlu ve milli bilinci yüksek

⁷ Zeynel Temel Kangal, s.323.

⁸ Akt. Zeynel Temel Kangal, s.312.

⁹ İstanbul Barosu, “Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Komisyonu; Türk ve Amerikan Hukuk Sistemlerinde Ceza Hukuku ve Ceza Yargılaması Hukuku”, İstanbul Barosu Yayınları, Şubat, 2004, ss.312-313.

¹⁰ EGM, Ekonomik Suçlar, 2025, <https://www.egm.gov.tr/ekonomik-suclar> (Erişim Tarihi: 18.04.2025)

¹¹ Fazıl Aydın, “Mali Suçlar ile Mücadele Mevzuatının Değerlendirilmesi ve Diğer Ülkeler Uygulaması”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000, s.10.

vatandaşlar sayesinde toplumsal yozlaşmaya izin verilmeden hem yargı hem de idare mekanizması sayesinde suçun azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.¹² Yine de bundan bağımsız olarak, kişiler, ekonomik refahtan yeteri kadar pay alamaması durumunda gelirlerini artıracak farklı yollar araştırmakta bir sakınca görmeyebilirler.¹³

Toplumda vergi verme bilincinin eksik olması durumunda, bireyler vergi kaçırma suçunu bir suç olarak görmeyecek, ekonomik suçun temelleri atılacaktır.

1.2.2. Ekonomik Suçların Kamu İdaresinden Kaynaklanan Nedenleri

Devletlerin uygulamış olduğu politika, ekonomik suçların ortaya çıkmasıyla çok yakından ilgilidir. Başarısız idarelerin ardından meydana gelen açıkların vergi politikaları ile kapatılmaya çalışılması, ekonomik suçları tetikleyen önemli etkenlerden biridir. Üzerine gereğinden fazla yük bindiğini düşünen mükellef, vergi kaçırma suçuna yönelebilir. Uygunsuz vergi uygulamaları, mükellefi yüksek vergi oranlarına maruz bırakılabilir. Akabinde mükellefler, gelirlerini saklamakta bir sakınca görmeyecek, sonuç olarak yine bir ekonomik suç doğacaktır.

Hızlı nüfus artışı, göçler, çarpık kentleşme, altyapı yetersizliği, yeterli istihdamın sağlanamaması gibi devletin yetersiz kaldığı durumlar, suç örgütleri için uygun zemin koşullarıdır.¹⁴

Yeterli olmayan ve anlaşılması güç yasal düzenlemeler, bireyler tarafından kuralların benimsenmesini güçleştirmektedir. Bu durum, kişilerin yükümlülüklerini yerine getirmelerini zorlaştırmakla birlikte, denetimlerin tam ve eksiksiz yapılmasına da engel olmaktadır.¹⁵

1.2.3. Ekonomik Suçların Mevcut Piyasa Şartlarından Kaynaklanan Nedenleri

Piyasa şartlarından kaynaklanan nedenlerin başında, firmalar arasındaki rekabet ve kâr etme istekleri öncelikli olarak karşımıza çıkmaktadır. Piyasada faaliyet gösteren kişiler için para kazanmak ve işletmesinin devamlılığını sağlamak en önemli husustur. Bu doğrultuda kişiler

¹²DDK, “Yolsuzlukla Mücadeleye Yardımcı Olmak Maksadıyla Alınması Gereken Tedbirlere İlişkin İnceleme Raporu”, Ankara, No:2, 1996, s.25.

¹³ Ülker Mavral, “Karapara Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları, Maliye ve Hukuk Yayınları”, Ankara, 2003, s.252.

¹⁴ Mehmet Yediparmak, “Yolsuzlukların Önlenmesi ve Organize Suçlarla Mücadele Yöntemlerinde Uluslararası İşbirliğinin Önemi”, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2003, s.100.

¹⁵ Selman Dursun, “Mali Suçlar ve Bankacılık Suçları Bağlamında Bankacılık Düzenine Karşı İşlenen Suçlar”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002, s.12.

sahip oldukları statüye uygun olmayan davranışlar sergileyebilir, birtakım yasa dışı yollara başvurabilmektedirler.¹⁶

Serbest piyasa ekonomisi, iş adamlarında, “en çok kazanan, en iyi iş insanıdır.” görüşünü ilke edinmelerine neden olabilir. Bu tehlikeli düşünce, zamanla az kazancın kabul görmediği bir durumu ortaya çıkarabilir.¹⁷ Bu yüzden serbest piyasa ekonomisi, tam ve donanımlı yasal düzenlemelerle birlikte, sağlıklı bir şekilde denetlenmelidir. Kontrolden mahrum bir piyasa, kayıt dışı ekonomiyi beraberinde getirecek, bireyler yüksek kazançlar elde etmek uğruna vergi kaçırma, vergiden kaçınma gibi yolları tercih edebileceklerdir.

Genel olarak ekonomik suç-piyasa ilişkisi değerlendirildiğinde, ekonomik suçun, ekonomik kalkınma ile ters orantılı olduğunu söyleyebiliriz. Kalkınmış ekonomilerde sistem oluşmuş, yasa ile kontrol altına alınmıştır. Piyasadaki oyuncuların rolleri belirlidir. Arz-talep dengesi sağlanmıştır. Menkul transferleri, kayda tabidir. Enflasyon ve kayıt dışı ekonomi kontrol altındadır. Kontrollü bir sistemde, ekonomik suçlara neden olan büyük etkenlerin ortadan kaldırılmış olduğunu, suçların işlenme olasılığının az indirildiğini söyleyebiliriz.¹⁸

1.3.Dünyada Ekonomik Suçun Tarihsel Gelişimi

Dünya tarihini incelediğimizde ekonomik suça dair en çok “rüşvet” suçu ile karşılaşmaktayız. Bu suçun tarihsel varlığına dair bilinen en eski belge, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen ve Sümerolog Veysel Donbaz tarafından çözümlenen “Sümer Okul Günleri” adlı tablettir. Tarihi M.Ö. 4000 yıllarına dayanmaktadır.¹⁹ Platon'un notlarında ise; kamu çalışanlarının görevlerini ifa ederken hediye kabul etmemesi gerektiği, herhangi bir hediye almaları durumunda ise ölümle cezalandırılması gerektiği yer almıştır.²⁰

Eski Yunan ve Roma'da, gıda maddelerinde fahiş artış yapan tüccarların büyük para cezalarına çarptırıldıkları görülmüştür. Yunan medeniyetinde, rüşvet suçunun sıklıkla görülmeye başlanması üzerine, ünlü devlet adamı Demostenes kendini rüşvetle mücadeleye adanmış, fakat o da bu suça mağlup olup, rüşvetle yargılanmış ve hapse mahkum edilmiştir. Orta Çağ İtalyan edebiyatının büyük ismi Dante, “İlahi Komedi” adlı eserinde, rüşvet alanları cehennemden en dip katmanına yerleştirerek bu suçun ahlaki boyutuna dikkat çekmiştir. İngiliz

¹⁶ Selman Dursun, s.23.

¹⁷ Öztekin Tosun, “Türkiye’de İktisadi Suçlar”, **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C:26, Sayı:1-4, 1960, s.14

¹⁸ Erman Sahir, s.24

¹⁹ TEPAV, “Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenler, Etkiler ve Çözüm Önerileri”, Ankara, 2006, ss. 33-34.

²⁰ Erman Sahir, “Ticari Ceza Hukuku”, İstanbul: İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi, 1992, s.16.

edebiyatının önemli yazarlarından olan Shakespeare de kimi oyunlarında yolsuzluk kavramını işleyerek bu suça yönelik toplumda bilinç uyandırmaya çalışmıştır.²¹

Orta Çağ Avrupa'sına gelindiğinde ise, banker ve tefecilerin sayısında artış yaşandığı gözlemlenmiştir. Kilise, bu duruma tepkisiz kalmayarak küçük üreticilere yüksek faizle borç veren tefecilere, yaptıkları işlemin tanrı tarafından yasaklandığını bildirmiş, vaazlarında da bu duruma yer vermiştir.²²

Orta Çağ Asya'sında, kamu ve özel çıkara dayalı işlenen suçlarda genelde maddi yaptırımlar uygulanırdı. İşlenen suçların büyüklüğüne bağlı olarak, suçluya uygulanan yaptırımlar çeşitli mallara el koyma şeklinde gerçekleştirilmekteydi. Bu mallar arasında büyükbaş hayvanlar, askeri teçhizatlar veya ev eşyaları yer almaktaydı. Vergi memurlarının, vergi tahsil işlemleri sırasında usulsüzlük yaptıkları tespit edilirse, onlara ağır sığır ödeme cezaları kesilerek yaptırım uygulanmaktaydı.²³

18. ve 19.yüzyıllarda işlenen ekonomik suçlar, önceki dönemlerle paralellik göstererek çoğunlukla rüşvet ve yolsuzluk biçiminde ortaya çıkmıştır.

Günümüzde ise ekonomik suçlarla mücadele, ulusal ve uluslararası düzeyde büyük önem taşımakta olup, bu kapsamda çeşitli kongreler, sempozyumlar ve toplantılar düzenlenmektedir. Bu etkinlikler, ekonomik suçların önlenmesi ve kontrol altına alınmasına yönelik stratejilerin geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır.

Konuyla ilgili olarak Avrupa Birliği(AB) üyesi ülkelerin çalışmaları 1976 yılında başlamıştır. Avrupa Konseyi tarafından ekonomik suçları incelemek üzere 1977 yılında kurulan komisyon, 12 Şubat 1981 tarihinde bir rapor sunmuştur. Raporda ekonomik suçlar, 16 başlık altında toplanmış ve en sık karşılaşılan ekonomik suçları kapsamıştır. Bu suçlar arasında kartel faaliyetleri, çok uluslu şirketlerin hileli işlemleri, uluslararası fonların zimmete geçirilmesi, bilişim suçları, hayali şirket kurulması, muhasebe sahtekârlıkları, tüketici ve çevreye karşı suçlar, borsa manipülasyonu gibi konular yer almıştır. Raporun devamında ise, bu suçların toplumların ekonomik düzene olan güvenini sarstığı ve mevcut sistemdeki yasal boşlukların

²¹ TEPAV, “Yolsuzlukla Mücadele, Tebliğler”, Yolsuzlukla Mücadele Konferansı, Ankara, Matsa Basımevi, 2006, s.89.

(https://www.tepav.org.tr/upload/files/1269871632r6817.Yolsuzlukla_Mucadele___Tebliğler___Temmuz_2005_Yolsuzlukla_Mucadele_Konferansi.pdf) (Erişim Tarihi: 02.09.2024)

²² Aron Guryeviç, “Orta Çağ Avrupa'sında Birey”, Çev. Zeynep Ülgen Esenli, İstanbul, AFA Yayıncılık, 1995, ss. 202-204.

²³ Curt Alinge & Coşkun Üçok, “Moğol Kanunları”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1955, ss.285-297.

giderilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yapılan toplantı ve sempozyumlarda ekonomik suçların sonuçlarına dikkat çekilmiştir.²⁴

1.4.Türk Dünyasında Ekonomik Suçun Tarihsel Gelişimi

Eski Türk toplumlarında, işlenen suçun ağırlığına bağlı olarak çeşitli cezalar uygulanmaktaydı. Bu cezai yaptırımlar, tarih boyunca değişmeyen geleneklere paralel olarak, bedeni cezalar (dayak, işkence, uzuv kesimi, sakatlama, ölüm), özgürlüğü kısıtlayıcı cezalar (hapis, sürgün) ve mali cezalar (tazminat, müsadere) şeklinde çeşitlenmekteydi.²⁵

Cezalandırma yetkisinin devlete geçmesiyle birlikte, bu yetki, hükümdar adına yetkili kılınan devlet görevlileri tarafından yerine getirilmiştir. Hunlarda cezalandırma yetkisi devletin tekelindeydi, kişisel öç alma kabul gören bir uygulama değildi. Örnek olarak hırsızlık suçu, Hunlar'da olduğu gibi, Göktürkler 'de, Bulgarlar 'da ve Kırgızlar 'da ağır ve büyük bir suç olarak kabul edilip, ölümle cezalandırılmaktaydı.²⁶

Malı alınan veya ödünç mal ve para verenin mağdur olmaması adına, birtakım koruyucu müeyyideler konulmuştur. Uygurlar'da şartların yerine getirilmemesi durumunda, üçüncü kişilerin de itiraz etmeleri neticesinde dayak cezasının verildiği görülmektedir. Ceza hukukunun gelişmesiyle birlikte, öç alma ve kısassın yerini mali tazminat ve diyet usulü almış, devletin ceza alanındaki müdahalesi başlamıştır. Suç karşılığında maddi tazminat olarak verilecek mal ve paranın miktarının tespitini devlet ilgili görevlilerince yapar ve ödenmesini sağlardı. Bu tazminat, suçtan zarar görenin kendisi veya akrabalarına verilirdi.²⁷

Fatih Sultan Mehmet döneminde ise kaçakçılık suçu ile ilgili önlemler alınmış, kaçakçılık suçunun fazla işlendiği bölgelere fermanlar gönderilerek değerli madenlerin sınırdan çıkarılması yasaklanmıştır.²⁸

16.Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde daha güçlü ve merkeziyetçi bir idari otorite görülmektedir. Dönemin koşulları değerlendirildiğinde, devletin gelişmiş bir bütçe yapısına sahip olduğu ve ticaret, gümrük ile toprak düzenlemelerinin sıkı denetim altında tutulduğu dikkat çekmektedir.²⁹ Devlet, toprak ve ticari faaliyetlerin denetimini artırarak suç işlenmesine

²⁴ Sulhi Dönmezler, "Kriminoloji", Beta Yayınları, Ankara, 1994, s.26.

²⁵ Feda Şamil Arık, "Eski Türk Ceza Hukukuna Dair Notlar Suçlar ve Cezalar", **Tarih Araştırmaları Dergisi** , Cilt: 17 Sayı: 28, 1995, s.13.

²⁶ Sadri Maksudi Arsal, "Türk Tarihi ve Hukuk", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını**, İstanbul, 1947, s.206.

²⁷ Feda Şamil Arık, ss.18-19.

²⁸ İsmail Cem, "Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi", İstanbul, Can Yayınları, 1999, ss.138-139.

²⁹ Süleyman Aydın & Yakup Yılmaz, "Yolsuzluk ve Mali Suçlar", Ankara, Adalet Yayınevi, 2007 ss.3-5.

zemin hazırlayan yapıların oluşmasına engel olmaya çalışmıştır. Bu dönemde, esnaf ve zanaatkârlar “Lonca” adı verilen örgütlenmeler kurarak, buralarda yönetici olarak görev yapan Kethüdalara esnafı disipline etme ve cezalandırma yetkisi vermişlerdir. Suç işleyenler tespit edildiğinde, teşhir edilme, meslekten çıkarılma ya da falaka gibi cezalar uygulanmaktaydı.³⁰

Osmanlı Devleti’nde “Narh” adı verilen sistem ile fiyat ve kalite denetimi yapılmaktaydı. Narh sistemi, Osmanlı Devleti’nde hem üreticinin hem de tüketicinin korunmasını esas almıştır. Sistemin amacı halkın mutluluğu ve refahının sağlanmasıydı. Uygulama, arz ve talep şartları dikkate alınarak fiyatların belirlenmesini ve tekelci müdahalelere karşı denetim ve standardizasyon sağlamaktaydı.³¹ Ticari faaliyetlerde tüketiciyi yanıltacak davranışlar ve spekülâtif hareketlerden uzak durulması istenmiş ve bu eylemler yasa dışı olarak belirlenmiştir.³² Yapılan yasa dışı hareketlerde, suçu işleyenler öncelikle uyarılır ve bu suçu tekrarlamaması istenirdi. Narh sisteminden sapma olması durumunda bu durumun müsebbipleri Müslüman ise hapse atılır, gayrimüslim ise küreğe çekilirlerdi.³³

Türkiye’de ekonomik suçların tarihî gelişimi, Osmanlı İmparatorluğu döneminde çıkarılan kanunlarla başlamıştır. Bu bağlamda en önemli yasal düzenleme, 1680 yılında kabul edilen ‘Sultan IV. Mehmet Kanunu’dur. Selçuklu döneminde ise “Ala üd-Devle Bey Kanunu” adıyla bilinen kanunda, alıcıyı yanıltan satıcılar için para cezalarından bahsedilmiştir. I. Dünya Savaşı’nın sonlarına doğru ‘Men-i İhtikar Kanunu’, II. Dünya Savaşı sırasında ise ‘Milli Korunma Kanunu’ çıkarılarak çeşitli ekonomik suçlar yasalarla düzenlenmiştir.³⁴

II.Mahmut döneminde, devlet kurumlarında köklü değişiklikler yapılmaya başlanmıştır. 1838 yılında adli ve idari ıslahatları içeren iki kanunname yayınlanmış ve bu kanunnameye göre kadı ve yargıcın bulunmadığı yerlerde onun yerine davalara bakan naiplerin; hediye, rüşvet ve dostluk bağı yoluyla elde ettikleri haksız kazançları geri vermeleri gerektiği, bu konuda işledikleri suçların da cezasız kalmayacağı kendilerine bildirilmiştir.³⁵

³⁰ İlhan Akbulut, “Osmanlı Devleti’nde Adalet Düzeni”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:4, Sayı:1-2, 2000, ss.219-256.

³¹ Said Öztürk, “Osmanlı Devleti’nde Tüketicinin Korunması”, **Türkler**, X, Editör:Hasan Celal Güzel, Ankara, 2002, ss.853-855.

³² Ahmet Tabakoğlu, “Osmanlı Ekonomisinde Narh Uygulaması”, **İktisat Tarihi Toplu Makaleler I**, İstanbul, ss.245-246

³³ Mehmet Genç, “Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi”, **Ötüken Neşriyat**, İstanbul, 2002, s.299

³⁴ Ayşe Nuhoglu ve Hakan Üzeltürk, “Ekonomik Suçlarda Suç ve Ceza Politikası”, **TÜSİAD Bilim Ödülü Alan Yayınlanmamış Çalışma**, 1992, s.10.

³⁵ Erdoğan Keleş, “Tanzimat Dönemi’nde Rüşvetin Önlenmesi için Yapılan Düzenlemeler”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi**, C:24, S:38, 2005, ss.259-280.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde, özellikle İstanbul'da, ekonomik yaşamın değişmeye başladığı, Galata ve Beyoğlu kesiminde hırsızlık, dolandırıcılık ve yankesicilik gibi suç faaliyetlerinin de artmaya başladığı gözlenmiştir.³⁶

Cumhuriyet döneminin ilk yolsuzluk vakası olarak bilinen “Yavuz-Havuz” olayı, 1924 yılında Yavuz Zırhlısının onarımı kararıyla başlamıştır. Dönemin Bahriye Vekili İhsan Eryavuz, zırhlının onarımı için gerekli havuz alımı sürecinde, bir Fransız şirketinden rüşvet almakla suçlanmış ve bu suçlamalar üzerine Yüce Divan'da yargılanmıştır. 1928 yılında mahkûmiyet kararı verilen İhsan Eryavuz, bu olayla Cumhuriyet tarihine geçmiş; karar, Yüce Divan tarafından verilen ilk mahkûmiyet hükmü olmuştur. Ayrıca, 26 Ocak 1928 tarihinde milletvekilliği düşürülmüştür.³⁷

Cumhuriyet tarihinin ikinci yolsuzluk vakası, Gaziantep Milletvekili Ali Cenani Bey'in Ticaret Bakanı olarak görev yaptığı dönemde, un ve tahıl fiyatlarının yükselmesini önlemek amacıyla verilen 500 bin lirayı usulsüz olarak kullanmasıyla cereyan eder. Konuyla ilgili olarak mecliste, Divan-ı Muhasebat Encümeni ile Adliye ve Teşkilat-ı Esasiye üyelerinin katılımıyla soruşturma komisyonu oluşturulur. Yüce Divan'ın yapmış olduğu yargılamada komisyon raporlarına başvurulmuştur. Ali Cenani Bey, bu süreçte yazılı belgelere dayandırarak iddialarını kanıtlanamamış ve sorumlu bulunmuştur. Dava neticesinde suçlu olduğuna karar verilmiş ve usulsüz olarak alınan bu paranın faizi ile hazineye geri ödemesine karar verilmiştir.³⁸

1946 yılında çok partili döneme geçilmesiyle birlikte, dönemin ilk yolsuzluk olaylarından biri, Suat Hayri Ürgüplü'nün 1943–1946 yılları arasında Gümrük ve Tekel Bakanlığı yaptığı döneme ilişkindir. Ürgüplü, haksız kazanç sağlamak ve devleti zarara uğratmak suçlamalarıyla Yüce Divan'da yargılanmıştır. 5 Ekim 1948'de yapılan duruşmada Yüce Divan, davayla ilgili kararını açıklamış ve Suat Hayri Ürgüplü ile birçok sanık, 100. duruşmada beraat etmiştir. Kararın gerekçesinde, Ürgüplü'nün sorumluluklarını düzenleyen özel bir kanunun bulunmadığı, bu nedenle genel hükümlere göre karar verildiği belirtilmiştir.³⁹

Cumhuriyet döneminde kara para aklama suçunun ilk örnekleri 1960'lı yıllara rastlamaktadır. Bu dönemde yurt dışında yaşayan gurbetçiler aracılığıyla, özellikle uyuşturucu

³⁶ Zafer Toprak, “Osmanlı'nın Son Döneminde İstanbul Sokaklarında Marjinaler: Hırsızlar, Yankesiciler, Dolandırıcılar”, İstanbul Üniversitesi, **Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, S:38, 2008, ss.275-279.

³⁷ Wikipedia, “İhsan Eryavuz”, https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0hsan_Eryavuz, (Erişim Tarihi:15.05.2025)

³⁸ Hatice Akan, “Erken Cumhuriyet Döneminde Bir Yolsuzluk Olayı: Ali Cenani Bey Davası”, **Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi**, Cilt:2, Sayı: 3, 2016, ss.135-153.

³⁹ Bkz. Ek-22: Gümrük ve Tekel Bakanı Suat Hayri Ürgüplü Hakkında Yüce Divan Kararı, J-4,TBMM Arşivi, s. 59–60.

maddelerden elde edilen yasa dışı gelirlerin, yüksek işçi maliyeti olarak gösterilerek yasallaştırıldığı ileri sürülmektedir. Kara para aklamanın tahmini miktarı yaklaşık 500 milyon Alman markı olarak belirtilmektedir.⁴⁰

1970’li yıllarda Türkiye’de organize suç örgütlerinin faaliyetlerinde belirgin bir artış gözlenmiştir. Bu dönemde kara para aklama işlemleri büyük ölçüde İsviçre aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Ülkeden valizlerle yasa dışı döviz kaçırılması ve bu dövizlerin İsviçre’de altına dönüştürülerek tekrar Türkiye’ye sokulması yaygın bir uygulama olmuştur.⁴¹

24 Ocak 1980 kararlarıyla birlikte Türkiye ekonomisi, devlet kontrolündeki yapıdan serbest piyasa modeline geçiş sürecine girmiştir. Ekonomik istikrarsızlıkla mücadele amacıyla kamu harcamalarına kısıt getirilmiş, ücretler düşürülmüş, serbest döviz kuru benimsenmiştir. Bu kararlarla birlikte ithal ikameci büyüme modeli terk edilerek, dışa açık büyüme stratejisi uygulanmaya başlanmıştır. İhracatın teşvik edilmesi, sonucunda hayali ihracat gibi suistimalleri arttırmış, kamu bankalarından alınan kredilerin geri ödenmemesi ve özel sektörün kötü idaresi sebebiyle devletin yükü artmıştır. Bu süreç hem devlete hem de vatandaşlara ekonomik yük olarak geri dönmüştür.⁴²

1.5.Ekonomik Suçların Etkileri

Ekonomik suçlar toplumda bazı etkiler meydana getirir. Meydana gelen bu etkileri sosyal, ekonomik, mali ve siyasi olarak ayrı ayrı değerlendirmek mümkündür.

1.5.1. Ekonomik Suçların Sosyal Etkileri

Ekonomik suçlar, toplum üzerinde ciddi sosyal etkiler yaratır. Öncelikle, devlet kurumlarına ve piyasalara olan güveni sarsar, bu da bireylerin adalet sistemine olan inancını zayıflatır. Haksız kazançlar gelir eşitsizliğini artırarak sosyal kutuplaşmaya yol açar. Kamu kaynaklarının kötü kullanımı eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerin azalmasına neden olur, bu da yoksulluğu artırır. Ekonomik suçlar, organize suç örgütlerinin güçlenmesini sağlar ve genel suç oranlarının yükselmesine neden olur. Suçun cezasız kalması ise toplumda adalet algısını olumsuz etkiler. Ayrıca, vergi kaçakçılığı ve haksız rekabet bazı sektörlerde istihdamın azalmasına ve çalışma koşullarının kötüleşmesine yol açar.

⁴⁰ Ayla Yazıcı, “Yeni Karapara Aklama Yöntemleri Olarak Akıllı Kartlar ve İnternet”, Anadolu Üniversitesi, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt : 8, Sayı : 2, 2008, ss.153-168.

⁴¹ Ülker Mavral, s.126.

⁴² Şafak Altun, “Rüşvet ’ten Özelleştirme ’ye Yolsuzluğun 100 Yıllık Tarihi”, İstanbul, Agora Kitaplığı, 2004, s.207.

Sonuç olarak, ekonomik suçlar sadece maddi zarar vermekle kalmaz, toplumsal yapıyı ve refahı da olumsuz etkiler.

1.5.2. Ekonomik Suçların Ekonomik Etkileri

Ekonomik suçların yaygın görüldüğü ülkelerde, yabancı yatırımcıların yatırım yapması sürpriz olur. Çünkü yatırımcılar, ekonomik suçların piyasalarda yaratacağı olumsuz görüntüden ve fiyat istikrarsızlıklarından dolayı yatırım yapmaktan vazgeçeceklerdir. Yatırımcılar için ülke riski, karar vermede önemli bir kıstas olarak kabul edilmektedir.⁴³ Yatırımcı ve girişimcilerin olmadığı bir ekonomide kalkınma ve büyüme yavaşlar, verimlilik düşer, toplumdaki işsizlik oranı artar ve toplumun yoksullaşması kaçınılmaz olur.

1.5.3. Ekonomik Suçların Mali Etkileri

Ekonomik suçların görüldüğü ekonomilerde vergi geliri oranı düşüktür. Vergi toplama mekanizmasını iyi yönetemeyen devletler, bu açığı borçlanarak finanse etmeye çalışır. Borçlu duruma gelen devlette, ekonomik sistemler sekteye uğrar. Bu durum sosyal devlet anlayışının da bozulmasına neden olur. Ekonomik suçlar neticesinde elde edilen haksız kazançlar, gelir dağılımında bozulmalara sebebiyet verir. Yasa dışı faaliyetlerle para kazanan bireyler refah içinde yaşarken, dürüst ve yasalara saygılı vatandaşlar geçim problemleri yaşayacak ve bir süre sonra onlar da yasalara olan inanç ve bağlılıklarını yitireceklerdir. Gelir dağılımındaki bu uçurum, insanların suç işlemeye olan ilgisini artıracaktır.⁴⁴

1.5.4. Ekonomik Suçların Siyasi Etkileri

Ekonomik suçların yoğun gözlemlendiği toplumlarda, insanların devlete olan güveni azalır, siyasi ve sosyal kurumların çöküşü hızlanır. Yaşanan istikrarsızlıklar neticesinde; şiddet, insan kaçakçılığı, uyuşturucu ve yasa dışı silah faaliyetleri gibi suçlar artar. İlegal yapıların oluşması, olası terör olaylarına zemin hazırlar.⁴⁵

Ekonomik suçlarla mücadelede yetersiz kalınması, kamu politikalarının uygulanabilirliğini ve etkinliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Türkiye’de zaman zaman yaşanan kamu ihalelerinde usulsüzlük ve yolsuzluk vakaları, devlet kaynaklarının verimsiz kullanılmasına ve siyasi karar alma süreçlerinde çıkar gruplarının etkisinin artmasına yol açmaktadır. Bu durum, demokratik mekanizmaların işleyişini zayıflatmakta ve siyasi

⁴³ Murat Yıldırım, “Kara Paranın Kayıt dışı Ekonomi İçindeki Yeri ve Kara Para Aklamanın Ekonomiye Getirdiği Tehlikeler”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2007, s.171.

⁴⁴ Ülker Mavral, s.301.

⁴⁵ İbrahim Bakırtaş & Mustafa Ünver, “Suçun Ekonomik Analizi”, Genel Bir Değerlendirme, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 20, 2008, ss.35-53.

yozaşmayı derinleştirmektedir. Özellikle yolsuzluk algısının yüksek olduğu dönemlerde Türkiye'nin uluslararası itibarında bir azalma gözlemlenmekte, yabancı yatırımcıların güveni sarsılmakta ve uluslararası finans kuruluşlarıyla ilişkiler zorlaşmaktadır.

1.6. Ekonomik Suç Kapsamına Giren Suçlar

Ekonomik suçlar, genel anlamda bireyler veya suç örgütleri tarafından haksız ekonomik kazanç sağlamak amacıyla işlenen illegal suç faaliyetleridir. Bu tür suçlar, kayıt dışı ekonominin büyümesine ve dolayısıyla devletin vergi gelirlerinde azalmaya neden olmaktadır. Özellikle ticari ve sanayi alanlarını doğrudan etkileyen ekonomik suçlar, ekonomik güvenliği tehdit etmekte; piyasa düzeninin bozulmasına ve toplumda mevcut huzur ile güven ortamının zedelenmesine yol açmaktadır. Ekonomik suçların yaygınlaştığı ortamlarda, haksız kazanç peşindeki kişi ve şirket sayısında artış gözlenmekte, bu durum ise ilgili sektörlerin yozaşmasına ve rekabetin olumsuz etkilenmesine zemin hazırlamaktadır.⁴⁶

Kaçakçılık, rüşvet, zimmet, sahtecilik ve dolandırıcılık suçları, suç ekonomisinin beslendiği başlıca suç türlerinden olup, aynı zamanda ülke olarak da en çok karşılaştığımız suçlardandır. Mevzuatta belirtilen başlıca suç türlerine geçmeden önce sıklıkla karşılaştığımız bu suçlar hakkında kısa bir tanımlamada bulunacak olursak;⁴⁷

Kaçakçılık, suç ekonomisini besleyen önemli illegal faaliyetlerden biridir. Ülkeye girişi yasaklanmış ya da gümrük mevzuatına uygun şekilde yasal yollardan geçirilmemiş malların gizli yollarla hedef ülkeye sokulması olarak tanımlanmaktadır. Kaçakçılığın kapsamına uyuşturucu, akaryakıt, silah, sigara ve tarihi eser gibi cansız varlıkların yanı sıra, insan kaçakçılığı, soyu tükenmekte olan hayvan ve bitkiler ile gen ve organ kaçakçılığı gibi canlıların illegal ticareti de dahildir. Haksız kazanç sağlama amacıyla gerçekleştirilen kaçakçılık faaliyetleri, toplumdaki bireyler arasındaki fırsat eşitliğini ve rekabet koşullarını olumsuz etkileyerek sosyal adaletin bozulmasına yol açmaktadır.

Ekonomik suçlardan bir diğeri olan rüşvet ise; birçok çeşidi olan ve tarihin her döneminde, her medeniyette karşılaşılan bir suçtur. Bir ekonomik suç türü olan rüşvet, veren kişiye adil olmayan avantajlar sağlayan bir eylemdir. Rüşvet, kişisel çıkarlar için yetki ve

⁴⁶ EGM, Ekonomik Suçlar, <https://www.egm.gov.tr/ekonomik-suclar> (Erişim Tarihi: 15.05.2025)

⁴⁷ Yavuz Kahya, "Suç Teorileri Işığında Türkiye'de Kaçakçılık Olgusu: Toplumsal Nedenleri, Boyutları ve Algısı", Anadolu Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:15, Sayı:3, 2016, ss.161-163.

görevlerin kötüye kullanılmasıdır. Kamu görevlisi olan bir kişinin, görevi gereği yapması gereken bir işin yapılması veya yapılmaması için maddi çıkar elde etmesidir.⁴⁸

Memur ya da memur sayılan kamu görevlilerinin içinde yer aldığı suçlardan biri oluşan zimmet suçu ise; görevi sebebiyle kendisine devredilen bir para veya sair malın, görevli memurun yasal olmayan yöntemlerle elde ettiği para veya malı ya kendisi adına ya da başka bir kişi adına kullanması, harcaması ya da mülkiyetine geçirmesidir.⁴⁹

Ülkemizde en çok karşılaştığımız ekonomik suçlardan biri olan sahtecilik; başkasını aldatmak için kullanılan her türlü hile ve yöntemlerdir. Sahtecilik suçu; parada, resmî belgede, özel belgede, kıymetli damgada, mühürde yapılmakla birlikte ülkemizde genelde para ve belgede sahtecilik suçu sıklıkla görülmektedir.⁵⁰

Dolandırıcılık ise; haksız kazanç elde etme amacıyla yasal yolları çiğneyerek başkalarını aldatmaktır. Eğer suç; özel nedenlerle, bir kişi ya da gruba kazanç sağlamak amacıyla devlet görevlileri tarafından görevlerini kötüye kullanmak yoluyla yapılacak olur ise suçun adı yolsuzluk olmaktadır.⁵¹ Yukarıda değindiğimiz zimmet suçu da bir yolsuzluktur.

Bu bağlamda ekonomik suçlar kapsamına aşağıda belirtilen suçlar girmektedir;⁵²

- Sahtecilik
- Dolandırıcılık
- Güveni Kötüye Kullanma
- İflas Suçu
- Tefecilik
- Kaçakçılık
- Yolsuzluk
- Bilişim Suçları

⁴⁸ Süleyman Aydın, “Tüm Yönleriyle Rüşvet, Yolsuzluk, Nedenleri, Etkileri, Çözüm Yolları”, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, s.489.

⁴⁹ Süleyman Aydın & Yakup Yılmaz, s.48.

⁵⁰ Nurullah Tekin, “Resmî Belgede Sahtecilik Suçunda Bazı Özel Durumlar”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl 5, Sayı 19, 2014, s.904.

⁵¹ Ethem İlbiz, “Avrupa Birliğinde Dolandırıcılık ve Yolsuzluk, Yolsuzluk, Nedenleri, Etkileri, Çözüm Yolları”, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, s.274.

⁵² EGM, Ekonomik Suçlar,

- Şike ve Teşvik Primi
- Manipölasyon
- Mal veya Hizmet Satımından Kaçınma
- Kamuya Gerekli Şeylerin Yokluğuna Neden Olma
- Fiyatları Etkileme
- Kara Para Aklama

Çalışmanın bu kısmında ekonomik suç kapsamına giren başlıca suçlar ele alınmış, bu suçlar hakkında aydınlatıcı bilgilere yer verilmiştir.

1.6.1. Sahtecilik

Sahtecilik suçu; gerçeğin taklit edilmesi ya da aldatma amacıyla değiştirilmesiyle edilmesiyle ortaya çıkar. Zarar verme ihtimali taşıması önemlidir. Kasten işlenen bir suçtur. Ceza hukukuna göre sahtecilik; gerçeğin hileli şekilde değiştirilmesi suretiyle, kişileri yanıltarak sonuçlar meydana getirmesidir. Özellikle teknolojinin gelişmesiyle birlikte bu suç türü vakalarında artış gözlenmektedir. Türk Ceza Kanunu'na göre sahtecilik suçu, 5237 sayılı TCK'nın ikinci kitabında, "Topluma Karşı Suçlar" başlığı altında, "Kamu Güvenine Karşı Suçlar" bölümünde düzenlenmiştir.⁵³

Sahtecilik suçlarını 3 bölüme ayırarak inceleyeceğiz;

- Kamusal değerler üzerinde sahtecilik (kalpazanlık),
- Mühürlerde sahtecilik,
- Belgelerde sahtecilik, olmak üzere üç ana bölüme ayrılmaktadır.

Kamusal değerler üzerinde sahtecilik suçunu; parada ve kamu değeri kâğıtlarında (paraya eşit sayılan değerlerde) sahtecilik, değerli damgalarda sahtecilik ve para ve değerli damgaları yapmaya yarayan araçlarda sahtecilik olarak üç bölümde incelenmiştir.

Parada sahtecilik suçu; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun(TCK), 197/1 maddesinde düzenlenen ve ilgili madde uyarınca; "Memlekette veya yabancı ülkelerde kanunen tedavüle bulunan parayı, sahte olarak üretmek, ülkeye sokmak, nakletmek, muhafaza etmek veya tedavüle koymak" şeklinde tanımlanmaktadır.⁵⁴ İlgili yasada, madeni veya kâğıt para ayrımı

⁵³ Devrim Güngör, "Resmî Belgelerde Sahtecilik Suçu", Ankara, Yetkin Yayınları, 2010, s.17.

⁵⁴ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

yapılmamış olup, paranın ulusal veya yabancı para olması arasında da herhangi bir ayrım gözetilmemiştir. Sahte para suçunun oluşabilmesi için, söz konusu paranın Türkiye’de veya yabancı para ise kendi ülkesinde yasal olarak tedavülde bulunması gerekmektedir.⁵⁵

237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 198. maddesinde belirtildiği üzere, devlet tarafından ihraç edilen ve hamiline yazılı bonolar, hisse senetleri, tahviller ve kuponlar ile yetkili kurumlarca çıkarılmış ve kanunen tedavül eden senet, tahvil ve evraklar, ayrıca milli ziynet altınları, para hükmünde sayılmaktadır.⁵⁶ İlgili maddede bahsedilen bu değerler, hukuken para niteliğinde olmasalar da fiilen paraya eşdeğer kabul edilen bazı kıymetli evraklar ve değerler olarak tanımlanmıştır. Bu değerler, herhangi bir devir veya ciro işlemine gerek olmaksızın elden ele geçebilir ve gerektiğinde ödeme aracı olarak kullanılabilirler.⁵⁷

Değerli damgalar; damgalı kâğıtlar, damga pulları, posta pulları, belli bir vergi veya harcın ödendiğini belgeleyen pullar ve pul dengi diğer değerli kâğıtlardır. Dolaylı verginin ya da harcın ödendiğini gösterir makbuz niteliğindedir.⁵⁸ Sahtecilik suçuna konu olabilmesi için, değerli damganın özel bir yasayla çıkarılmış ve yasa uyarınca kullanılmakta, dolaşımda olması, iptal işareti taşıması gerekir.⁵⁹

Değerli damgalarda sahtecilik suçu; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun, 199/1 maddesinde düzenlenen, ilgili maddede; “Kıymetli damgayı sahte olarak üretmek, ülkeye sokmak, nakletmek, muhafaza etmek veya tedavüle koymak” olarak tanımlanmıştır.⁶⁰ İlgili madde, değerli damgaların ulusal ya da yabancı menşeli olması arasında herhangi bir ayrım yapmamaktadır. Değerli damga üzerinde sahtecilik suçunun oluşabilmesi için, bu damgaların yasal olarak tedavülde bulunması gereklidir. Ayrıca, bir değerli damga üzerindeki kullanıldığını gösteren işaretin silinmesi veya ortadan kaldırılarak damganın yeniden kullanılması da sahte değerli damgayı dolaşıma sürme suçu kapsamında değerlendirilmektedir.⁶¹

Para ve değerli damgaları yapmaya yarayan araçlarda sahtecilik suçu; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 200. maddesinde, kamuya ait değerlerin sahteciliği kapsamında düzenlenmiş olan ve para ile değerli damgaların yapımında kullanılan araç ve gereçlere ilişkin

⁵⁵ Muzaffer Yasin Aslan, “Türk Ceza Kanunu’ndaki Düzenlemeler Kapsamında Geniş Anlamda Sahtecilik Suçları”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2015, s.154.

⁵⁶ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

⁵⁷ Baran Doğan, “Paraya Eşit Sayılan Değerler Suçu”, <https://barandogan.av.tr/blog/mevzuat/tck-madde-198-paraya-esit-sayilan-degerler-sucu.html> (Erişim Tarihi: 06.05.2025)

⁵⁸ Sedat Bakıcı & Gürsel Yalvaç, “5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri 2”, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s.580.

⁵⁹ Muzaffer Yasin Aslan, s.157.

⁶⁰ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

⁶¹ Devrim Güngör, s.108.

suçlar kısmında düzenlemektedir. Bu madde; kâğıt para da dahil olmak üzere kamu değeri taşıyan belgeler ve değerli damgaların üretiminde kullanılan filigranlı kağıtlar, filigranlar, madeni paralar ve diğer özel nitelikli malzemelerin izinsiz olarak üretilmesi, ülkeye sokulması, satılması, devredilmesi, satın alınması, kabul edilmesi veya saklanması cezai yaptırıma bağlamıştır.⁶²

Para ve kıymetli damgaların sahte olarak üretilmesinde kullanılan alet veya malzemelerin imal edilmesi, ithal edilmesi, satılması, devredilmesi, alınması veya muhafaza edilmesi suç sayılmıştır.⁶³

Mühürde sahtecilik suçu; Türk Ceza Kanunu’nun 202. Maddesinde düzenlenmiş olup, “kamu güvenine karşı suçlar” arasında yer alır. Suç iki şekilde gerçekleşir;⁶⁴

- Cumhurbaşkanlığı, TBMM veya Başbakanlık mühürlerini sahte olarak üretmek veya kullanmak.
- Kamu kurumları ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ait mühürleri sahte olarak üretmek veya kullanmak.

Tüm kamu kurumlarının ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kullandığı onaylayıcı veya belgeleyici mühürler, bu suçun konusunu oluşturabilir. Bu kapsamda sahte olarak üretilen veya kullanılan mühürler şunları içerebilir;⁶⁵

- Belediyelerin resmi mühürleri
- Valilik ve kaymakamlıklara ait mühürler
- Bakanlıklar tarafından kullanılan mühürler,
- Barolar, Türk Tabipler Birliği, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) ve bağlı odaların kullandığı mühürler.

Belgede sahtecilik suçu; resmî belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik olarak iki şekilde meydana gelir. Bu iki suç arasındaki en belirgin fark, resmî belgede evrağın gerçeği yetkili memur tarafından düzenlenirken, özel belgede ise kişiler arasındaki ilişkilerde kullanılır ve herkes tarafından düzenlenebilir.

⁶² Devrim Güngör, s.26.

⁶³ Baran Doğan, “Paraya Eşit Sayılan Değerler Suçu”

⁶⁴ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

⁶⁵ Mühürde Sahtecilik Suçu, <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/muhurde-sahtecilik-sucu-cezasi-nedir-tck.html> (Erişim Tarihi: 06.05.2025)

Resmî belgede sahtecilik suçu; “kamu güvenine karşı suçlar” arasında Türk Ceza Kanunu’nun 204. maddesinde düzenlenen, kasıtlı bir suçtur. Pasaport, nüfus cüzdanı, motorlu araç tescil belgesi, sürücü belgesi, diploma gibi resmî belgeler üzerinde yapılan sahtecilikler bu suçun konusunu oluşturur. Üç farklı şekilde işlenebilir:⁶⁶

- Resmî belgeyi sahte olarak düzenlemek veya gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirerek düzenlenmesi,
- Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgeyi sahte olarak düzenlemek, gerçek bir resmî belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi,
- Sahte resmî belgenin kullanılması.

204. Maddenin ikinci fıkrasındaki suçun faili yalnızca kamu görevlileridir. Kamu görevlisi olmayan kişiler 204. maddenin birinci ve üçüncü fıkrasındaki suçun faili olabilirler. Bu kişiler kamu görevlisinin göreviyle ilişkili olarak işlediği, ikinci fıkradaki suçun azmettirenini ya da yardım edeni olarak sorumlu tutulabilirler.⁶⁷

Özel belgede sahtecilik suçu; Kamu güvenine karşı suçlar arasında Türk Ceza Kanunu’nun 207. Maddesinde düzenlenen, üç farklı şekilde, kasıtlı olarak işlenebilen bir suçtur.⁶⁸

- Özel bir belgenin sahte olarak düzenlenip kullanılması,
- Gerçek bir özel belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilerek kullanılması,
- Sahte olduğunu bilerek özel belge kullanma.

Bir belgenin kamu görevlisi olmayan kimseler tarafından düzenlenmesi, özel belgenin konusunu oluşturur. Bankanın hesap bilgileri hakkındaki yazısı, kredi sözleşmeleri, teminat mektupları, adi senetler, faturalar, mal beyanları, vergi beyanları, gümrük beyanları, kira sözleşmeleri, tahliye taahhütleri gibi belgeler özel belge sayılmaktadır.⁶⁹

1.6.2. Dolandırıcılık

Bireyler arasında gündelik ilişkilerde, güven ve iyi niyete dayalı bir zemin vardır. Dolandırıcı olarak adlandırdığımız kişiler, sergiledikleri hileli davranışlar ile iyi niyetten

⁶⁶ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

⁶⁷ Hasan Tahsin Gökcan, “Resmî Belgede Sahtecilik Suçu”, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı:3, 2009, s.95.

⁶⁸ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

⁶⁹ Hasan Tahsin Gökcan, s.102.

faaydalanarak bireylerdeki guven duygusunu zedelerler. Bireylerin malvarliklari uzerindeki mulkiyet haklarini ihlal edici hareketlerde bulunurlar.

Tuirk Ceza Kanunu'nun 157. Maddesinde; "hileli davranislarla bir kimseyi aldatip, onun veya baskasinin zararına olarak, kendisine veya baskasına bir yarar saglamak" olarak tanimlanan dolandiricilik suçu; "Malvarligina Karşı İşlenen Suçlar" bölümünde yer almaktadır. Kanun koyucunun bu suçla birlikte, öncelikle bireylerin Anayasal hakkı olan mulkiyet haklarini koruma altına almak istediğı anlaşılmaktadır.⁷⁰

Tuirk Ceza Kanunu'nun 158. maddesinde, dolandiricilik suçunun cezayı ağırlaştıran 12 farklı hali düzenlenmiştir. Bu nitelikli haller, failin dolandiricılığı belli durumları istismar ederek veya bazı kurumları araç olarak kullanarak işlemesiyle oluşur. Bunlar arasında;⁷¹

- Dini duyguları sömürerek,
- Tehlikeli ya da zor durumda olan kişileri kandırarak,
- Bilişim sistemleri, banka, medya gibi araçları kullanarak,
- Kamu kurumlarını zarara uğratarak,
- Mesleki güveni kötüye kullanarak,
- Kendisini kamu görevlisi gibi tanıtarak ,

Yapılan dolandiricilikler yer almaktadır. Bu nitelikli haller, dolandiricilik suçunun cezasının ağırlaştırılmasına neden olur.

1.6.3. Güveni Kötüye Kullanma

Güveni kötüye kullanma suçu, Tuirk Ceza Kanunu'nun 155. Maddesinde düzenlenmiştir. Bu suç, bir kişiye belli bir amaçla teslim edilen eşya üzerinde, teslim amacına aykırı şekilde tasarrufta bulunulması veya teslim edildiğinin inkâr edilmesiyle oluşur.⁷²

Güveni kötüye kullanma suçunun faili herkes olabilir. Fakat bu suç kamu görevlisi tarafından işlendiğı takdirde, zimmet suçu meydana gelecektir.⁷³

⁷⁰ Mahmut Koca & İlhan Üzülmöz, "Tuirk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Seçkin Yayınevi, 5. Baskı, 2021, s.687.

⁷¹ 5237 sayılı Tuirk Ceza Kanunu (TCK)

⁷² 5237 sayılı Tuirk Ceza Kanunu (TCK)

⁷³ İzzet Özgenç, "Kamu Görevi, Yükümlülük Suçları, Yükümlülük Suçlarına İştirak (Karar İncelemesi)", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 1-2, 1994, s. 334.

Güveni kötüye kullanma suçunu, hırsızlık suçundan ayıran nokta; suç konusu eşyanın mağdur tarafından suçu işleyen kişiye güven ilişkisi neticesinde, başka bir amaç için teslim edilmiş olmasıdır.⁷⁴

Tamirciye tamir etmesi için verdiğimiz aracın, tamir edilmesi yerine gezmek için kullanılması neticesinde, kaza yapıp araçta hasar meydana getirmesi, arkadaşımıza emaneten bıraktığımız kamyonetimizin günlük kiraya verilerek ek gelir elde etmesi, terziye söküğünü dikmesi için verdiğimiz paltoyu akşam kız arkadaşıyla buluşurken giymesi, arkadaşımıza tez yazması için ödünç verdiğimiz bilgisayarı başka birine satması vb. gibi olaylar güveni kötüye kullanma suçuna verebileceğimiz örneklerdendir.

1.6.4. Hileli İflas

Hileli iflas suçu, Türk Ceza Kanunu'nun 161. Maddesinde düzenlenmiş olup, “alacaklının alacağının teminatını oluşturan malvarlığının hileli tasarruflarla eksiltilmesi” şeklinde tanımlanmaktadır.⁷⁵

İflas, ticari hayatla ilişkili hukuki bir durumdur. İflasın etkileri de ticari bir işletmeyi kendi adına işleten kişilere yani tacirlere yöneliktir. Bir tacirin borçlarını ödeyemeyecek hale düşmesi ve borçlarını ödeyememesi ticari hayatın içinde olağan bir durumdur. Bu durum sebebiyle, ilgili tacirin cezai yaptırımla karşı karşıya gelmesi gerekmez. Fakat borçlu, borçlarını ödeyemediği bir durumda, iflası, kendine bir kaçış imkânı olarak tercih eder, alacaklılarının alacaklarına kavuşmasına engel olursa, o zaman hukuki anlamda değerlendirilmesi gereken bir iflas konusu ortaya çıkar.⁷⁶ Hileli iflas, borçlunun alacaklılarını zarara uğratmak veya çıkar sağlamak amacıyla iflas öncesinde ya da sonrasında hileli davranışlarla iflas sürecini etkilemesidir.⁷⁷

Bir kimseye borç verecek olan kişiler, borçlunun malvarlığının hileli biçimde azalmayacağı yönünde güven ile hareket edebilmeli, bu hususta ülkenin ekonomik düzenine, adalet yapısına ve kredi sistemine güvenilebilmelidir. Güvenin sarsılması neticesinde, kredi

⁷⁴ Ayhan Önder, “Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar”, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994, s.617.

⁷⁵ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

⁷⁶ Sertaç Işıka, “Hileli İflas Suçu”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C:71, S: 1, 2013, ss. 607-624.

⁷⁷ Hakan Kızılarıslan, “Hileli ve Taksirli İflas Suçları”, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006, s.37.

veren kişi ya da kurumlar, borç verme eyleminden uzaklaşacak, ülke ekonomisi olumsuz etkilenecektir.⁷⁸

1.6.5. Tefecilik

Sözlük anlamı olarak tefeci, el altından yüksek faizle ödünç para veren kimse, faizci, murabahacı⁷⁹ şeklinde tanımlanmıştır.⁸⁰ Tefecilik ise tefecinin işi, faizcilik, murabaha, murabahacılık şeklinde tanımlanmıştır.⁸¹ Tefecilik suçunda kazanç, faiz olabileceği gibi başka bir malvarlığı değeri de olabilir.

Tefecilik suçu, Türk Ceza Kanunu'nun 241. maddesinde düzenlenmiş olup, “kazanç elde etmek amacıyla başkasına ödünç para vermek” olarak tanımlanmıştır.⁸²

Bireyler, ihtiyaçları doğrultusunda banka ve finans kuruluşlarından, karşılığında belirli oranlarda faiz yüklenerek kredi alabilirler. Bu kuruluşlar, kamu otoritelerinin gözetimi ve denetimi altında faaliyet gösterirler. Kazanç elde etmek maksadıyla kredi vermelerinde herhangi bir sakınca yoktur. Bunun dışında, denetime tabi olmayan, kayıt dışı ve faiz miktarının ekonomik göstergeler yoluyla belirlenmediği, borç para verenin lobi gücü ya da borç alanın muhtaçlık koşullarına göre belirlendiği bir kredi/borç ilişkisini kabul edilemez.⁸³

Mevcut ekonomik ilişkilerin gelişmesiyle birlikte, çeşitlenme de meydana gelmiştir. Tefecilik suçu da bu değişim ve gelişimden etkilenmiş ve günümüzde “POS Tefeciliği” ve “Çek-Senet Tefeciliği” gibi tefecilik yöntemleri karşımıza çıkmaya başlamıştır.

Konuyu daha iyi anlayabilmek adına, Çek-Senet Tefeciliği suçunun işleniş şekli hakkında bir örnek verecek olursak; Bir esnaf, 500.000 TL tutarındaki alacağını 5 ay vadeli bir senede bağlamıştır. Bu esnaf, nakit ihtiyacı nedeniyle senedin vadesini beklemeden, senedi bir başka kişiye (tefeciye) vererek karşılığında 400.000 TL nakit para almıştır. Bu durumda tefeci 5 ay sonra 500.000 TL alarak 100.000 TL haksız kazanç elde etmiş olur. Yapılan bu işlemler de yasal faiz sınırlarını aşacağından, resmi bankacılık sistemi dışında ve izinsiz şekilde yürütüldüğü için suç teşkil eder.

⁷⁸ Muhammed Demirel, “Hileli İflas Suçu”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, **Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 24, Sayı: 2, 2018, ss. 569-632.

⁷⁹ Murabahacı: Bir malı çok fazla kârla satan kimse.

⁸⁰ TDK, “Tefeci”, <https://sozluk.gov.tr/?ara=tefeci> (Erişim Tarihi: 06.05.2025)

⁸¹ TDK, Tefecilik, <https://sozluk.gov.tr/?ara=tefecilik> (Erişim Tarihi: 06.05.2025)

⁸² 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

⁸³ Caner Yenidünya, “Tefecilik Suçu (TCK.m.241)”, **Banka ve Finans Hukuku Dergisi**, Cilt:2, Sayı: 6, 2013, s.1.

POS⁸⁴ Tefeciliği suçunda ise; Tefecilik yapan kişi, paraya ihtiyacı olan bir kişiye, belli bir miktar parayı verir. Karşılığında parayı alan kişiyle yaptığı anlaşma doğrultusunda, verdiği paraya bir miktar faiz ekleyerek pos cihazından çeker. Bu işlemle birlikte, parayı alan kişi nakit ihtiyacını karşılarken, tefeci de paraya ihtiyacı olan kişinin kredi kartını kullanarak pos cihazından faizli para çekerek kazanç elde etmiş olur.

1.6.6. Kaçakçılık

Kaçakçılık, kâr payının yüksek olduğu, yasalarca yasaklanan ekonomik ve mali nedenlere dayanan haksız bir eylemdir. Kaçakçılığa konu olan şeye göre sınıflandırmaya tabi olurlar. Bu eylemlerin konusuna göre türleri; insan, silah, uyuşturucu, vergi, göçmen, otomobil ve ticari eşya kaçakçılığı olarak isimlendirilir.⁸⁵

Kaçakçılık; İngilizce “smuggling” terimiyle ifade edilir ve kökeni Almanca “smeugan” ile “smjûga”ya dayanır. Bu kelimeler “tünelden sürünerek geçmek” anlamına gelir ve kaçakçılığın gizli, saklanarak ve kaçarak yapılan bir eylem olduğunu ifade eder.⁸⁶

Kaçakçılık; Türk Dil Kurumu'na göre “bir devletin yasalarına karşı gelerek yapılan ticaret”tir. Bu eylem, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ile düzenlenmiş olup, ilgili kanunun 3. maddesi kaçakçılık suçlarını ayrıntılı olarak tanımlar. 3. Madde kapsamında suç teşkil eden başlıca fiiller ise şunlardır;⁸⁷

- Gümrük işlemleri yapılmadan veya vergi ödenmeden ülkeye eşya sokulması,
- Gümrük rejimlerine aykırı işlemler,
- Yasaklı malların ithal veya ihraç edilmesi durumu,
- Kaçak eşyaların ticareti, taşınması veya saklanması,
- Sahte veya usulsüz bandrol kullanımı,
- Kaçak akaryakıt üretimi ve ticareti,
- Tütün ürünleri ve etil alkol gibi malların yetkisiz ticareti,
- Teşvik, sübvansiyon gibi ekonomik desteklerden usulsüz yararlanma,

⁸⁴ POS: Point of Sale'in kısaltmasıdır. Bu cihazlar POS cihazı veya POS aleti olarak da bilinir.

⁸⁵ Nazım Bilican & Cahit Gökçelik & Gülşen Topçuoğlu, “Açıklamalı 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu”, Ayrıntı Basımevi, Ankara, 2007, s.1.

⁸⁶ Hezar Tanrısever & Bahar Uysal & Osman Düzel, “Avrupa Birliği Temel Terimler Sözlüğü” (İngilizce-Türkçe), Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Ankara, 2003, s.302.

⁸⁷ 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu

bu suçlara ilişkin nitelikli haller, özel görünüş biçimleri gibi unsurlar da yine ilgili madde kapsamında düzenlenmiştir.

1.6.7. Yolsuzluk

Yolsuzluk; sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel ve dinsel unsurları içeren, kamu gücünün özel çıkarlar için kötüye kullanılması suçudur. Ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasal yapısını olumsuz etkiler, vergi gelirleri ve kamu yatırımlarını azaltır, kanunlara ve kurumlara olan güveni sarsar.⁸⁸

Yolsuzluk suçuna ahlaki olarak geri kalmış ülkelerde daha çok rastlamak mümkündür. Ahlaki yozlaşma, yolsuzluğa neden olurken, yolsuzluktaki artış da karşılıklı olarak ahlaki yozlaşmayı hızlandırır. Yolsuzluk sebebiyle ortaya çıkan maliyetler de mecburen toplumun bütününe yüklenir. Hali hazırda gelir dağılımında dengesizlik yaşayan bir toplum, yolsuzluk sebebiyle bu maliyetleri karşılamak için daha fazla yoksullaşacak, yine gelirin yetersizliği ve dengesiz gelir dağılımı sonucunda yoksullukta tekrar yolsuzluğa neden olacaktır.

Yolsuzluk olan ülkelerde eğitim ve yatırım oranları düşük kalacak, krediye ulaşmak daha pahalı hale gelecektir. Yolsuzluk, ekonomik büyümeyi engellemez fakat yolsuzluğun fazla görüldüğü ülkeler, gelişmiş, denetime açık, saydam ekonomili ülkelere göre daha yavaş büyürler. Yolsuzluğun yüksek olduğu ülkelerde ekonomik özgürlük ve piyasa rekabeti zarar görür.⁸⁹

Günümüzde sıklıkla rastladığımız yolsuzluk çeşitleri; rüşvet, zimmet, irtikap, içerden öğrenenlerin ticareti, görevi kötüye kullanma ve kayırmacılıktır. Bu yolsuzluk çeşitlerinden bir kısmı ceza hükmü içeren yasalarla yaptırıma tabi tutulurken, bir kısmı ise suç tanımına girmemektedir.⁹⁰

Bu bölümde Türk Ceza Kanunu'nda ve ceza hükmü içeren kanunlarda, suç kapsamına giren yolsuzluk eylemlerini tanımlayacağız.

Rüşvet; yolsuzluğun en yaygın biçimidir ve kamu görevlilerinin görevlerini, maddi menfaat karşılığında usulsüz şekilde kullanarak ayrıcalık sağlamasıdır. Rüşvet suçu; niteliğine

⁸⁸Olatunde Julius Otusanya, "An investigation of tax evasion, tax avoidance and corruption in Nigeria" Unpublished Doctoral Thesis, University of Essex, Colchester, 2010, ss.3-18.

⁸⁹Zuzana Dancikova, "Costs of Corruption Transparency International Slovakia", https://www.transparency.sk/wp-content/uploads/2010/01/Costs-of-Corruption_Dancikova.pdf, 2012, s.9. (Erişim Tarihi: 06.05.2024)

⁹⁰TEPAV, "Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenleri, Etkileri ve Çözüm Önerileri", 2006, ss.25-26. https://www.tepav.org.tr/upload/files/13134754134.Bir_Olgu_Olarak_Yolsuzluk_Nedenler_Etkiler_Cozum_Onerileri.pdf (Erişim Tarihi: 06.05.2025)

göre hizmeti hızlandırmaya yönelik yasal çabuklaştırıcı (hafif) rüşvet ve yasalara aykırı çarpıtıcı (ağır) rüşvet olarak iki şekilde işlenir.⁹¹

Rüşvet suçu, Türk Ceza Kanunu’nun 252. Maddesinde; “Görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya yapmaması için, doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, bir kamu görevlisine veya göstereceği bir başka kişiye menfaat sağlamak” olarak tanımlanmıştır.⁹²

Zimmet; “emanet edilen şeyden aşırarak”, “kendi malı gibi kullanmak” anlamı taşımaktadır. *Zimmet suçu*; kamu görevlilerinin para veya mal hükmündeki kamusal bir varlığı yasalara aykırı olarak kişisel yararları doğrultusunda harcaması veya kullanmasıdır. Kamu görevlisinin devlete ait bir daktiloyu özel ihtiyacına tahsis etmesi veya kamu çalışanının kendi özel aracının yakıt ihtiyacını devlet kaynağından sağlaması da zimmet suçuna örnek teşkil eder.⁹³

İlk bölümde sıklıkla üzerinde durduğumuz gibi, zimmet suçu kamu görevlisi tarafından işlenebilir. Kamu görevlisi dışındaki bireylerin zilyetliği kendisine verilmiş malı edinmesi, güveni kötüye kullanma suçudur. Suçun görev dışında, tatilde, mesai saatleri dışında işlenmesi, veya sonradan kamu görevlisi sıfatının kaybedilmesinin herhangi bir önemi yoktur.⁹⁴

Zimmet suçu, Türk Ceza Kanunu’nun 247. Maddesinde; " Görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçirme" olarak tanımlanmıştır.⁹⁵

Zimmet suçu; basit ve nitelikli zimmet olarak ikiye ayrılır; Kamu görevlisinin zilyetliği verilmiş veya koruması altındaki malları zimmetine geçirmesi veya başkasına vermesi, basit zimmet suçunu oluştururken, zimmet suçunun açığa çıkmaması için hileli davranışlarla işlenmesi, nitelikli zimmet olup daha ağır cezayı gerektirir.⁹⁶

⁹¹ Ali Ümit Berkman, “Azgelişmiş Ülkelerde Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet”, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, 1983, ss. 26-28.

⁹² 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

⁹³ Coşkun Can Aktan, “Siyasal Ahlak ve Siyasal Yozlaşma”, Yolsuzlukla Mücadele Stratejileri, Hak İş Yayınları, Ankara, 2001, s.57.

⁹⁴ Volkan Aslan, “Zimmet Suçu”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt:72 , Sayı 1, 2013, ss.44-50.

⁹⁵ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

⁹⁶ Rezzan İtişgen, “Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt:72, Sayı 1, 2013, ss. 649-650.

İrtikap suçu; Türk Ceza Kanunu'nun 250. Maddesinde; "Görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar etme" olarak tanımlanmıştır.⁹⁷

İrtikap ve rüşvet çoğu zaman birbirine karıştırılır. *Rüşvet*; memurun görevine giren ve yetkili olduğu konuda karşılıklı rızaya dayalı bir anlaşma iken, *irtikap*; (*zorla yiyicilik*) suçunda karşı tarafın rızası bulunmamaktadır. İrtikap, memurun yetkisini kötüye kullanarak zorluk çıkarması nedeniyle ferdin haksız işlemi önleyebilmek ve daha fazla zarara uğramamak için, memurun isteğine boyun eğmesidir.⁹⁸ Görevli, karşı tarafın güç durumundan yararlanarak icbar veya ikna yoluyla menfaat temin etmektedir.⁹⁹

İçerden öğrenenlerin ticareti suçu; 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 47. maddesine göre; "sermaye piyasasında işlem gören çeşitli araçlarının (hisse senetleri gibi) henüz kamuya açıklanmamış ve değerini etkileyebilecek bilgilerini, kendisine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak için kullanarak fırsat eşitliğinin bozulmasına sebep olarak yarar sağlamak veya bir zararı önlemek" olarak tanımlanmıştır. Bu yolsuzluk türü özellikle sermaye piyasası işlemlerinde spekülâtörler tarafından işlenmektedir.¹⁰⁰

Türk Ceza Kanunu'nda yahut ceza hükmü içeren diğer kanunlarda suç olarak tanımlanmamış, fakat unsurların bulundurulması halinde görevi ihmal veya görevi suiistimal suçlarının kapsamında düşünülebilecek yolsuzluk eylemleri mevcuttur.

Bu çerçevede değerlendireceğimiz suçlar; kayırmacılık, gönül yapma(suvasyon), patronaj, oy ticareti(Log Rolling), lobicilik, siyasal manipülasyon gibi suçlardır.

Kayırmacılık; kamu görevlisinin, yakınlarını haksız ve yasalara aykırı olarak kayırması, arka çıkması demektir. Kayırmacılık, değişik şekillerde karşımıza çıkmaktadır.¹⁰¹ Örnek verecek olursak; akraba kayırmacılığı (nepotizm), eş-dost kayırmacılığı (kronizm), siyasal kayırmacılık (partizanlık) ve hizmet kayırmacılığı günümüzde rastladığımız başlıca kayırmacılık türleridir.¹⁰²

⁹⁷ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

⁹⁸ Coşkun Can Aktan, s.56

⁹⁹ Mehmet Fatih Gür, "Yolsuzluk Nedir? Yolsuzluk Çeşitleri ve Ülkeler Arası Yolsuzluk Algılaması", İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Mali Çözüm, 2014, ss. 199-200.

¹⁰⁰ Mehmet Fatih Gür, s.203.

¹⁰¹ Bülent Tarhan, "Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenler, Etkileri ve Çözüm Önerileri", Ankara, 1987, s.13

¹⁰² Mehmet Fatih Gür, s.205.

Beceri, yetenek, başarı, eğitim düzeyi gibi kıstasların dikkate alınmadığı akraba ve eş dost kayırmacılığında, yalnızca politikacı, bürokrat ve diğer kamu görevlileri ile olan akrabalık ve dostluk ilişkileri esas alınır. Bu kişiler, bürokratlara yakınlıkları sayesinde bir devlet görevinde istihdam edilir, ya da hali hazırda görevde ise terfi alır. Siyasal kayırmacılıkta ise; siyasal yakınlığı olan kişilere, parti çalışmalarında görev alan kişilere öncelik sağlanmaktadır. Hizmet kayırmacılığı ise; mevcut iktidar partisinin oy alabileceği bölgelere daha çok hizmet götürmesi, yatırımlarını o bölgelere kanallama etmesi, seçim yatırımı yapmasıdır.

Kayırmacılığının bir başka türü de (suvasyon) gönül yapmadır. Siyasal iktidarın, seçimlerde kendilerine yardımcı olan gruplara, seçim sonrasında devletin imkanlarını kullanarak daha fazla menfaat sağlama durumu.¹⁰³ İktidar sahipleri, kendisini destekleyenlere sübvansiyonlar yoluyla çıkar sağlayabilir. Veya ilgili gruplar, seçim sonrasında devletin çıkacağı inşaat, elektrik, ilaç, kamu için malzeme tedarik ihalelerinde öncelik talep ettiklerinde, bu talepleri bürokratlarca mümkün mertebe karşılanır.

Patronaj; üst düzey kişilerin destek ve kayırmasıyla makamların dağıtılmasıdır. En karlı ihaleler, siyasiler vasıtasıyla rekabet normları gözetilmeden yakın görülen gruplara verilir. Bazı toplumlarda, iktidara değişimlerinde, eski yönetimden kalan üst düzey bürokratların görevden alındığını, onların yerlerine liyakat gözetilmeden, yandaşlık, nepotizm ve kronizm esas alınarak atamalar yapıldığı görülür. Bu atamalar patronaj örnekleridir. Bakanların gereğinden fazla yaptıkları danışman istihdamları, atama ve istihdam hususlarında sınırsız yetkiye sahip olmaları siyasal yozlaşmayı hızlandırır. Türkiye'de bu durum "arpalık" olarak adlandırılır ve "Hizmitsiz Memuriyetlikler" şeklinde görülür.¹⁰⁴

Oy ticareti (Log Rolling); milletvekillerinin karşılıklı çıkar ilişkileri çerçevesinde birbirlerinin tekliflerine destek vermesiyle karar alma süreci işletilmektedir.¹⁰⁵ Bu yöntem aracılığıyla hem çeşitli yasa tekliflerinin kabulü sağlanmakta hem de parti üyeleriyle ilgili ortaya atılan suçlamalar, oy birliğiyle etkisizleştirilebilmektedir. Böylece her iki tarafın da siyasi memnuniyeti sağlanmakta ve karşılıklı çıkarlar doğrultusunda uzlaşma zemini oluşturulmaktadır.¹⁰⁶

¹⁰³ Coşkun Can Aktan & Osman Kürşat Acar, "Kamu Yönetiminde Kayırmacılık", SOBİAD(Elektronik dergilerde bulunan hem Türkçe hem de diğer dillerde yapılmış yayınları kapsayan uluslararası bir indeks), Hukuk ve İktisat Araştırmaları Yayınları, İzmir, 2021, s.23.

¹⁰⁴ Bülent Tarhan, s.13.

¹⁰⁵ Louis Fisher, "A Dose of Law and Realism for Presidential Studies", Presidential Studies Quarterly, Cilt:32, Sayı: 4, 2002, s.686.

¹⁰⁶ Mehmet Karakaş & Murat Çak, "Yolsuzlukla Mücadelede Uluslararası Kuruluşların Rolü", **Maliye Dergisi**, Sayı 153, 2007, s.78.

Milletvekillerinin; maaş artışı, emeklilik haklarının iyileştirilmesi veya parti üyelerine yönelik suçlamalar gibi konularda, asgari ücret ya da emekli ve memur zamlarına kıyasla çok daha kolay uzlaştıkları gözlemlenmektedir.

Lobicilik; çıkar gruplarının seçimlerde destekledikleri partiden iktidara geldikten sonra çıkar sağlamaları amacıyla baskı yapmalarıyla ortaya çıkan bir yolsuzluk biçimidir.¹⁰⁷

Siyasal manipülasyonlar; aşırı vaat, yalan propaganda ve bilgi kirliliği yoluyla seçmeni yanıltma çabalarıdır. Politikacılar seçim öncesinde seçmenleri ve iş yerlerini gezerek, toplantılar yaparlar. Bu toplantılarda vaatlerini seçmenlere sunarlar. Medya ve yayın gücünü arkasına alan politikacılar, mevcut oylarını muhafaza etmek ve gelecek oylarını artırmak amacıyla siyasal manipülasyonlara başvurabilirler.¹⁰⁸

1.6.8. Bilişim Suçları

Bilgisayar teknolojilerinin tarihi, abaküs gibi basit araçlardan başlayarak, ENIAC adlı ilk elektronik bilgisayarın geliştirilmesiyle hız kazandı. Daha sonra CERN’de geliştirilen World Wide Web ve e-posta gibi teknolojiler sayesinde bilgisayar ağları yaygınlaştı. Bu gelişmeler, bilişim alanında büyük ilerlemeler sağlarken, beraberinde bilişim suçlarının da ortaya çıkmasına yol açtı.

Bilişim suçları olgusu, 1960’lı yılların sonunda, kişisel verilerin işlendiği veri sistemlerinin oluşmasıyla kendini göstermeye başlamış, gizlilik ihlalleri, bilgisayar manipülasyonları, casusluk gibi suçlar yaygınlaşmıştır. 1980’lerde ATM’lerin kullanımıyla banka kartlarıyla ilgili suçlar ortaya çıkmaya başladı. World Wide Web’in küresel ölçekte yaygınlaşmasıyla birlikte, hem yasal hem de yasa dışı faaliyetlerde önemli bir artış yaşanmış; bu durum, ticari ve kişisel verilerin sınır tanımaksızın çeşitli siber saldırıların hedefi hâline gelmesine neden olmuştur.¹⁰⁹

11.06.1999 tarihinde Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği tarafından hazırlanan Bilişim Suçları Raporu’na göre bilişim suçları altı ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Bunlar;¹¹⁰

- Bilgisayar Sistemlerine ve Servislerine Yetkisiz Erişim,

¹⁰⁷ Coşkun Can Aktan, ss.60-61.

¹⁰⁸ Coşkun Can Aktan, s.63.

¹⁰⁹ Ali Karagülmez, “Bilişim Suçları ve Soruşturma-Kovuşturma Evreleri”, İstanbul, Seçkin Yayınları, 2010, s.41.

¹¹⁰ Council of Europe, “Explanatory Report to the Convention on Cybercrime”, 2001, ss.12-14.

<https://rm.coe.int/16800cce5b> (Erişim Tarihi: 29.04.2025)

- Bilgisayar Sabotajı,
- Bilgisayar Yoluyla Dolandırıcılık,
- Bilgisayar Yoluyla Sahtecilik,
- Lisanssız Yazılım Kullanımı,
- Yasadışı Yayınlar (örneğin zararlı içeriklerin dağıtımı).

Bilgisayar Sistemlerine ve Servislerine Yetkisiz Erişim; yasal olmayan programlar ile izinsiz ve yetkisiz bir şekilde, başka bir kişi veya kurumun bilgisayar sistemine veya servisine erişilmesi demektir. ¹¹¹

Bilgisayar Sabotajı; yetkisiz erişimin eyleme geçmiş hali olarak nitelendirilir. Sisteme yetkisiz erişimle birlikte, sistemin içerdiği bilgileri silme veya değiştirme olarak ifade edilmektedir. ¹¹²

Bilgisayar Yoluyla Dolandırıcılık; kredi kartı bilgilerinin elde edilmesi, izinsiz ve yetkisiz kullanılması, kopyalanması, hesap bilgilerine erişilmesi ve izinsiz hesap hareketlerinin gerçekleştirilmesi, sahte hesaplar ve yollar ile dolandırıcılık faaliyetinin yürütülerek kendisine veya başkasına haksız kazanç elde edilmesini ifade eder. ¹¹³

Bilgisayar Yoluyla Sahtecilik; telefon, e-posta veya sosyal medya gibi bilişim araçları kullanılarak sahte bilgi ve belgelerle kişileri kandırıp, haksız kazanç veya özel bilgi elde etme amacıyla yapılan dolandırıcılıktır. Telefon aramaları, mesajlar, karşılıksız yollanan e-postalar, devlet kurumları veya özel bankalar adına açılmış sahte sosyal medya hesapları, emniyet teşkilatı adına yapılan sahte telefon aramaları günümüzde en çok karşılaştığımız örneklerdir. ¹¹⁴

Lisanssız Yazılım Kullanımı; yasal olarak korunan bir yazılımın sahibinin izni olmadan kopyalanması, çoğaltılması veya satılmasıdır. Orijinal yazılımların yüksek fiyatları nedeniyle bireyler ve işletmeler korsan yazılıma yönelmektedir. Ayrıca, yasaklanmış içeriklerin gizli veya yasa dışı yollarla yayımlanması da suç sayılmaktadır. ¹¹⁵

¹¹¹ Murat Volkan Dülger, “Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku”, Ankara, Seçkin Yayınevi, 6. Baskı, 2015, s.226.

¹¹² Burak Tunç Bilek, “Bilişim Suçları ve Üniversite Lisans Öğrencilerinin Bilişim Suçlarına Yönelik Görüşleri”, Yüksek Lisans Tezi, Bilgisayar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Ankara, 2012, s.28.

¹¹³ Council of Europe, ss.12-14.

¹¹⁴ Council of Europe, s.14.

¹¹⁵ Necmettin Yazıcı, “Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları (TCK. M. 243-244 ve 245)”, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Kamu Hukuku Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2021, ss. 22-24.

Yasadışı Yayınlar; ülkenin birliğine zarar veren, terör destekli ya da belli bir grubu hedef alan hakaret içerikli internet siteleri ve dijital dokümanlardır. Bu yayınlar, anayasaya aykırı düşünceleri internet üzerinden geniş kitlelere ulaştırmak amacıyla hazırlanır.¹¹⁶

1.6.9. Şike ve Teşvik Primi

Sözlük anlamı olarak şike: “Bir spor karşılaşmasının sonucunu değiştirmek için maddi veya manevi bir çıkar karşılığı varılan anlaşma” olarak tanımlanmıştır. Teşvik ise, “isteklendirme” olarak tanımlanmıştır.¹¹⁷ Sportif anlamda teşvik ise, bir spor kulübünün rakip diğer kulüp oyuncularına, oynanacak spor müsabakası ile ilgili olarak başarılı bir performans göstermelerine yönelik verilen haksız destektir.

Şike ve Teşvik Primi, 6222 Sayılı Sporda Şiddet Ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun 11.Maddesinde; “Belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin etme” olarak tanımlanmıştır.¹¹⁸

Spor müsabakalarının veya yarışmalarının bir anlaşma ve plan dahilinde danışıklı bir biçimde yapılması, zamanla sporun amacının ve anlamının yok olmasına neden olacak, birliği ve beraberliği güçlendiren pozitif etkilerini negatif yöne çevirecektir.¹¹⁹ Şike ve teşvik primi yüzünden rekabet ortamı sarsılacak, sporseverlerin güvenleri zedeleneyecektir. Bu husustan dolayı şike ve teşvik primi suçunun, toplumun güvenine karşı işlenen suçlardan olduğunu belirtilebiliriz.

Sporun ahlak kurallarına uygun yapılmasının yanında müsabaka sonuçlarına da manipülasyon veya hile yoluyla tesir etmek, bu fiillerin cezalandırılmasını gerekli kılmıştır.¹²⁰

Diğer yandan, bazı faaliyetlerini halka açık anonim şirketler üzerinden sürdüren spor kulüplerini görmekteyiz. Bu kulüplerin şirket hisselerinin borsalar veya ilgili piyasalarda işlem görmesi ve yatırımcılar tarafından alınıp satılması söz konusudur. Kulüplerin şirketleşmesi neticesinde, artık takımların galibiyetleri yalnızca taraftarları değil, aynı zamanda şirket yatırımcılarının da ilgisini çekmektedir.¹²¹

¹¹⁶ Burak Tunç Bilek, s. 31

¹¹⁷ TDK, “Şike”, <https://sozluk.gov.tr/?ara=%C5%9Fike> (Erişim Tarihi:02.12.2024)

¹¹⁸ 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun, 11. Madde

¹¹⁹ Köksal Bayraktar, “Şike Suçu”, Dokuz Eylül Üniversitesi, **Hukuk Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, İzmir, C: 2, 2019, s.2761.

¹²⁰ Süheyl Donay, “ Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi ve Şike ve Teşvik Primi”, İstanbul, Beta, 2.Basım, 2012, s.151.

¹²¹ Levent Bıçakçı, “Futbol, Spor Hukuku Sınırlarını Zorluyor”, Prof. Dr. Zahit İmre’ye Armağan, İstanbul, 2010, s.182

Genel itibariyle kulüplerin sportif alandaki başarılarının, ilgili kulüplerin hisse senetlerinin değerini olumlu yönde etkilediği bilinmektedir. Şike ve teşvik primi gibi haksız fiiller, kulüplerin başarı elde etmesini hızlandırıcı etkiye sahip oldukları için, hisselerinin de değerlerinin artmasına katkıda bulunacaktır. Bu fiillerin suç olarak düzenlenmesiyle, yatırımcıların ekonomik menfaatlerinin korunmasının amaçlandığı da söylenebilir.

1.6.10. Piyasa Dolandırıcılığı (Manipülasyon)

Piyasa; alıcı ve satıcıların karşılıklı olarak çeşitli araçlarla iletişim kurup alım satım işlemlerini gerçekleştirdikleri yerdir.¹²² Bazı malların fiyatları, serbest piyasa koşullarından bağımsız şekilde birtakım faktörlerle oluşmaktadır. Bu faktörlerin fiyatları etkilemesi, olağan seyrin dışına çıkılması anlamına gelecek ve piyasa istikrarının bozulmasına neden olacaktır.

Manipülatif işlemler, sermaye piyasalarının doğru ve düzenli çalışmasını engeller. Bu işlemler fiyatların serbest arz ve talep koşullarına göre oluşmasını bozduğu için piyasaya olan güveni zedeler. Güvenin azalması ise yatırımcıların piyasaya katılmasını zorlaştırır. Bu nedenle, manipülatif işlemler hem piyasanın sağlıklı işlemlerini engellediği hem de yatırımcıların korunması için yasaklanmıştır.¹²³

Manipülasyon, Fransızca kökenli bir terim olup, Türk Dil Kurumu'na göre “yönlendirme”, “bilgileri değiştirerek seçme veya çıkarma” ve “varlıkları faydalı şekilde kullanma” anlamına gelir.¹²⁴ Hukuk sözlüğündeki karşılığında ise “oyun”, “entrika”, “hile”, “dalavere”, “hokkabazlık” olarak tanımlanmaktadır.¹²⁵

Sermaye piyasası hukuku açısından manipülasyon, yapay işlemlerle piyasa üzerinde hileli şekilde hisse senedi fiyatlarını kontrol etmek anlamına gelir. Buna, yıkama satış yöntemi denir; kişi veya gruplar, hisse senedine talep varmış gibi göstererek hacim yaratır, böylece fiyatların yükselmesine veya düşmesine yol açar. Amaç, piyasada hareketlilik izlenimi yaratarak diğer yatırımcıları ticarete teşvik etmek ve piyasayı etkilemektir.¹²⁶

Spekülasyon ve manipülasyon tabirlerinin zaman zaman birbirleri yerine kullanıldığını görmekteyiz. Fakat bu doğru değildir. *Manipülasyon*; kasıtlı olarak sermaye piyasası araçları

¹²² Sahir Erman & Çetin Özek, “Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368)”, İstanbul, 1996, ss. 649-650.

¹²³ Cemal Küçüksozen, “Sermaye Piyasasında Yatırımcının Korunması Türk Sermaye Piyasasının Bu Açıdan Değerlendirilmesi”, Ankara, 1999, ss.178-179.

¹²⁴ TDK, “Manipülasyon”, <https://sozluk.gov.tr/?ara=manip%C3%BClasyon> (Erişim Tarihi: 03.12.2024)

¹²⁵ Ejder Yılmaz, “Hukuk Sözlüğü”, Yetkin Yayınları, 6. Baskı, Ankara, 2001, s.558.

¹²⁶ Ali Hakan Evik, “Sermaye Piyasası Araçlarının Değerini Etkileyebilecek Aldatıcı Hareketler Yapma (Manipülasyon Suçları)”, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004, ss.76-77.

üzerinde yanıltıcı veya aldatıcı bilgilerle ya da aldatıcı işlem yapmak suretiyle menkul kıymetlerin fiyatlarını etkileme eylemi iken, *spekülasyonda* piyasa eğilimi doğru tahmin edilerek kazanç sağlamak amaçlanır. Fiyatlar düşerken alım, fiyatlar yükselirken de satım yapan spekülâtörler, fiyat değişikliklerinden yararlanmayı amaçlarken riskleri de üstlenirler. Bu ayırmada önemli olan husus risk kavramıdır. Manipülâtörler, bir yandan fiyatları etkileyerek diğer yandan fiyat değişikliklerini kendileri kontrol etmek suretiyle riski devre dışı bırakırlar.¹²⁷

Manipülasyonda; fiyatlar yapay yöntemlerle, yani gerçek olmayan bilgi, yalan, yanlış söylentilerle veya aldatma yoluyla değiştirilir. Amaç, fiyatları kendi lehine hileli şekilde kontrol etmek ve diğer yatırımcıları yanıltmaktır. Bu yüzden manipülasyon yasaktır. Spekülasyonda; spekülâtörler ellerindeki doğru bilgileri kullanarak, aldatma amacı olmadan, piyasa şartlarına uygun hareket ederler. Amaçları, fiyatların doğal hareketlerinden yararlanarak kar elde etmektir. Spekülasyon piyasa için doğal ve normal bir süreçtir, ancak spekülâtörlerin işlemleri diğer yatırımcıları etkileyip belli bir yönde yönlendirebilir.¹²⁸

Bilinen ilk manipülasyon eylemi, 1814 yılında, İngiltere ile Fransa arasındaki Waterloo Savaşı'nda, Fransa'nın lideri Napolyon'un öldüğü ve barış anlaşmasının imzalanacağına yöneliktir. Bu asılsız haberler İngiltere'de yayılarak, piyasada olumlu hava yaratmış ve menkul kıymet fiyatlarını arttırmıştır. Ancak daha sonra haberin gerçeği yansıtmadığı ve savaşın sürdüğü anlaşılınca fiyatlarda hızlı bir düşüş gerçekleşmiştir. Bir süre sonra yalan haberleri yayanların, sahip oldukları menkul kıymetleri yüksek fiyatlara satarak kazanç sağladıkları ortaya çıkmış ve olay yargıya intikal etmiştir.¹²⁹

İçerik itibariyle iki tür manipülasyon vardır. Bunlar bilgi bazlı manipülasyon ve işlem bazlı manipülasyondur.

Bilgi bazlı manipülasyonlarda; ismiyle müsemma olduğu gibi, yatırımcıların tercihlerini etkilemek veya sermaye piyasası araçları fiyatlarının, manipülâtörlerin arzu ettiği seviyelere getirmek amacıyla şirkete dair yanlış ve yanıltıcı bilgiler verilir. Şirketle ilgili aslı olmayan söylentiler ortaya atılır.

Finansal veriler burada en önemli yol göstericidir. Hem şirket içi yatırım kararlarında hem de şirket dışı yatırımcıların olabilecek iştiraklerinde bu veriler analiz edilerek yatırım

¹²⁷Ali Hakan Evik, ss. 83-84.

¹²⁸ Sinan Sakin, "Sermaye Piyasasında Manipülasyon Suçu", **International Journal of Legal Progress**, Cilt:2 Sayı: 1, 2016, s.39.

¹²⁹ Çağlar Manavgat, "Sermaye Piyasasında İşleme Dayalı Manipülasyon ve Özel Hukuk Bakımından Sonuçları", Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2008, s.18.

kararı alınır. Finansal bilgilerin doğruluğu, şirketlerin alacakları kararlarda verim alınmasını sağlar ve manipülatif faaliyetleri engeller. Finansal bilgi manipülasyonunun gerçekleşmesi yatırımcıların şirketler hakkında doğru ve faydalı bilgileri elde etmesine engel olur ve böylelikle fonlar yanlış yatırımlara yönlendirilmiş olur.¹³⁰

Bilgi Bazlı Manipülasyonların yayıldığı kaynaklarına; WhatsApp ve Telegram grupları, istenmeyen e-postalar (spam mail) ve haber kaynakları örnek o gösterilebilir. Bu vasıtalarla bir hisse senedi yatırımı yapılması yönünde bilgiler gönderen kişiler, bildirim alan diğer yatırımcıların söz konusu hisseyi almaya başladıklarını fark edince, talepten ötürü yükselen fiyatlardan hisseyi elinden çıkararak kâr elde ederler.

Bilgi Bazlı Manipülasyon Suçu, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 107.maddenin ikinci fıkrasında; "Sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkilemek amacıyla yalan, yanlış veya yanıltıcı bilgi vermek, söylenti çıkarmak, haber vermek, yorum yapmak veya rapor hazırlamak ya da bunları yaymak ve bu suretle menfaat sağlamak" olarak tanımlanmıştır.¹³¹

Menkul kıymetler ya da bunları ihraç eden ortaklıklar hakkında gerçek olmayan bilgilerin yayılması bilgi bazlı manipülasyona örnek teşkil etmektedir.¹³²

İşleme dayalı manipülasyonda; adından da anlaşılacağı gibi en temel unsur işlemdir. Fakat sermaye piyasasının en doğal ve temel faaliyeti de işlem yapmaktır. Bir işlemin manipülatif olarak değerlendirilebilmesi için, piyasanın doğal akışına etki etmesi ve yapay fiyat oluşturması gerekmektedir.

İşlem bazlı manipülasyonda, manipülatörler, gerçek amaçlarını saklayarak gerçekleştirdikleri alım-satım faaliyetleriyle menkul kıymetlerin fiyatlarını yapay şekilde değiştirmeye ve piyasada yanıltıcı bir hareketlilik yaratmaya çalışırlar. Bu tür manipülasyonlarda, sadece fiyat değil, aynı zamanda arz ve talep de önceden planlanarak yanıltıcı şekilde gösterilir. Arz ve talebi etkileyen bu tür işlemler, fiyatların doğal olmayan biçimde değişmesine yol açar.¹³³

¹³⁰ Gonca Canbulut, "Finansal Bilgi Manipülasyonu ve Örnek Bir Uygulama", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2008, ss.19-20.

¹³¹ 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

¹³² Aydın Alber Yüce, "Sermaye Piyasasında Manipülasyon", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2012, s.367. (<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-98-1131>), (Erişim Tarihi: 03.12.2024)

¹³³ Gonca Canbulut, s.17.

İşlem Bazlı Manipülasyon Suçu, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 107/1. maddesinde: “Sermaye piyasası araçlarının fiyatlarına, fiyat değişimlerine, arz ve taleplerine ilişkin olarak yanlış veya yanıltıcı izlenim uyandırmak amacıyla alım veya satım yapmak, emir vermek, emir iptal etmek, emir değiştirmek veya hesap hareketleri gerçekleştirmek” olarak tanımlanır.¹³⁴

Manipülasyon suçunun kesin sınırları çizilememekle birlikte, yatırımcıları yanıltmaya yönelik bazı işlemler manipülatif olarak değerlendirilebilir. Bunlara örnek olarak;¹³⁵

- Hisse senedi talebini artırmak maksadıyla kişi veya gruplar kendi hesapları arasında birden fazla işlem yaparak(alış-satış) hacmi yükseltmeye çalışır, yatırımcı hisseye ilgi duymaya başlar.

- Yine bu gruplar, aynı işlemlerle (hisse senetlerinin gerçekten el değiştirmedığı işlemler) fiyatta dalgalanmalar meydana getirerek, fiyat seviyesini istedikleri pozisyonda tutmaya çalışırlar.

- İşlem hacmini artırmak veya fiyatları yükseltmek için organize şekilde alım işlemleri düzenlenir. “Pump and Dump” olarak tabir edilen bu işlemlerde, fiyat zirveye ulaştığında yüklü satışlar yapılır.

- Satışı artırmak amacıyla birden fazla hesap ve işlemle alım-satım işlemi yapılarak, hisse senedi fiyatları düşürülmeye çalışılır.

- Alım satım işlemlerinde yanıltıcı izlenim oluşturmak amacıyla yüksek miktarlarda alım-satım emri girilir. Gerçekten bu işlemi yapma niyetleri yoktur. Piyasa bu yönde pozisyon alır. Manipülatörler emirleri iptal ederek, karşı yönde işlem yapmaya devam ederler.

1.6.11. Mal veya Hizmet Satımından Kaçınma

Mal veya hizmet satımından kaçınma suçu; TCK'nın 240. maddesinde düzenlenmiş olup; belli bir mal veya hizmeti satmaktan kaçınarak kamu için acil bir ihtiyacın doğmasına neden olmayı suç olarak tanımlar.¹³⁶

Mal veya Hizmet Satımından Kaçınma Suçu ile Kamuya Gerekli Şeylerin Yokluğuna Neden Olma Suçu benzer bir çağrışım yarattığı için sıklıkla karıştırılan suç tipleridir. Benzer

¹³⁴ 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

¹³⁵ Meral Varış Tezcanlı, “İçeriden Öğrenenlerin Ticareti ve Manipülasyonlar”, İMKB Yayınları, İstanbul, 1996, s.127.

¹³⁶ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

bir izlenim yaratsalar da bu suçlar maddi unsurları bakımından farklılıklar göstermektedir. *Mal Veya Hizmet Satımından Kaçınma Suçunda*; kamu için acil bir ihtiyacın doğması durumu ortaya çıkarken, *Kamuya Gerekli Şeylerin Yokluğuna Neden Olma Suçunda* ise; taahhüt edilen işin yapılmaması sonucunda kamu hizmeti veya felaketin önlenmesi için gerekli mal veya besinlerin azalması ya da yok olması durumunu içerir. ¹³⁷

1.6.12. Fiyatları Etkileme

Fiyatları Etkileme Suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 237. Maddesinde; "İşçi ücretleri veya mal ve besin fiyatlarının artmasına ya da azalmasına yol açmak amacıyla yalan haber yaymak veya hileli yöntemlere başvurmak" olarak tanımlanmıştır. ¹³⁸

Serbest piyasa ekonomisinde fiyatlar arz ve talep dengesine göre oluşur. Ancak bazı kişiler, aslı olmayan yalan haber ve havadislerle bu dengeyi bozarak işçi ücretleri veya mal ve hizmet fiyatlarında yapay değişiklikler yaratabilir. Yaşanan bu durum, en iyi mal veya hizmetin en uygun koşullarda elde edilmesini engeller.

1.6.13. Kara Para Aklama

Yaygın olarak kullanılan tanımıyla; suç faaliyetlerinden elde edilen yasadışı gelirler kara para olarak adlandırılır. Bu terim, farklı dillerde de benzer anlamlar taşır. Fransızca 'da "l'argent noir" ile "l'argent sale" kullanılırken, İngilizce 'de ise en yaygın biçimde olan terim "dirty money"dir. Bazen de her iki dilde kara para kavramı, yasadışı para (argent illégale/illegal money) terimi ile de ifade edilmektedir. ¹³⁹

Her türlü suç faaliyetinden elde edilmiş gelir (uyuşturucu, silah, tarihi eser kaçakçıları, organ ve doku ticareti, mafya) kara para olarak nitelendirilmektedir.

Bu suçların işlenmesi neticesinde büyük miktarlarda haksız gelir edilmektedir. Yüksek boyutlara ulaşan bu haksız gelir ve varlıklar, ulusal ve uluslararası finansal sistemdeki dengeleri bozabilmektedir. ¹⁴⁰

Kara para aklama ise; yukarıda saydığımız bu suç teşkil eden fiillerin işlenmesi neticesinde elde edilen yasal olmayan kazançların, kaynağını gizlemek veya yasal bir görünüm

¹³⁷ Özlem Yenerer Çakmut, "Türk Ceza Yasası'nda Mal veya Hizmet Satımından Kaçınma Suçu(TCK m.240)", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 2, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, 2019, s. 629.

¹³⁸ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

¹³⁹ Ergin Ergül, "Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu", 1. Baskı, Yargı Yayınevi, Ankara, 2001, s.60.

¹⁴⁰ Ülker Mavral, s.82

kazandırmak amacıyla çeşitli işlemler aracılığıyla mevcut ekonomik sisteme kazandırılması sürecidir.

Çalışmanın konusunu oluşturan ve özellikle son zamanlarda ismini sıklıkla duyduğumuz bir ekonomik suç olan, Kara Para Aklama suçuna dair ön bir bilgilendirme yaparak birinci bölümümüzün sonuna gelmiş bulunuyoruz. Çalışmanın ikinci bölümünde; kara para kavramı ve temel unsurları tanımlanmış, Kara para aklamanın tarihsel gelişimi incelenmiş, ekonomik ve toplumsal etkileri değerlendirilmiştir. Ayrıca, kara para ile kayıt dışı ekonomi arasındaki ilişki ele alınmıştır. Kara para aklama süreci, yerleştirme, ayırıştırma ve bütünleştirme olmak üzere üç aşamada detaylandırılmış, bölümün sonunda ise kara para aklamada kullanılan yöntemler örneklerle açıklanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KARA PARA KAVRAMI VE KARA PARA AKLAMA YÖNTEMLERİ

Çalışmanın ikinci bölümünde; kara para kavramı ve bileşenleri sistematik olarak tanımlanmış; kara para aklamanın tarihsel süreçteki gelişimi ele alınmıştır. Kara paranın ekonomik, sosyal ve siyasal alanlardaki olumsuz etkileri analiz edilmiş, kayıt dışı ekonomi ile olan ilişkisi detaylandırılmıştır. Ayrıca, kara para aklama süreci üç temel aşama (yerleştirme, ayırıştırma, bütünleştirme) çerçevesinde kapsamlı biçimde açıklanmıştır. Bölümün sonunda, kara para aklama yöntemleri güncel örneklerle desteklenerek anlatılmış ve suçun uygulama boyutları incelenmiştir. Bu şekilde, kara para aklama olgusunun teorik temelleri ile pratik uygulamaları bir bütün olarak değerlendirilmiştir.

2.1. Kara Para Kavramı ve Unsurları

Küreselleşme ile finansal piyasaların liberalleşmesi; sermaye hareketlerinin serbestleşmesi, uluslararası finansal işlemlerin kolaylaşması ve dijital teknolojiler sayesinde hız kazanımı gibi olumlu gelişmelerin yanında, bazı ciddi olumsuzluklara da zemin hazırlamıştır. Bu olumsuzlukların başında da kara para aklama ve aklanma süreçlerinin daha karmaşık, denetiminin ve tespitinin zorlaşması gelmektedir.

Kara para kavramını; yasa dışı faaliyetler neticesinde elde edilen kazanç olarak tanımlamak mümkündür. Kara paranın aklanması durumu ise; bu faaliyetlerden elde edilen gelirlerin kanuni yollardan kazanılmış gibi gösterilmeye çalışılması, bilerek ve isteyerek bu gelirlerin elde edildiği kaynakların gizlenmesi faaliyetidir. Uyuşturucu kaçakçılığı, fuhuş, organ kaçakçılığı, insan ticareti ve silah kaçaklığı gibi suç teşkil eden eylemler, yaygın olarak bilinen kara para kaynaklarıdır.

Kara para, Türk Dil Kurumu'na göre 'Yasa dışı yollardan sağlanan kazanç' olarak tanımlanmıştır.¹⁴¹ Geniş anlamda ise kara para; kanunlarla cezai müeyyideye bağlanan fiillerin işlenmesiyle elde edilen haksız kazançla dayalı para, senet, mal ve gelir dahil olmak üzere her türlü ekonomik menfaati içermektedir.¹⁴² Buradaki kara para tanımının, "Her türlü ekonomik menfaat" olarak tanımlanmasının sebebi, her türlü haksız ekonomik menfaati kapsayabileceği gerçeğini unutturmamak içindir.

¹⁴¹ TDK, "Kara Para", <https://sozluk.gov.tr/?ara=kara%20para> (Erişim Tarihi: 09.05.2024)

¹⁴² Ülker Mavral, s.21.

Kara para aklama fiili; yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirlere, yasal görünüm kazandırmak ve serbestçe kullanılır hale getirmek amacıyla kaynağının gizlenmesi faaliyetidir. Şayet suçlular, elde ettikleri kirli kazancı günlük hayatta zaten rahat bir şekilde kullanabiliyorlarsa aklama sorunundan söz edemeyiz.

Düşük meblağlar, hayatın rutininde çok göze çarpmayacağı için, aklanma sorunu olmadan da kullanılabilirler. Fakat nakit tutarı arttıkça, bu nakdin saklanması ve kullanılması sorun teşkil edecektir. Günümüzde nakit paranın da çok fazla kullanılmaması, bireylerin genelde temassız ödeme araçlarını kullanmasından dolayı yüklü miktarda nakit halde bulunan para daha fazla dikkat çekecektir.

2.2.Kara Para Aklamanın Tarihsel Süreci

Kara para aklama faaliyetleri, yalnızca son 40-50 yıla ait bir sorun gibi görünse de, kökeni çok daha eskiye, hatta organize suç örgütlerinin ve yasadışı ticaretin ortaya çıktığı dönemlere kadar uzanmaktadır. Bu faaliyetler uzun süre yer altı ekonomisinin gizli yapıları içerisinde sürdürüldüğü için, uluslararası toplumun dikkatini çekmesi biraz geç olmuştur. Maalesef bizler sadece gün yüzüne çıkan aklama faaliyetlerini biliyoruz. Kanuna aykırı faaliyetlerden elde edilen birçok haksız gelir, tespit edilemediğinden aklanarak yasal sisteme dahil olmuş olabilir.

Kara Para Aklamanın tarihine baktığımızda, bilim insanları ticari yazışmaları çözmüş, Asurlular döneminde ticaret adamlarının Anadolu'ya ihraç edilecek mallardan elde edilecek geliri vergiden kurtarmak adına, sahte evraklar düzenleyerek, eksik beyanda bulunarak daha az vergi ödedikleri ortaya çıkarılmıştır.¹⁴³ Yine M.Ö Çinli tacirler, servetlerine devlet tarafından el konulmasını engellemek amacıyla, servetlerini gizlemiş veya yurt dışına taşımışlardır.¹⁴⁴

Avrupa'da ise deniz korsanlarının bulunduğu ve bu faaliyetten sağladıkları kara parayı aklayabilmek adına Akdeniz'de yer alan bazı ülkelere getirip aklama işlemini yaptıkları bilinmektedir. Günümüzde kullanılan "vergi cenneti" kavramının da bu korsanların, İngiltere'deki bir aflu cezalandırılmadan kara paralarını ellerinde tutabilmelerine dayandığı belirtilmektedir.¹⁴⁵ Kıyı bankacılığının bu şekilde ortaya çıktığı ve korsanların vergi cennetlerinden yararlananlar arasında ilk sırada yer aldıkları bilinmektedir. Günümüzde de

¹⁴³ Kuntay Çelik & Selen Işıl Koçağra & Kadir Güler, "Kara Para Aklama Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve İlgili Uluslararası Çalışmalar", Ankara, MASAK Yayın No:1, 2000, s.5.

¹⁴⁴ Nevzat Erdağ, "Kayıt Dışı, Kara Para, Yolsuzluk", İstanbul, Cinius Yayınları, 2007, s.122.

¹⁴⁵ Olgun Değirmenci, "Mukayeseli Hukukta Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu", Ankara, Turhan Kitapevi, 2008, s.38.

başka bir ülkenin vatandaşı olmanın yollarından biri, mevzubahis ülkenin herhangi bir bankasında kanunların öngördüğü miktarda mevduat hesabı bulundurmak olduğu bilinmektedir. Bu metotla hem o ülkenin vatandaşlığı satın alınmış oluyor hem de daha önce bulunduğu ülkede elde edilen kara parayı da aklamış oluyorlar.

Amerika’da kara para aklamanın tarihçesine baktığımızda ise, aynı zamanda kara para aklamanın da isim babası, ünlü mafya lideri Al Capone öne çıkmaktadır. 1920-1930 yılları Amerika’sında, alkol yasağı döneminde, Al Capone ve Charlie Lucky Luciano gibi diğer tanınan suçlular organize olup, kaçak alkol ticaretiyle büyük gelirler elde etmişlerdir.¹⁴⁶ Tuhaf ki, Al Capone, adının sık duyulduğu bu dönemde işlemiş olduğu cinayetlerden ya da alkolün yasaklanmasına ilişkin yasadan suçlanmaz. Federal hükümet onu kaçırmış olduğu vergilerden dolayı suçlamaktadır. Al Capone, 1930’lu yıllarda Şikago’da, hiçbir evde çamaşır makinesi bulunmazken, çamaşırhane zinciri satın alarak, işlemiş olduğu suçlardan (vergi kaçakçılığı, alkol kaçaklığı, kumar, şantaj, fuhuş vb.) elde ettiği gelirleri aklamış, İngilizce “Money laundering” (kara para aklama) teriminin doğmasına ilham vermiştir.¹⁴⁷

Money Laundering terimi yine 1972-74 Watergate Davası ile gündeme gelmiştir. 17 Haziran 1972’de, Watergate binasına gizlice giren beş kişi yakalanmış ve soruşturma sonucu bu kişilerin ABD Başkanı Nixon’ın partisi Cumhuriyetçi Parti ile bağlantısı olduğu ortaya çıkmıştır. Watergate olayını siyasi skandal yapan süreç, hırsızların üzerinde bulunan paranın, Nixon’ın seçim kampanyası fonundan temin edildiğinin ortaya çıkmasıyla başlamıştır. Nixon, ABD tarihindeki ilk ve tek istifa eden başkan olmuştur.

1961 yılında Ülkemiz ile Almanya arasında yapılan işgücü anlaşması kapsamında, vatandaşlarımız Almanya’da çalışma ve yaşama fırsatına sahip olmuşlardır. Çalışma saikiyle yola çıkan bireyler olduğu gibi kolay yoldan para kazanma düşüncesiyle giden bir kesim de bulunmaktadır. Bunu fırsat bilen suç işlemeye meyilli kişilerin, çalışmak için gittiği bölgelerde mafyalar kurduklarını ve bununla beraber kaçakçılık suçlarından, uyuşturucu ticaretinden elde ettikleri kazançları, yurt dışında çalışan işçilerin geliri gibi göstererek ülkeye soktukları ve bu yöntemle akladıkları tespit edilmiştir. Bu dönemde aklanan kara para miktarı yaklaşık 500 milyon Alman markı kadardır.¹⁴⁸

¹⁴⁶ Ümit Kocasakal, “Kara Para Aklama ile Mücadelede ve Yeni Türk Ceza Kanunun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı”, Ankara, 2008, s.17.

¹⁴⁷ Ergin Ergül, s.7.

¹⁴⁸ Ayla Yazıcı, s.156

2.3.Kara Paranın Ekonomik, Sosyal ve Politik Alanda Yarattığı Erozyonlar

İktidarlık hevesi, saygınlık ve güç elde etme hırısı, insanları daha fazla para kazanma çabalarına iter. İnsanlar eski çağlardan bu yana, hep daha fazla paraya sahip olabilmek istemişler, fakat sabırlı olup yasal ticari faaliyetlerden gelir elde etme yollarının aksine, toplumsal ve hukuki düzenlemeleri yok sayan veya yasal olmayan kara para aklama yolunu seçmişlerdir. Bu tercihlerin de ekonomik ve toplumsal anlamda bazı etkilerinin olduğunu söylemek mümkündür. Çalışmanın bu kısmında kara paranın ekonomik, sosyal ve politik alanda yarattığı erozyonlar ile kayıt dışılık üzerindeki etkileri değerlendirilecektir.

2.3.1. Kara Paranın Ekonomik Etkileri

Kayıtsız fon girişi ülke piyasasında, dalgalanmalara ve istikrarsızlığa neden olurken, fon çıkışı olan ülkede de benzer bir etki yaratmaktadır. Çünkü paranın hangi dönemde gireceği ve ne zaman çıkış yapacağı bilinmediğinden, para talebinde de belirsizlik oluşturmaları muhtemeldir. Para talebinden meydana gelen bu belirsizlik, politika uygulayıcıları için öngörü problemine neden olacak ve başarısız bir para politikasının oluşmasına yol açacaktır.

Kara para şeklinde gelen yabancı fonlar, yerel paranın aşırı değerlenmesine, yurtiçi fiyatların yükselmesine, ithalatın özendirilmesine, ihracat fiyatlarının yükselmesi sonucunda ihracatın azalmasına, ödemeler bilançosunun açık vermesine sonuç olarak uluslararası piyasalarda rekabet gücünün azalmasına neden olmuştur. Yine kara para şeklinde yerli fon, üretimde bir artış olmadan ülkenin yurt içi para arzını artırarak bu artışa paralel olarak enflasyonun da artmasına sebep olacaktır.¹⁴⁹

Kara para aklamanın görüldüğü ekonomilerde, yeterli oranda vergi toplama işlemi gerçekleştirilemez. Verimsiz vergi sistemi ve toplanamayan vergiler, ilgili devletin borçlanmaya gitmesine neden olur. Borçlu duruma gelen devlette ekonomik sistem sekteye uğrar. Bu durum sosyal devlet anlayışının da bozulmasına neden olur. Gelir dağılımı olumsuz etkilenir.¹⁵⁰

Kara para aklama faaliyeti olan ülkelere yabancı yatırımcıların gelmesi beklenemez. Rasyonel yatırımcılar, kara paranın mali piyasalarda yaratacağı olumsuz görüntüden ve fiyat istikrarsızlıklarından, ülkenin kredibilitesini düşüreceğini öngörüsü üzerine yatırım yapmaktan

¹⁴⁹ Ülker Mavral, s.209

¹⁵⁰ Ülker Mavral, s.301

vazgeçeceklerdir. Girişimciler ve yatırımcılar için ülke riski, karar vermede önemli bir kıstas olarak kabul edilmektedir.¹⁵¹

2.3.2. Kara Paranın Sosyal ve Politik Yapı Üzerindeki Etkileri

Yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirlerin ekonomik etkileri olduğu gibi sosyal ve politik yapı üzerinde de etkileri bulunmaktadır.

Yasa dışı faaliyetlerle para kazanan bireyler refah içinde yaşarken, dürüst ve yasalara saygılı vatandaşlar, geçim problemleri yaşayacak ve zamanla yasalara olan inanç ve bağlılıklarını yitireceklerdir. Gelir dağılımındaki uçurum, insanların suç işlemeye olan ilgisini arttıracak, kara parayı cazip hale getirecektir.

Toplumun ahlaki ve sosyal yapısını bozan kara paranın, yarattığı en büyük problemlerden biri, suç örgütlerinin mali sisteme dahil olma ihtiyacıdır. Bu durumda, belirli komisyonlar karşılığında siyasi ve yargı organlarını araç olarak kullanmak isteyebilirler. Yargı mercileri suç örgütlerinin yanında yer almaları durumunda hukuk sisteminin işleyişi bozulur. Yasadışı faaliyetlerin yaygınlaşması, toplumda idare ve adalete olan güveni sarsarak toplumsal huzursuzluklara yol açar.¹⁵²

2.4. Kara Para İle Kayıtdışı Ekonomi Arasındaki İlişki

“Kara para” ile “Kayıt dışı Ekonomi” kavramları birbiriyle karıştırılan iki kavramdır. Kayıt dışı ekonomi; kara parayı da içine alan daha geniş kapsamlı bir kavramdır.¹⁵³

Kayıt dışı ekonomi; yasadışı faaliyetlerden, yasal olup da bilinçli olarak kayıtlara hiç geçmeyen, geçirilemeyen ya da devletten gizlenen ekonomik unsurlardan elde edilen gelirleri kapsayan bir kavramdır. Buradan hareketle kayıt dışı ekonominin temel olarak iki ayağı olduğunu söyleyebiliriz. Bunlardan birincisi, yasal ama yarı kayıtlı ya da hiç beyan edilmemiş enformel ekonomi dediğimiz ayağıdır. İkincisi ise, yasadışı (illegal) sektörlerden ve suç içeren (kriminal) sektörlerden oluşan suç ekonomisi dediğimiz ayağıdır.¹⁵⁴

¹⁵¹ Murat Yıldırım, s.171.

¹⁵² Süleyman Aydın & Yakup Yılmaz, s.260.

¹⁵³ Uğur Dönmez, “Karapara ve Türkiye’de Karaparanın Aklanması ile Mücadele”, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.4.

¹⁵⁴ Hamza Kahrıman & Gül Kayalıdere & Serkan Cura, “Küreselleşme Sürecinde Karapara Aklamayla Mücadele”, Editörler: Prof. Dr. Turgay Berksoy & Doç. Dr. Mehmet Şahin, “Kamu Maliyesinde Güncel Sorunlar”, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s.225.

Bu bilgiler ışığında kara para ile kayıt dışı ekonomi ilişkisini değerlendirecek olursak;¹⁵⁵

- Kar apara, kayıt dışı ekonominin bir parçasıdır ve her zaman kayıt dışı ekonomi kapsamına girer. Kayıt dışı ekonomi ise çok geniş bir kavramdır ve bir kısmı kara para olarak nitelendirilebilirken, diğer kısmına kara para demek doğru olmayabilir. Çünkü kara para kavramında haksız kazancın kaynağı suç iken, kayıt dışı ekonomide gelirin kaynağı suç olmayabilir. Vergi veya sosyal güvenlik ödemelerinden kaçınmak istendiği için yasal bir kazanç gizlenmeye çalışılabilir.

- Yukarıda değindiğimiz gibi; kayıt dışı ekonomide faaliyet gizlenerek daha az vergi ve diğer sosyal güvenlik ödenmesi hedeflenirken, kara parayı elde edenler, sisteme girebilmek için fazladan vergi ödemeye hazırdırlar.

- Kara para ekonomik sisteme girmeye çalışırken, kayıt dışı para ekonominin dışında tutulmaya çalışılır.

2.4.1. Kayıtdışı Ekonomi

Resmi olmayan ve standart dışı ekonomik faaliyetleri tanımlamak için kullanılan enformel sözcüğü, ekonomi alanında ilk kez 1970'li yılların başında ekonomist Keith Hart tarafından ortaya atılmıştır.¹⁵⁶

Yukarıda değindiğimiz gibi enformel ekonomi; yasalara aykırı olmayan fakat devlete bildirilmemiş veya vergi dışı bırakılmış ekonomik faaliyetleri kapsar. Amacın genellikle vergi, prim veya yükümlülüklerden kaçınmak olduğu bu ekonomi çeşidine, küçük esnafın fiş kesmeden yaptığı satışlar, ev hizmetlerinde çalıştırılan sigortasız işçiler, sokak satıcıları gibi örnekler verilebilir.

Çalışma hayatındaki en büyük sorunlardan bir olan kayıt dışı istihdam, kurumu prim kaybına uğratmakla beraber işverenler arasında haksız rekabete yol açmakta ve çalışanları sosyal güvenlik haklarından mahrum bırakmaktadır. Türkiye'de kayıt dışı istihdam oranı 2024 yılının dördüncü çeyreği verilerine göre %26,27 seviyesindedir. Bu oran, özellikle tarım ve hizmet sektörlerinde daha yüksektir.¹⁵⁷

¹⁵⁵ Hamza Kahrıman& Gül Kayalidere & Serkan Cura, “Küreselleşme Sürecinde Karapara Aklamayla Mücadele”, s.226.

¹⁵⁶ Yasemin Güngör, "Enformel sektör, Enformel İstihdam Biçimleri ve Ekonomide Enformelleşme Eğilimleri", **İktisat Dergisi**, 1997, s.58.

¹⁵⁷ SGK, Faaliyet Raporu (2024), <https://www.sgk.gov.tr/Politikalar/Kurumsal/b55336ad-0af5-4e78-a7c5-79734c4c476f/> (Erişim Tarihi: 13.05.2025)

Kayıt dışı ekonomiyi azaltmak için; karışık ve yüksek vergi oranları terk edilmeli, onun yerine anlaşılır ve adil vergi sistemi benimsenmelidir. Prim ödeme teşvik edilmeli, kayıtlı olmanın maliyeti indirilerek insanların vergiden kaçınmasının önüne geçilmelidir. Denetim mekanizmasının kuvvetlendirilmesi ve toplumun bu yönde bilinçlendirilmesi unutulmamalıdır.

2.4.2. Suç Ekonomisi

Çalışmamızın da konusu olan suç ekonomisi; şahısların ya da suç örgütlerinin, haksız sağladığı ekonomik kazançlar, faaliyetler ve organizasyonların bütünüdür. Silah kaçakçılığı, insan kaçakçılığı, yolsuzluk, rüşvet, zimmet, sahtecilik ve dolandırıcılık suçları, suç ekonomisinin beslediği başlıca suç türlerindendir. Kayıt dışı ekonomiyi arttırarak devletin vergi kaybına neden olan bu suçlar, yatırımı, istihdamı, ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyerek ülkenin kalkınmasını engeller.

2.5.Kara Para Aklama Aşamaları

Kara para aklama işi belli aşamalardan geçer. Bu işlemler belirli bir metot ve sıra ile yapılır ve genellikle 3 aşamadan oluşmaktadır. Bu periyot, literatürde çamaşır makinasına atılan kirli çamaşırın yıkanmasına benzetilmektedir.

Kara para aklama süreci literatürde üç aşamada incelenir: İlk aşama olan "placement" (yerleştirme) aşaması, yasa dışı faaliyetlerle elde edilen paranın finansal sisteme sokulmasıdır. İkinci aşama olan "layering" (ayrıştırma) aşaması, paranın kaynağını gizlemek amacıyla karmaşık işlemlerle izinin kaybettirilmeye çalışılması sürecidir. Üçüncü ve son aşama olan "integration" (bütünleştirme) aşaması ise, temizlenmiş paranın yasal sisteme sokularak ekonomik faaliyetlere entegre edilmesidir. Bu aşamalar mecazen yukarıda da belirttiğimiz gibi kirli çamaşırları yıkama sürecine benzetilerek açıklanmaktadır.¹⁵⁸

Yasa dışı faaliyetlerden elde edilmiş kazançlar genellikle nakit formdadır. Bu paraların yasal bir görünüm kazanabilmesi için belirli aşamaları geçmeleri gerekir. Sırasıyla; ilk olarak elde edilmiş yasa dışı kazancın mali sisteme dahil edilmesi amaçlanır. Bu aşama 'Placemen' yani yerleştirme aşamasıdır. Çamaşır makinaya bu aşamada atılmaktadır. Bu basamak, kara para aklayıcılar için en zor aşama olurken, soruşturma makamları için en kolay aşamadır. Sebebi ise, bu aşamada kara para ile kaynak arasındaki kuvvetli bağ henüz kesilmemiştir. Bir sonraki aşama, fon transferleri aracılığıyla karmaşık yapıda işlemler yaparak paranın kaynağının yani suçun izlerinin silinmeye çalışılmasıdır. Bu aşama 'Layering' aşamasıdır. Buna ayrıştırma

¹⁵⁸ Ufuk Ünlü, "Kara Para Aklamada Yeni Yöntemler ve Kara Paranın Ekonomi Üzerindeki Etkileri", **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 113, 2019, s.160.

aşaması da denilmektedir. Çamaşırlar makinada yıkanır. Son olarak ise çeşitli finansal işlemler ile ayrılan bu haksız kazancın, tekrar bir araya getirilerek kullanıma sunulması amaçlanmaktadır. Bu aşamaya da 'Integration' yani bütünleşme aşaması denir. Bu işlemler başarılı sonuçlandığı takdirde çamaşırlar makinadan temiz bir şekilde çıkartılmış olur.¹⁵⁹

2.5.1. Kara Para Aklamada Yerleştirme (Placement) Aşaması

Kara para aklamanın başlangıç noktasıdır. Daha önce de ifade edildiği gibi, para aklayıcıları açısından en riskli aşamadır. Büyük çoğunlukla elde edilen kara para ile kaynağı aynı coğrafyada veyahut aynı ülkede yer almaktadır. Elde edilen bu suç gelirinin nakit olması, kaynağıyla aynı coğrafyada bulunması ve paranın aklayan kişilerle bağının henüz kesilmemiş olması aklayıcılar için büyük tehlike arz eder. Dönüştürme aşaması da denilen bu aşamada, kara para suç faaliyetinin meydana geldiği konumdan yani kaynağından uzaklaştırılır.

Bu aşamada kara para, fiziki olarak denetimlerin sınırlı olduğu ülke bankalarına transfer edilebilir, küçük miktarlara bölünerek mevcut bulunan ülke içerisindeki bankalara yatırılabilir. Ya da farklı isimlerle birçok hesap açılarak değişik bankalara yatırılabilir. Bu haksız kazanç ile ikinci el ticareti, altın, mücevher gibi kıymetli ziynet eşyaları alım veya satımı yapılabildiği gibi, hisse senedi, bono ve tahvil gibi kıymetli kâğıt alım satımı da yapılabilir. Amaç her zaman olduğu gibi kara parayı mali sisteme entegre etmektir.¹⁶⁰

Günümüzde kara para aklamak için farklı yöntemler kullanılmaktadır. Yüksek fiyatlı yalı veya sanat eseri alımları, lüks araç edinimi gibi yollarla paranın kaynağı gizlenmektedir. Ayrıca kumar fişleriyle gelir gösterme, güzellik merkezi açma, futbol kulübü satın alma ve aile bireylerine lüks hayat sigortası yaptırma da sıkça başvurulmuş yöntemlerindendir.

2.5.2. Kara Para Aklamada Ayrıştırma (Layering) Aşaması

Yerleştirme aşamasının tamamlanması, elde edilen kara paranın nakit formundan kurtarılması anlamına gelir. Bir sonraki aşama olan ayrıştırma aşamasındaki temel amaç, yasa dışı kazancın, karmaşık işlemler yaparak kaynak ile arasındaki bağın kopartılmasıdır.

Bankacılık sistemi, erişilebilirliği ve işlem kolaylığı sebebiyle kara para aklayıcılar için cazip bir araçtır. Aklayıcılar, çok sayıda hesap, işlem ve aracı kullanarak karmaşık mali işlemler gerçekleştirir ve bu sayede parayla kaynağı arasındaki bağlantıyı gizlemeyi başarırlar.

¹⁵⁹ Ergin Ergül, s.8.

¹⁶⁰ Ülker Mavral, s.59.

Ayrışma aşaması, suçluların polisle mesafeyi en çok açtığı aşamadır diyebiliriz. Çünkü; kara para aklayıcılar yaptıkları sayısız ve karmaşık işlemle, araştırma ve inceleme yapan yetkililer için paranın kaynağına ulaşmayı neredeyse imkânsız hale getirmişlerdir.

2.5.3.Kara Para Aklamada Bütünleştirme (Integration) Aşaması

Bütünleştirme aşaması, kara para aklamanın son evresidir. Kara para, ülkelerin mali sistemlerine tamamıyla aklanmış bir şekilde geri dönüş yapar. Artık paranın kaynağıyla ilgili bir soru yöneltildiğinde yasal olduğuna dair açıklama yapılabileceklerdir. Para aklayıcılar bu aşamada, elde edilen kazancı sanki yasal faaliyetler dahilinde elde etmişler gibi davranacak ve mevcut mali sisteme dahil etmekte bir sakınca görmeyeceklerdir. Ekonomiye dahil ettikleri bu parayı dilerlerse, borç verebilir, bir bankadan kredi çekmek için teminat olarak kullanabilir, hatta hisse senedi, menkul, gayrimenkul, bono, tahvil gibi yatırım araçları da satın alabilirler. Böylece para, yasal fonlarla ayırt edilemez hale gelir ve ekonomik sisteme tamamen entegre edilmiş olur.¹⁶¹

Bütünleştirme aşamasını en anlaşılır kılacak örneklerden biri; fatura düzenlenerek mal veya hizmet transferi yapmaktır. Aklayıcıları yasa dışı kazançlarını bir ülkedeki şirketlerinden başka bir ülkedeki şirketlerine yapılan ticaret gibi gösterir. Bu sayede para, yasal bir işlem görüntüsüyle sisteme sokulur ve istedikleri ülkede veya bölgede aklanmış olur.

Para aklama işlemlerinin hepsi daima sıralı ve üç aşamadan oluşmak zorunda değildir. Nakit kullanımının yaygın olduğu ve denetleme mekanizmasının zayıf olduğu coğrafyalarda aklayıcılar, ellerindeki bu yasal olmayan kazancı mali sisteme uygun işlemlerle bir veya iki aşamada aklayabilmektedirler.

2.6.Kara Para Aklama Yöntemleri

Kara para aklama, yasa dışı yollardan elde edilen paranın yasal yollardan kazanılmış gibi gösterilmesi sürecidir. Bu eylem; ülkelerin mali, ekonomik, siyasi, hukuki ve sosyal yapıları ile elde edilen gelirin türüne ve niteliğine bağlı olarak farklı yöntemlerle gerçekleştirilebilir.

Kara para aklayıcıları, para aklama işlemlerinde kullanmış oldukları metotların zaman içerisinde otoriteler tarafından tespit edilmesi sonucunda yeni yöntemler aramaya yönelmişlerdir. Bu nedenledir ki, kara para aklamada kullanılan yöntemler zamanla değişip

¹⁶¹ MASAK, “Aklamanın Aşamaları”, <https://masak.hmb.gov.tr/aklamanin-asamalari> (Erişim Tarihi 16.06.2024)

çeşitlenmiştir. Güncel araştırmalara göre, kara para aklayıcıları tarafından kullanılan yaklaşık 180 farklı yöntemin olduğu tespit edilmiştir.¹⁶²

Araştırmamızın bu kısmında, kara para aklama kavramının ortaya çıktığı günden bugüne kadar gelen süreçte literatürde yer alan ve sıklıkla karşılaşılan yöntemler ele alınacaktır.

2.6.1. Şirinler (Smurfing) Yöntemi

Şirinler terimi, Amerika'nın Florida eyaletinde mali polis ekiplerinin düzenledikleri bir soruşturmada, soruşturulan şahıslara verilen bir isim olarak ilk defa karşımıza çıkmıştır. Görevliler, yasa dışı yollardan elde edilen paranın küçük parçalara bölünerek birçok kişi tarafından farklı banka şubelerine yatırıldığı ve bu yöntemin suç şebekeleri tarafından organize şekilde kullanıldığının sonucuna varmışlardır. Bu organize yöntemde, işlemleri gerçekleştiren kişilere, Şirinler çizgi filmindeki küçük mavi karakterlerden esinlenilerek "Şirin" adı verilmiştir. Bu yöntemle para izlenmesi zor hale getirilir ve sisteme fark edilmeden sokulur.

163

Bazı ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de belirli bir parasal sınırın üzerindeki işlemlerde kimlik tespiti ve bildirim zorunluluğu bulunmaktadır. 14.01.2023 tarihli Resmî Gazete 'de yayımlanan yönetmelik ve 5 No'lu MASAK Tebliği'ne göre:¹⁶⁴

- Nakit veya benzeri işlemlerde, birbiriyle bağlantılı işlemler dâhil toplam tutar 185.000

TL'yi aşarsa kimlik tespiti zorunludur.

- Elektronik para transferlerinde ise bu sınır 15.000 TL olarak belirlenmiştir.

Bu nedenle tutar, yukarıda belirttiğimiz bildirim yükümlülüğünün eşik seviyelerinden kaçınmak ve dikkat çekmemek için, para aklayıcıları tarafından eşik seviyelerinin altında parçalara bölünür ve farklı kişiler tarafından bir ya da daha fazla bankanın farklı şubelerinde işleme tabi tutulur. Çok sayıda kişi tarafından gerçekleştirilen işlemler sayesinde para, resmi bildirim seviyelerine ulaşmadan yasal olarak banka hesaplarına aktarılmış olur.

2.6.2. Parçalama (Structing) Yöntemi

Parçalama yöntemi, kara para aklamada uzun süredir kullanılan ve en bilindik yöntemlerden birisidir. Bu yöntemde, yasa dışı yolla elde edilen kara para, küçük parçalara

¹⁶² Ergin Ergül, s.21.

¹⁶³ Ülker Mavral, s.66.

¹⁶⁴ MASAK, "Parasal Sınırlar", <https://masak.hmb.gov.tr/duyuru/tedbirler-yonetmeliginde-ve-5-sira-no-lu-masak-tebliginde-yapilan-degisikliklerle-parasal-sinirlar-yeniden-belirlendi> (Erişim Tarihi: 17.06.2024)

bölünerek, çok sayıda küçük işlemle bankalara veya finansal kuruluşlara aktarılır. Şirinler yöntemine benzese de parçalama yönteminde çok sayıda kişi yerine, çok sayıda işlem yapılır. Amaç, işlem başına düşen tutarı yasal bildirim sınırının altında tutarak yetkililerin dikkatini çekmeden parayı sisteme sokmaktır. Tek seferde büyük miktarda para yatırmak yerine, aynı tutar parça parça ve görünüşte sıradan işlemlerle aklanmış olur.¹⁶⁵

2.6.3. Vergi Cennetlerini Kullanma Yöntemi

Vergi cenneti olarak tabir edilen ülkeler; sır saklama yükümlülüğü ve gizlilik esaslarına ilişkin katı düzenlemeleri olan, yabancı sermayeyi çekilebilmek için vergi ve bürokratik engellemelerden uzak, denetimsizlik avantajı sunan ülkelerdir.

Bu bölgelerde kara para, finans kuruluşları aracılığıyla nakit formundan kurtularak aklanmaktadır. Fonların fiziken yurtdışına çıkarılması ve Oto-Finans borç yönetimi yöntemleriyle kara para aklama uygulaması için Vergi Cennetlerinin sıklıkla kullanıldığını görmekteyiz. Uygulamada izlenen temel aşamalar şunlardır;¹⁶⁶

- Kişi, vergi cenneti olarak tabir edilen ülkelerin birinde faaliyet gösteren bir bankaya kara parasını yatırır.
- Bu fon, kıtalar arası başka ülkelere de transfer edilebilir.
- Kişi, daha sonra kendi ülkesinde bir bankaya giderek bu fonu teminat göstererek kredi alır.
- Kendi ülkesinde aldığı krediyi bilerek ödemez, banka teminat gösterilen fonu haczeder.
- Böylece kaynağı belirsiz para aklanmış ve yasal görünüme kavuşturulmuş olur.

Bu yöntem, oto-finance ve sınır ötesi banka işlemleri yoluyla kara paranın izini silerek yasal sistem içine girişi amaçlar.

Genellikle suç örgütleri tarafından kullanılan uygulamalardan biri olan Vergi Cennetleri, mali krizler ve savaşlar sonrasında hükümetlerin vergi oranlarını aşırı yükseltmeleri neticesinde, tasarruf sahiplerinin tercih ettiği noktalardan olmuşlardır.¹⁶⁷

¹⁶⁵ Ufuk Ünlü, s.163.

¹⁶⁶ MASAK, “Aklama Yöntemleri”, <https://masak.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri> (Erişim Tarihi: 17.06.2024)

¹⁶⁷ Osman Pehlivan & Ersan Öz, “Uluslararası Vergilendirme”, Trabzon, Derya Kitabevi, 2011, s.107.

Bahama Adaları, İngiliz Virgin Adaları, Panama, Andorra, Bermuda, Liechtenstein, Cayman Adaları, Guernsey, Kıbrıs Rum Kesimi, Man Adası, San Marino ve Barbados vergi cenneti olarak sayılan ülkelerden bazılarıdır.

2.6.4. Döviz Büroları Vasıtasıyla Aklama Yöntemi

Kara para aklayanlar, elde ettikleri yasa dışı gelirleri gizlemek amacıyla, denetimlerinin sıkı olmadığı döviz bürolarını sıklıkla kullanmaktadır. Bu kişiler, suç gelirlerini farklı yabancı para birimlerine çevirerek hem izlerini kaybettirmekte hem de paranın kaynağını tespit etmeyi zorlaştırmaktadır. Bu yöntem, kara para aklayıcıların uzun süredir başvurduğu geleneksel tekniklerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Hatta, döviz bürolarının bankalar kadar sıkı denetime tabi olmamaları ve döviz bürosu açmanın banka kurmaya kıyasla çok daha düşük maliyetli ve kolay olması sebebiyle, suçlular birçok ülkede ya döviz bürosu kurmakta ya da halihazırda kurulmuş bürolarını satın almaktadır.¹⁶⁸

2.6.5. Kumarhaneler Vasıtasıyla Aklama Yöntemi

Karmaşık işlem zincirlerine ve yoğun nakit akışına sahip işletmeler, yasa dışı yollardan elde edilen gelirleri aklamak isteyen suçluların tercih ettiği noktalardır. Kumarhaneler de bu elverişli noktalar arasında yer almaktadır. Kumarhaneler, kara para aklamak isteyen kişilere anonim kalabilme imkânı ile yüksek tutarlarda ve hızlı işlem yapma olanağı sunar.

Kumarhanelerde para aklama eyleminin birkaç yöntemi vardır. Öncelikle kara para aklama amacıyla olan kişi kumarhaneye gider. Elinde bulunan nakit parayla bol miktarda oyun jetonu alır. Aldığı bu jetonları kendi tercihiye göre kullanabilir, ya da kullanmadan tekrar kasaya giderek üzerinde bu kadar jetonla dolaşmasının sakıncalı olduğunu ve kendisine bir çek yazılmasını talep eder. Böylece elindeki kirli parayı temizlemiş olur. Diğer bir metot olarak; kara parasını aklamak isteyen kişi, yine kumarhaneye giderek buralarda yüksek miktarda bahisler kazanan insanlarla diyalog kurmaya çalışır. İletişim kurduğu insanlara; biletlerini, kazandıkları bahis ödülü miktarlarından daha fazla para vererek alabileceğini teklif eder. Kaynağı belirsiz parayı ikramiye kazanan talihliye verir, ardından da kendisi gidip ikramiye kazanan biletle parayı alır. Böylece kolay bir şekilde parayı aklamış olur. Başka bir metot olarak

¹⁶⁸ Sedat Güner, “Organize Suç Örgütleri Kara Para ve Aklanması”, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2003, s.109.

da direkt kumarhane sahibi ile bir anlaşma yapıp elde ettikleri yasadışı gelirleri kumar kazancı gibi gösterme imkanına sahip olmaya çalışırlar.¹⁶⁹

Kumarhanelerde kara para aklamaya ilişkin olarak, yetkili kurumlar tarafından tespit edilen çeşitli şüpheli işlem türleri bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin yaptırım kurumu olan Mali Suçları Uygulama Ağı (FinCEN) tarafından kumarhanelerden alınan Şüpheli Faaliyet Raporları (SAR) doğrultusunda bildirilen yaygın sorunlar arasında aşağıdakiler yer almaktadır:¹⁷⁰;

- Birkaç farklı bahise yayılan yüksek tutarda nakit veya fiş kullanımı,
- Bildirim eşliğinin hemen altında kalan bahis miktarları,
- Büyük ikramiyelerden vazgeçen müşteriler,
- Yüklü miktarda çip bulunduran kişiler,
- Önemli miktarda ikramiye kazandığı hâlde sistemde herhangi bir nakit, fiş ya da jeton girişi bulunmayan müşteriler,
- İlk para yatırma işlemini gerçekleştirdikten kısa süre sonra hesaplarını kapatanlar,
- Kumarhane personeliyle arkadaşlık kurmaya çalışanlar, bildirim eşikleri hakkında soru soran veya bu eşiklere dair detaylı bilgi sahibi olan bireyler,

Şüpheli işlem veya müşteri profilleri arasında değerlendirilmektedir.

Yine çevrimiçi kumar sitelerinde kara para çeşitli yöntemlerle aklanabilmektedir. Bu yöntemler arasında; anlaşmalı bahisler yapılması, çiplerin kasıtlı olarak başka oyunculara kaybettirilmesi, doğrudan diğer oyunculara para transferleri gerçekleştirilmesi ve yasa dışı fonların çekilmeksizin kumar hesaplarında tutulması yer almaktadır. Aklayıcılar, bu yöntemlerle elde ettikleri gelirlerde dikkat çekmemek için sahte kimlikler kullanmakta ya da işlemlerini kripto para birimleri aracılığıyla gerçekleştirerek yasa dışı fonları aklamaya çalışmaktadırlar.¹⁷¹

¹⁶⁹ Comply Advantage, “Understanding Money Laundering in Casinos”
<https://complyadvantage.com/insights/understanding-money-laundering-in-casinos/> (Erişim Tarihi 18.06.2024)

¹⁷⁰ Comply Advantage, <https://complyadvantage.com/insights/understanding-money-laundering-in-casinos/>

¹⁷¹ Comply Advantage, <https://complyadvantage.com/insights/understanding-money-laundering-in-casinos/>

2.6.6. Kripto Para Yöntemiyle Aklama Yöntemi

Kripto paralar, bir merkezi otoriteye bağlı olmayan ve internet üzerinden kullanılan dijital para birimleridir. Günümüzde kripto paralarla, aynı geleneksel para birimleriyle olduğu gibi alışverişler yapılabilmektedir. En bilinen örnekleri arasında Bitcoin, Ethereum ve Ripple yer almaktadır. Kimlik bilgileri açıklanmadan işlem yapılabilmesi, denetim mekanizmalarının yetersizliği ve işlemlerin izlenmesinin zor olması gibi nedenlerle kripto paralar, kara para aklayıcılar tarafından sıkça tercih edilen araçlar haline gelmiştir.¹⁷²

IP adresini gizleyen yazılımlar ve takibi zorlaştıran karıştırıcı uygulamalar gibi araçların varlığı, sınırsız sayıda hesap açılabilmesi, yüksek işlem hacmi ile sanal para işlemlerinde fiziksel temasın olmaması gibi unsurlar, suçluların kara para aklamak için kripto para birimlerini tercih etmelerinin başlıca nedenleri arasında yer almaktadır.

Kripto paraların yasa dışı faaliyetlerde kullanıldığına dair en somut kanıtlardan biri, 2013 yılı itibarıyla Bitcoin piyasasının yaklaşık %80'ine hâkim olduğu belirtilen Silkroad isimli online oyunun, uyuşturucu ticareti ve silah satışı gibi yasa dışı faaliyetlere kaynak oluşturması nedeniyle ABD Federal Soruşturma Bürosu (FBI) tarafından kapatılmasıdır. Söz konusu platformun, 2011–2013 yılları arasında yaklaşık 1,2 milyar Amerikan doları tutarında (yaklaşık 9,5 milyon Bitcoin) gelir elde ettiği açıklanmıştır.¹⁷³

2.6.7. Nakit Yoğun İşyerleri Vasıtasıyla Para Aklama Yöntemi

Para aklayıcılar bu yöntemde, taksi durağı, benzin istasyonu, fastfood dükkanları, çamaşırhaneler, kuru temizlemeciler, araç yıkama istasyonları, araç galerileri gibi nakit para akışının yoğun olduğu işletmeleri aracı olarak tercih etmektedirler. Bu tür işletmelerin muhasebe kayıtları genellikle denetimi zor olduğundan, yasa dışı kaynaklardan elde edilen fonlar, bu işletmelerin gelirleriyle kolaylıkla karıştırılarak izleri gizlenebilmektedir.¹⁷⁴

Bu yönteme örnek olarak 1920'li yıllarda yaşanan ve daha önce de değindiğimiz Al Capone olayı gösterilebilir.

2.6.8. Hayali İthalat-İhracat Yoluyla Para Aklama Yöntemi

Devletler, ihracatı teşvik etmek amacıyla ihracat yapan şirketlere vergi iadesi sağlamaktadırlar. Para aklayıcılar ise, gerçekte var olmayan ya da dış ülkelere satımı gerçekleşmemiş ürünleri ihraç etmiş gibi göstererek bu teşviklerden usulsüz bir biçimde

¹⁷² Mahfi Eğilmez, “Ekonominin Temelleri (Kavramlar ve Kurumlar)”, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2019, s.346.

¹⁷³ Burçin Bozdoğanoglu, “Sanal Para Birimi Bitcoin'in Kayıt dışı Ekonomi ile Kara Para Faaliyetlerine Etkisi ve Vergilendirilmesi”, **Mali Hukuk Dergisi**, Sayı:111, 2014, ss. 2-17.

¹⁷⁴ MASAK, “Aklama Yöntemleri”, <https://masak.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri> (Erişim Tarihi 18.06.2024)

yararlanmaktadırlar. Bu duruma “hayali ihracat” denir. Böylece devlet kaynaklarından haksız vergi iadesi elde edilmektedir.

Bu yöntemlerden bir diğeri ise; değeri oldukça düşük olan bir ürünü ihracat teşvikine tabii bir mal şeklinde, değerli bir ürün gibi göstererek yurt dışına göndermektir. Örnek verecek olursak; maliyeti 10 lira olan bir ürün, 50 liraya ihraç edilmiş gibi kayıtlara geçirilir. Vergi iadesi oranı %20 ise, 10 lira vergi iadesi alınırken, aradaki 40 TL ise kara para olarak kayıtlara geçer. Bu tür işlemlerde, kara paranın izini kaybettirmek için söz konusu ürünün ihracatını gerçekleştiren şirket aracılığıyla para transferleri yapılır ve kayıtlar anlaşılmayı zorlaştırmak adına karmaşık yapıdadır.¹⁷⁵

2.6.9. Borsa Yoluyla Para Aklama Yöntemi

Menkul kıymetler piyasasında işlem sırasında doğrudan elden nakit para kullanılmaz. Piyasa oyuncuları bu işlemleri genellikle banka hesapları, yatırım hesapları veya aracı kurumlar aracılığıyla yaparlar. Kara para aklayıcıları da, yerleştirme aşamasında aracı kuruluşlar üzerinden hesaplar açmakta ve bu hesaplar aracılığıyla menkul kıymet alım satımı yapmaktadır. Aklama faaliyetlerinin bu piyasada çoğunlukla ayrıştırma ve bütünleştirme aşamalarında gerçekleştiği bilinmektedir. Suç gelirlerini aklamak isteyen kişilerin borsayı tercih etmelerinin başlıca nedenlerinden biri ise, piyasada işlem gören varlıkların çoğunlukla hamiline yazılı yani elinde bulundurana, taşıyana ait olmasıdır. Hamiline varlıklarda, alım-satım işlemleri sırasında kimlik tespiti zorunluluğu bulunmamaktadır. Dolayısıyla menkul kıymetler kimin elindeyse o kişi yasal sahibi sayılmaktadır.¹⁷⁶

Kara para aklayıcıları, bu suçu işlemek için genellikle küçük ölçekli şirketleri hedef alırlar. Öncelikle şirket hisselerinin %50’sinden fazlasını satın alarak kontrolü ele geçirirler. Çoğunluk hissesine sahip olmaları nedeniyle yönetim kurulu başkanlarını kendileri seçerler, daha sonra da yönetimde güçlü olabilmek için diğer üye ve yöneticileri belirleyerek şirketteki varlıklarını resmen kanıtlarlar. Bir sonraki aşamada şirket hisseleri, kimliği belirsiz offshore şirketlere devredilir. Bu yöntemle hem yasa dışı gelirlerini aklar hem de borsadaki işlem hacmi sayesinde paralarını artırırlar.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Ramazan Başak, “50 Soruda Karapara ve Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi”, Türkiye Bankalar Birliği, 1998, s.6.

¹⁷⁶ İbrahim Sırma & Arif Saldanlı, “Kara Para Aklamada Sermaye Piyasası Araçlarının Kullanımı”, **İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi**, Cilt:3, Sayı:3, 2015, ss.113-114.

¹⁷⁷ İbrahim Sırma & Arif Saldanlı, s.114.

2.6.10. Şans ve Talih Oyunları İkramiyeleriyle Para Aklama Yöntemi

Para aklamak isteyen kişilerin eskiden beri başvurduğu yöntemlerden birisi de şans ve talih oyunlarıdır. Para aklayıcılar, bu oyunlardan (milli piyango, yılbaşı bileti, on numara, şans topu, süper loto, sayısal loto, at yarışı, iddaa vb.) kazanç elde eden kişiyi bulur ve kendisine oyunda kazandığından daha yüksek bir meblağ verip anlaşılarak, kupon ya da biletleri alırlar. İkramiyeyi bu bilet vasıtasıyla kendileri alarak, asıl talihlinin kendisinin olduğunu izlenimini yaratıp, kara paralarını aklamış olurlar.¹⁷⁸

2.6.11. Sigorta Poliçeleri Vasıtasıyla Para Aklama Yöntemi

Hayat sigorta poliçeleri de kara para aklama işleminde kullanılan yöntemlerden biridir. Poliçe sahibi kişiler, ellerindeki poliçeleri çeşitli sebeplerden dolayı satabilmektedirler. Bu sebepler bazen ölümcül bir hastalık, bazen de acil bir para ihtiyacı olabilir. Kara para aklayıcılar, poliçe sahiplerinin acil para ihtiyacı sebebiyle, poliçeleri, üzerlerinde yazılı değerinden daha ucuza alırlar. Vade geldiğinde ise poliçenin alım bedelinden daha yüksek bir gelir elde etme şansları olacaktır. Böylelikle ellerindeki yasa dışı paraya da bir yasal dayanak sağlamış olurlar.¹⁷⁹

2.6.12. Spor Kulüpleri Vasıtasıyla Para Aklama Yöntemi

Kaynak taramaları ve soruşturmalar, birçok spor dalının kara para aklama eyleminde araç olarak kullanıldığını tespit etmiştir. Para aklayıcıların özellikle yüksek değerli, büyük para hareketliliğinin olduğu (futbol, basketbol, golf, araba yarışı, at yarışı vb.) branşları tercih ettikleri bilinmektedir.

Para aklayıcılar, büyük yatırımların yapıldığı kulüp ya da tesis işletmeleri satın alıp, ellerindeki yasal olmayan kazancı, altyapı, tesis, stadyum vb. yatırımlar yaparak aklama çabası içene girerler. Yüksek sporcu bedellerinin ödendiği ve fahiş üyelik aidatlarının alındığı bu kulüpler aslında finansal sisteme dahil edilmek istenen kara paranın vasıta olarak kullanıldığı işletmelerdir.¹⁸⁰

2.6.13. Faktoring Şirketleri Vasıtasıyla Para Aklama Yöntemi

Son zamanlarda para aklayıcıların cazip bulduğu para aklama yöntemlerinden biri de faktöring şirketleridir. Faktöring şirketlerinin çalışma prensibine kısaca değinecek olursak; Alacaklı her türlü mal ve hizmet satışından doğan, henüz tahsil edilmemiş vadeli

¹⁷⁸ Ramazan Başak, s.7

¹⁷⁹ Zeki Doğan & Mustafa Er, “Karapara Aklamada Kullanılan Yöntemler”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Mayıs, 2016, s.145.

¹⁸⁰ Sedat Güner, s.265.

alacaklarını, haklı alacağından daha az bir meblağ karşılığında faktöring şirketine devreder. Bu yöntemle alacağını kısa sürede nakde dönüştürmüş olur. Artık alacağın takibini, hakları satın alan faktöring firması yapar. Arada kalan tutar ise faktöring firmasının kazancını oluşturur.¹⁸¹

Kara para aklayıcılar da yasadışı yollardan elde ettikleri gelirleriyle, alacaklı şirketlerin vadesi gelmeyen alacaklarını alarak hem yasadışı gelirlerinden kurtulacak hem de alacağı tahsil ettiği anda, alacak temliki için harcadığı tutardan daha fazla gelir elde edeceğinden ek bir kar da sağlamış olacaktır.

2.6.14. İnternet Vasıtasıyla Para Aklama Yöntemi

Son yıllarda para aklayıcılar, ulusal veya uluslararası internet siteleri aracılığıyla paralarını aklama yollarına gitmektedirler. Bu kişilerin hem e-ticaret sitelerini hem de bağış yapabilme özelliği bulunan popüler platformları kullandığı tespit edilmiştir.

Bireyler sahip oldukları bir ürünü elektronik ticaret sitelerinde istedikleri fiyattan satışa sunma imkanına sahiptirler. Para aklayıcılar, kendi içlerinden birilerine toplumca bilinen e-ticaret sitelerinde hesap oluşturarak, ellerindeki yasadışı gelirlerle bu sözde ve fiyatı şişirilmiş malları alırlar. Suç çetesi için çalışan kişi de mallarının satılması karşılığında elde ettiği kazancı, yani yasadışı gelirlerini, bankaya yatırarak finansal sisteme sokmuş olur.

İngiliz Guardian gazetesinin haberine göre, Amazon'un CreateSpace platformunda yazar Patrick Reames adına açılmış bir hesap üzerinden, içeriği olmayan ve değersiz kitapların binlerce dolara satıldığı iddia edilmiştir. Bu yüksek fiyatlandırma, mevzubahis bu kitapların kara para aklama aracı olarak kullanılabileceği şüphesini doğurmuştur. Yine bu kitabın bilinmeyen bir kişiye 24.000 dolar karşılığında gönderildiği de tespit edilmiştir. Her ne kadar bu tür anlamsız fiyatlar içeren kitaplar kaldırılmış olsa da benzer satışlar devam etmektedir. Ayrıca, Rich Dan Edward Knight Sr.'nin "I Have Abundance Overflowing In My Life Forever." adlı 24 sayfalık kitabının 2.999,99 dolardan satışa sunulması, kullanıcılarda hileli bir işlem yapıldığı izlenimi uyandırmıştır.¹⁸²

Çalıntı kredi kartlarını ele geçiren kişilerin, günümüzün popüler uygulamalarından olan Twitch ve TikTok vasıtasıyla, yayın yapan kişilere ulaşarak hediye adı altında onlara parça

¹⁸¹ QNB Faktoring, "Faktoring Nedir?" <https://www.qnbff.com/faktoring-hakkinda/faktoring-nedir> (Erişim Tarihi 20.06.2024)

¹⁸²The Guardian, "Fake Books Sold Amazon Money Laundering" <https://www.theguardian.com/books/2018/apr/27/fake-books-sold-amazon-money-laundering> (Erişim Tarihi: 20.06.2024)

parça Bit/jeton(oyun parası) gönderdiklerini, akabinde gönderilen bu paraların yayıncı ve gönderen kişiler arasında paylaşıldığı haberleri ajanslara yansımaktadır.

İnternet vasıtasıyla yapılan kara aklama yöntemlerinden birisi de adını eskiden beri sıklıkla duyduğumuz yasa dışı bahis siteleridir. Parasını aklamak isteyen kişiler, bu platformlara parasını yatırır, parayı gönderenin de para gönderilenin de gerçek kişi olarak görüldüğü bu işlem, resmi kayıtlar tarafından iki kişinin birbirine yapmış olduğu bir para transferi olarak görülmektedir. İlgili sitenin Türkiye’de bulunan ve belirli bir gelir karşılığında bu işi yapan görevlileri, farklı bankamatikler üzerinden paraları nakit olarak toplamakta ve sonrasında başka banka hesaplarına aktararak bu paraları kripto para cüzdanlarına yüklemektedir. Kripto para cüzdanlarına yüklenen bu paralar, daha sonra diğer ülkelerde bulunan kişilerin cüzdanlarına aktarılır ve kara paranın aklanması sağlanmış olur.¹⁸³

2.6.15. Seyahat Şirketleri Vasıtasıyla Para Aklama Yöntemi

Aklayıcıların, turistik tesisleri veyahut seyahat şirketlerini satın alarak da aklama faaliyetlerinde bulunabilecekleri görülmüştür. Bazı ülkelerin ekonomisi büyük oranda turizm gelirleriyle kalkınmaktadır. Bu şekilde fazlasıyla turizm geliri elde eden ülkelerde aklama faaliyeti de büyük oranda turizm yatırımları üzerinden yapılmaktadır.

İkinci bölümde kara para kavramı, unsurları, tarihsel gelişimi ve ekonomik ile toplumsal etkileri kapsamlı şekilde ele alınmıştır. Ayrıca kara para aklama sürecinin aşamaları ve kullanılan yöntemler detaylı biçimde incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise, kara para aklamayla mücadelede dünya ve Türkiye’deki gelişmeler incelenmiştir. Önemli uluslararası kurumlar ve görevleri tanıtılmış, seçilmiş ülkelerdeki uygulamalar ele alınmıştır. Ayrıca, Türkiye’de bu alanda faaliyet gösteren kurumlar ve çalışmaları değerlendirilmiştir. Böylece, kara para aklamayla mücadele alanındaki uluslararası ve ulusal düzeydeki çalışmalar bütüncül bir biçimde ortaya konulmuştur.

¹⁸³ Eymen Gürel & Çağatay Şahin, “Dijital Dünyada Kara Para Aklama: Örnek Olaylar”, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 2022, s.2300.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARA PARA AKLAMA İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI OLUŞUMLAR VE TÜRKİYE UYGULAMALARI

Çalışmanın son bölümünde, kara para aklamayla mücadelede uluslararası ve ulusal düzeydeki gelişmeler detaylı şekilde incelenmiştir. Öncelikle, bu alanda önemli rol oynayan uluslararası kuruluşlar tanıtılmış ve faaliyetleri açıklanmıştır. Daha sonra, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa ve Libya gibi ülkelerin kara para aklamayla mücadelede izledikleri politikalar ve stratejiler ele alınmıştır. Son olarak, Türkiye’de kara para aklamayla mücadelede görev yapan temel kurumlar ve faaliyetleri açıklanmıştır. Böylece, kara para aklamayla mücadelede hem dünya genelinde hem de Türkiye’de yapılan çalışmalar kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir.

3.1. Kara Para Aklama İle Mücadelede Dünyadaki Gelişimler

Bu başlık altında kara para aklama ile mücadelede, ülkelerin finansal sistemlerinin mücadele kapasitesinin artırılması, iş birliğinin geliştirilmesi, politikalar oluşturulması ve bilgi paylaşımı açısından önemli bir role sahip olan uluslararası oluşumlardan bahsedilecek ve seçili ülkeler bağlamında kara para aklama ile mücadelede uygulanan politika ve uygulamalara yer verilecektir.

3.1.1. Uluslararası Oluşumlar

Kara para faaliyetleri, sınırları olmayan, tüm ülkeleri tehdit eden bir olgudur. Gittikçe büyüyen kara para tehlikesi, ülkeleri bu hususta yasal önlemler almaya itmiştir. Yasal önlem alınsa da yalnızca birkaç ülkenin bir araya gelerek vereceği çaba bu ateşi söndürmek konusunda yeterli olmayacaktır. Suçla mücadelede başarıya ulaşmak için, ülkelerin ve uluslararası kuruluşların iş birliği ve anlaşma yapmaları kaçınılmazdır.

Kara para aklamayla mücadelede uluslararası niteliğe sahip birçok oluşumlar bulunmaktadır. Bu anlamda FATF, Egmont, İnterpol, Avrupa Konseyi, Dünya Bankası, Basel Komitesi gibi uluslararası kuruluşlar ön plana çıkmaktadır.

3.1.1.1.Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force on Money Laundering)

FATF(Financial Action Task Force); G-7 olarak adlandırılan sanayileşmiş yedi katılımcı ülke¹⁸⁴ ile bu ülkelere ek olarak sekiz ülke¹⁸⁵ tarafından kurulmuş, suç gelirlerinin aklanması ve terör finansmanı ile mücadele etmek için uluslararası standartlar belirleyen ve bu alanda politika geliştiren hükümetler arası bir organizasyondur.¹⁸⁶

FATF, küresel çapta faaliyet gösteren ve 39 üyesi bulunan bir organizasyondur. Üye olmayan ülkeler bile FATF'ın önerilerini benimsemekte ve iş birliği yapmaktadır. Üyeler arasında ABD, Almanya, Türkiye ve Avrupa Komisyonu gibi ülkeler ve kuruluşlar yer almaktadır. FATF, üyelerin aldığı kararları uygulayıp uygulamadığını düzenli olarak denetler ve bugüne kadar üç değerlendirme turu gerçekleştirmiş, şu anda dördüncü turu sürdürmektedir.¹⁸⁷

FATF, ülkelerin yasal sistemlerinin kara para aklama ile mücadele hususunda güçlendirilmesi, finansal sistemlerin mücadele etme kapasitesinin artırılması ve iş birliğinin geliştirilmesi amacıyla, 40 adet tavsiye ve 11 adet kısa vadeli hedeften oluşan bir standart oluşturmaktadır. Oluşum, Ülke raporunda tespit edilen eksiklikleri ülkelere 3 takip raporlaması süreci çerçevesinde gidermesini beklemektedir. Düzenli takip raporlamasında geri planda kalan ülkeler belirlenir. FATF'ın çalışma gruplarından biri olan Uluslararası İş Birliği İzleme Grubu (ICRG), bu ülkelerin FATF standartlarına uyumunu takip eder. İzleme döneminin sonunda hazırlanan raporlar doğrultusunda, uyum durumu olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilir. Olumsuz değerlendirilen ülkeler, sistemik uyumsuzluk ya da gerileme nedeniyle FATF'ın "gri listesine" alınarak artırılmış izlemeye tabi tutulur.¹⁸⁸

Ülkemiz de bilindiği üzere, 2021 yılında kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede geride kaldığı için gri listeye alınmıştır. Türkiye'nin yürüttüğü politikalar sayesinde 28.06.2024 tarihinde, Mali Eylem Görev Gücü (FATF), 2021 yılında alındığı "gri liste"den çıkarıldığını duyurmuştur.

¹⁸⁴ Bu ülkeler; Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Almanya, Birleşik Krallık Fransa, İngiltere, İtalya ve Kanada'dır.

¹⁸⁵ Bu ülkeler; İsveç, Hollanda, Belçika, Luxemburg, İsviçre, Avusturya, İspanya ve Avusturalya'dır.

¹⁸⁶ FATF, "What We Do?", <https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html> (Erişim Tarihi 30.04.2025)

¹⁸⁷ Banu Saatçi, "Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Girişimler", **Bankacılık Dergisi**, Sayı 19, 1996, s.2.

¹⁸⁸ MASAK, "Mali Eylem Görev Gücü"

3.1.1.2.Egmont Grubu

Şüpheli İşlem Bildirimi, kara para aklama ile mücadelede özellikle uluslararası metinlerin düzeltilmesinde en önemli işlemlerden biridir. Böyle bir durumda, bildirim konu olan mali bilgileri toplayarak, analiz ettikten sonra ilgili mercilere iletmekle yetkilendirilmiş merkezi bir birimin kuruluşuna ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaçtan hareketle Mali İstihbarat Birimleri (FIU- Financial Intelligence Units) oluşturulmuştur. Egmont kuruluşu ise tam olarak bu noktada devreye girmekte, ülkeler arasında bilgi alışverişinin gerçekleşmesini Mali İstihbarat Birimleri aracılığıyla sağlamaktadır.¹⁸⁹

Ülkemizde mali istihbarat ile görevlendirilmiş kurum MASAK'tır. 5549 sayılı kanuna tâbi şekilde faaliyetlerini sürdürmektedir. Egmont Güvenlik Ağı, olarak bilinen bilgisayar ağ sistem yazılımı, üye ülkeler arasındaki istihbarat bilgilerinin hem daha hızlı hem de daha güvenli bir şekilde aktarılması amacıyla 1997 yılında kurulmuştur. Bu güvenlik ağı yalnızca kendisine dahil olan mali istihbarat kuruluşlarının kullanımına açıktır. MASAK, Egmont Güvenlik Ağına 2001 yılında katılmış ve sistemden faydalanmaya başlamıştır. Egmont üye sayısı 2022 yıl sonu itibarıyla 167'dir. Ülkemiz 1998 yılında Egmont Grubuna üye olmuştur.¹⁹⁰

3.1.1.3. Avrupa Konseyi

Kara para aklamayı önlemek ve kayıtlı devletleri korumak amacıyla, 27 Haziran 1980'de kabul edilen 80 sayılı Tavsiye Kararı ile kara para aklama, ilk kez uluslararası düzeyde Avrupa Konseyi çatısı altında ele alınmıştır. Bu karar, kara para aklamanın önlenmesi ve caydırılması yönünde atılan ilk uluslararası adım olarak büyük önem taşımaktadır.¹⁹¹

Konsey, kara para aklamanın genellikle bankalar aracılığıyla gerçekleştiğini bildirerek, bankaların bu suçun önlenmesinde aktif rol alması gerektiğini vurgulamıştır. Bu nedenle, üye devletlerin bankacılık sistemlerinde müşterilerin kimlik bilgilerinin alınması ve kayıt altına alınması, kasa kiralama hizmetlerinin seçici sunulması ve bankacılık personelinin müşteri doğrulama ile şüpheli davranışları tanıma konularında eğitilmesi gibi önlemler almaları tavsiye edilmiştir.¹⁹²

¹⁸⁹ Oktay Üstün, "Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış", **Bankacılar Dergisi**, 2008, s.36.

¹⁹⁰ MASAK, "Egmont Grubu", <https://masak.hmb.gov.tr/egmont-grubu> (Erişim Tarihi:30.04.2025)

¹⁹¹ Dilşat Şahinler, "Dünyada ve Türkiye'de Kara Para Sorunu: Karşı Önlemler", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Denizli, 2006, s.161.

¹⁹² Esen Aydınşakir, "Karapara Aklamayla Mücadele", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 2008, s.43.

3.1.1.4. Basel Komitesi

Bankalar ve diğer finansal kuruluşlar, farkında olmadan suç faaliyetinden kazanılan haksız kazançları mevduat olarak kabul edebilir ya da transferinde araç olarak kullanılabilirler.

Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 1974 yılında G10 ülkelerinin katılımıyla, bankacılık denetiminde uluslararası iş birliğini artırmak amacıyla kurulmuştur. Komitenin temel görevi, bankaların sermaye yeterliliği ve risk yönetimi standartlarını belirleyerek, finansal sistemi güçlendirmek ve para aklamayla mücadeleye destek olmaktır. Bu kapsamda 1988'den itibaren Basel-I'den başlayarak, Basel-II, Basel II.5, Basel-III ve Basel-IV gibi bir dizi uluslararası denetim ve sermaye düzenlemesi geliştirilmiştir.¹⁹³

3.1.1.5. Wolfsberg Grubu

Wolfsberg Grubu, 2000 yılında 12 banka temsilcisinin İsviçre'deki Wolfsberg Şatosu'nda bir araya gelerek kara para aklamayla mücadelede ortak standartlar oluşturmak amacıyla kurduğu bir birliktir. Citigroup, Credit Suisse, HSBC, JP Morgan Chase, Deutsche Bank ve Goldman Sachs gibi önde gelen bankalar bu grubun üyelerindendir. Grup, 2002'de yayımladığı ve 2012'de güncellediği “Wolfsberg İlkeleri” ile özel bankalar için aklamayla mücadele standartlarını belirlemiştir.¹⁹⁴

Wolfsberg Grubunun, kara para aklama ve terör örgütlerinin finansmanı ile ilgili olarak benimsediği prensiplerin maddeler halinde belirtilmiştir;¹⁹⁵

- Özel Bankacılık Prensipleri:* Grup tarafından 2000 yılında yayınlanıp, 2002'de yenilen prensipte, müşteri kabulü işlemlerine çok dikkat gösterilmesi, çalışan personellerin gerekli eğitimleri almış olmasına önem verilmesi, şüpheli işlem bildirimi ve kara para aklamayla mücadele sisteminin oluşturulmasını içermektedir.

- Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair:* 2002'de açıklanan bildiride, terörün finansmanı ile mücadelede mali kuruluşların, kanun uygulayıcı birimlere yardımcı olmasını, şüpheli işlemlere özellikle dikkat gösterilmesini, müşterini tanı programının güçlü bir şekilde uygulanmasını, küresel iş birliğini ve tüm üyelerin FATF tavsiye kararlarının uygulamaları gerektiği belirtilmiştir.

¹⁹³ BDDK, “Basel Düzenlemeleri”, <https://www.bddk.org.tr/Sss/Liste/108> (Erişim Tarihi 30.04.2025)

¹⁹⁴ Özgür Ütük, “Terörizmin Finansmanıyla Uluslararası Mücadele”, *Bütçe Dünyası Dergisi*, 2009, s.53.

¹⁹⁵ Oktay Üstün, ss. 19-36.

•*Kara para Aklamaya Karşı Muhabir Bankacılık Prensipleri*: Küresel faaliyet gösteren bankaların, herhangi bir fiziki varlığı bulunmayan, denetime tabi olmayan paravan bankalardan uzak durmaları, onlarla iş ilişkisi kurmamaları konusunda uyarılarda bulunulmuştur.

•*Risk Temelli Yaklaşım Rehberi*: 2006 yılının Mart ayında yayınlanan rehberde, kurumlara yol gösterecek ve onlara yararlı olacak maddeler ortaya konulmuştur. Rehberde; olası kara para aklama risklerini etkili bir şekilde yönetebilmek adına kurumlara yardımcı olmak gerektiği ve bilgi akışının sürekliliği amaçlanmıştır.

3.2. Seçili Ülkeler Bağlamında Kara Para Aklama İle Mücadele Eden Kuruluşlar

Kara parayla mücadele hususunda, yukarıda değindiğimiz üzere uluslararası kuruluşlar ve sözleşmeler olduğu gibi, devletlerin kendi yaptığı bazı çalışmalar da mevcuttur. Bu amaçla devletler, mevcut anayasa sistemlerinde düzenlemelere gitmekte, kara para aklama ile mücadele kapsamında kurumlar oluşturmaktadırlar.

Çalışmanın bu bölümünde, gelişmiş ülkelerden olan, FATF ve EGMONT Gruplarının da en eski ve aktif üyelerinden ABD ve Fransa'yı, gelişmekte olan ülkelerden ise Libya'yı mali suçla mücadele düzenlemeleri bağlamında inceleyeceğiz.

3.2.1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'nde kara para aklama ile mücadelede ilk önemli adım, 1970 yılında yürürlüğe giren Banka Gizliliği Yasası olmuştur. Ancak, kara para aklama suçu, 1986 yılında kabul edilen Kara para Aklama Kontrol Kanunu ile ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. 1990 yılında ise ABD Hazine Bakanlığı bünyesinde, mali suçların önlenmesi amacıyla FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network) adlı birim kurulmuştur.¹⁹⁶

FinCEN, mali suçların soruşturulması, terörün finansmanı ve para aklama suçu ile mücadele amacıyla istihbarat çalışmaları yürütmek ve adli soruşturmalara yardımcı olmak üzere kurulmuştur. Hem ülke içindeki birimlerle hem de iş birliği yaptığı ülkelerin adli ve güvenlik makamlarına bilgi paylaşımı sağlamaktadır. FinCEN, Egmont Grubu üyesi FIU'lardan (Finansal İstihbarat Birimleri) gelen taleplere yanıt verir. Kanun uygulayıcılar ile diğer finansal istihbarat birimlerine yapılan talepler için bir aracı görevi üstlenir. Oluşum, dünya üzerindeki mali suçlarla mücadele kapsamında uygulanması gereken rejimler konusunda politika önerileri,

¹⁹⁶ Saygın Gökçe, "Uluslararası Sözleşmelerle Bazı Ülke Düzenlemeleriyle Karşılaştırmalı Olarak Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu", Ankara: M.A.S.A.K., Yayın no:18, 2010, s.59.

eğitim, teknolojik danışmanlık ve personel desteği alanında yabancı hükümetlerle iş birliği yapmaktadır.¹⁹⁷

FinCEN raporlama, kayıt tutma veya Banka Gizliliği Yasası şartlarının ihlali için bir yaptırım getirebilme hakkına sahiptir. FinCEN İcra Dairesi, para cezası verebilir ve ihlalleri dava konusu yapabilir. Bu ihlaller genellikle, 10.000 doların üzerindeki nakit işlemler, kara para aklama faaliyetleri, vergi kaçakçılığı ve şüpheli işlemlerle ilgilidir.¹⁹⁸ Finansal kurumlar, bu rakam gerek kişinin hesabına girsin gerekse hesabından çıksın, 10.000 dolar ve üzeri hesap giriş-çıkış işlemlerini raporlamak zorundadır; ancak bu kural, Birleşik Devletler Posta Servisi tarafından gerçekleştirilen ve posta veya pul işlemleriyle ilgili ödemeler için geçerli değildir.¹⁹⁹

FinCEN, mali suçların tespiti ve önlenmesi amacıyla yasalar doğrultusunda düzenlemeler yayımlama, yorumlama ve bu düzenlemelere uyumu sağlama yetkisine sahiptir. Ayrıca, diğer düzenleyicilerden gelen verileri koordine edip analiz eder. Terör finansmanının engellenmesi ve güvenlik açıklarının belirlenmesi görevlerinin yanı sıra, popüler dijital para birimleri olan Bitcoin gibi sanal paraları da izlemeye başlamıştır. FinCEN, Bitcoin'i "ikame para birimi" olarak kabul edilen para hizmetleri kapsamına almıştır.²⁰⁰

3.2.2. Fransa

Fransa, kara para aklama ve terör finansmanı ile mücadele konularında aldığı hükümet kararları doğrultusunda bu suçlara karşı en hassas davranan ülkelerden birisidir.

TRACFIN (Yasadışı Mali Hareketlere Karşı Eylem ve Bilgi İşlem Kuruluşu), Fransız hükümeti tarafından kara para aklama ve özellikle uyuşturucu trafiğinden elde edilen gelirlerle mücadele amacıyla 12 Temmuz 1990'da, 90-614 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Bu yasa ile finansal kuruluşlar ve sigorta şirketlerine belirli miktarın üzerindeki işlemleri beyan etme ve uyuşturucu trafiği şüphesi taşıyan işlemleri bildirme yükümlülüğü getirmiştir. TRACFIN gelen bu bildirimleri analiz eder; suç unsuru tespit edilirse, ilgili dosyayı Cumhuriyet Savcılığı'na iletir.²⁰¹

¹⁹⁷ FinCEN, "Uluslararası Programlar", <https://www.fincen.gov/resources/international-programs> (Erişim Tarihi 01.05.2025)

¹⁹⁸ IRS, "Kara Para Aklama ve Döviz Suçları", https://www.irs.gov/irm/part9/irm_09-005-005#idm140538253751680 (Erişim Tarihi 01.05.2025)

¹⁹⁹ Mehmet Feyzi Bilgili, "Kara Para Aklama İle Mücadelede Uygulanan Mali Politikalar", (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2020, s.59.

²⁰⁰ Comply Advantage, "FinCEN Nedir?", <https://complyadvantage.com/insights/fincen-3/> (Erişim Tarihi 01.05.2025)

²⁰¹ SENAT, "Organize Suç Faaliyetlerinden Kaynaklanan Kara Para Aklamaya Karşı Mücadelenin Geliştirilmesi", <https://www.senat.fr/rap/100-005/100-00510.html> (Erişim Tarihi 01.05.2025)

Kara para aklama suçu, Fransız Ceza Kanununda, 324-1. Maddesi ile düzenlenmiştir. Suçun niteliğine göre farklı yaptırımlar uygulanır. Fransız Kanunlarında para aklama suçu ile ilgili yaptırımlar şu şekildedir;²⁰²

- Genel kara para aklama suçu: 5 yıla kadar hapis + 375.000 € para cezası
- Uyuşturucuyla bağlantılıysa: 10 yıla kadar hapis + 750.000 € para cezası
- Terör finansmanı ise: 10 yıla kadar hapis + 225.000 € para cezası

Ayrıca 28 Ocak 2013 tarihli yasayla birlikte, finans kurumları yüksek riskli işlemleri TRACFIN’e bildirmekle yükümlü hale gelmiş ve 10.000 €’yu aşan nakit yatırma veya çekme işlemlerinin, bir ay içinde TRACFIN’e raporlanması kanunla korunmuştur.²⁰³

3.2.3. Kuzey Makedonya

Kuzey Makedonya, 1991 yılında Yugoslavya’dan bağımsızlığını kazanmasının ardından ekonomik suçlarla mücadele konusunda çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Bağımsızlık sonrası dönemde, devlet kurumlarının yeni teşkilatlanması ve ekonominin büyük oranda nakit ve kayıt dışı işlemlerle sürdürülmesi nedeniyle kara para aklama riski yüksek düzeyde seyretmiştir. Bu dönemde, kara para aklama ile mücadeleye yönelik yasal düzenlemeler ve kurumsal yapılar henüz oluşturulamamıştır.

2001 yılında Kuzey Makedonya, kara para aklama ile mücadele kapsamında ilk özel yasal düzenlemeyi kabul etmiş ve “Kara Para Aklamanın Önlenmesi Yasası”nı yürürlüğe koymuştur. Aynı yıl kurulan Mali İstihbarat Birimi (FIU) ile finansal kuruluşlara şüpheli işlem bildirimini yükümlülüğü getirilmiştir. Bu gelişmeler hem ulusal denetim sisteminin oluşması hem de uluslararası iş birliğinin temellerinin atılması açısından önem taşımaktadır.²⁰⁴

2005–2012 yılları arasında Kuzey Makedonya, kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede uluslararası standartlara uyumu artırmak amacıyla FATF ve Avrupa Konseyi MONEYVAL Komitesi ile iş birliğini güçlendirmiştir. Bu dönemde bankacılık, sigorta ve para transferi gibi sektörlerde düzenlemeler sıkılaştırılmış; 2008 yılında da terörizmin finansmanı mevzuata dâhil edilmiştir. 2012 yılında ise kara para aklama yasası, Avrupa

²⁰² GLOBAL INVESTIGATIONS REVIEW, “Anti-money Laundering : France”, <https://globalinvestigationsreview.com/insight/know-how/anti-money-laundering/report/france> (Erişim Tarihi 01.05.2025)

²⁰³ Mehmet Yüce & Hüseyin Akkaya, “Mali Suçlarla Kurumsal Mücadele ve Bazı Ülke Örnekleri”, **Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 2, Sayı:2, 2020, ss.51-53.

²⁰⁴ IMF, “Former Yugoslav Republic of Macedonia”, Staff Country Reports, <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2003/374/002.2003.issue-374-en.xml> (Erişim Tarihi 01.07.2025)

Birliği'nin 3. ve 4. Kara Para Aklamayı Önleme Direktifleri ile uyumlu hâle getirilmiştir. Aynı süreçte kumar, emlak ve mücevherat gibi risk düzeyi yüksek sektörlerle denetim faaliyetleri yoğunlaştırılmıştır.²⁰⁵

Avrupa Konseyi MONEYVAL Komitesi'nin 2014 yılında yayımladığı değerlendirmesinde, Kuzey Makedonya'nın kara para aklama ile mücadelesine ilişkin önemli eksiklikleri ortaya koyulmuştur. Raporda, yasal çerçevenin büyük ölçüde yeterli olduğu belirtilmiş; fakat şüpheli işlem bildirimi sayısının düşük olması, suç gelirlerinin izlenmesinde yaşanan birtakım zorluklar ve müsadere mekanizmasının etkisizliği gibi konularda yetersizlikler tespit edilmiştir. Değerlendirme sonucu, mevzuat ile uygulama arasındaki başarısızlığı gözler önüne sermektedir.²⁰⁶

2017 sonrasında Kuzey Makedonya'da kara para aklama ile mücadele reformları hız kazanmıştır. 2018 yılında Maliye Bakanlığı, polis, savcılık ve gümrük gibi kurumlar arasında veri paylaşımı ve ortak analizleri sağlamak amacıyla Ulusal Kara Para Aklama ile Mücadele Koordinasyon Merkezi kurulmuştur. 2021 ve 2022 yıllarında ise kara para aklama ve terörizmin finansmanının önlenmesi mevzuatı güncellenmiş, dijital finansal işlemler, sanal varlıklar ve sınır ötesi para transferleri gibi risk taşıyan işlemler yasal düzenlemelere dahil edilmiştir.²⁰⁷

2023 yılında yayımlanan MONEYVAL raporunda ise, Kuzey Makedonya'nın kurumsal kapasite ve stratejik planlama alanlarında kayda değer ilerlemeler kaydettiği belirtilmiştir. Uygulama aşamasında eksikliklerin sürdüğü, bazı denetimlerin yüzeysel gerçekleştiği ve savcılık ile adli sistemin etkinliğinin sınırlı olduğu ifade edilmiştir. Raporda, kara para aklama ile ilişkili dava sayısının düşük olduğu ve mahkûmiyet oranlarının yetersiz kaldığı da vurgulanmıştır.²⁰⁸

2025 yılında yürürlüğe giren yeni Ulusal Kara Para Aklama ile Mücadele Stratejisi, finansal kuruluşlar, yargı organları, özel sektör ve sivil toplumun koordineli çalışmasını

²⁰⁵ Council of Europe, "Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures North Macedonia", 2023, ss.19-20. <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/fsrb-mer/N-Macedonia-Moneyval-Mutual-Evaluation-2023.pdf.coredownload.pdf> (Erişim Tarihi: 01.07.2025)

²⁰⁶ Council of Europe, "MONEYVAL calls on North Macedonia to improve investigation and prosecution to combat money laundering and financing of terrorism", 2023, <https://www.coe.int/en/web/moneyval/-/moneyval-calls-on-north-macedonia-to-improve-investigation-and-prosecution-to-combat-money-laundering-and-financing-of-terrorism> (Erişim Tarihi: 01.07.2025)

²⁰⁷ Council of Europe, "MONEYVAL: North Macedonia improves anti-money laundering efforts, but gaps remain", 2025, <https://www.coe.int/en/web/moneyval/-/moneyval-north-macedonia-improves-anti-money-laundering-efforts-but-gaps-remain?utm> (Erişim Tarihi: 01.07.2025)

²⁰⁸ Council of Europe, "MONEYVAL: North Macedonia improves anti-money laundering efforts, but gaps remain", 2025, <https://www.coe.int/en/web/moneyval/-/moneyval-north-macedonia-improves-anti-money-laundering-efforts-but-gaps-remain?utm> (Erişim Tarihi: 01.07.2025)

hedeflemektedir. Strateji kapsamında müşteri tanıma prosedürlerinin güçlendirilmesi, risk temelli denetim sistemlerinin uygulanması ve dijital işlemlerin daha sıkı izlenmesi öncelikli alanlar olarak belirlenmiştir.²⁰⁹

Kuzey Makedonya, kara para aklama ile mücadele alanında kapsamlı mevzuat reformları gerçekleştirmiş ve büyük ölçüde uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmiştir. Fakat bu çabaların etkili sonuçlar doğurabilmesi için, uygulama kapasitesinin güçlendirilmesi, denetim ve yargı süreçlerinin hem bağımsızlığının hem de etkinliğinin artırılması gerekmektedir. İlerlemenin sürdürülebilir hale gelmesi, düzenlemelerin etkin biçimde hayata geçirilmesine bağlıdır.

3.2.4. Libya

Libya’da kara para aklamayla mücadele kanununun olmaması gerek uluslararası gerekse bölgedeki banka ve finans kuruluşlarının, Libya bankalarına şüphayla bakmalarına neden olmaktaydı. Bu durum ekonomiyi ve diğer uluslararası ilişkileri etkileyerek, Libya’yı dünyadaki gelişmeleri geriden takip eden bir ülke sınıfına sokuyordu. Bu sebeple Libya hükümeti, 2005 yılında on yedi maddeden oluşan ilk Para Aklama ile Mücadele Kanununu (No 2) çıkardı.²¹⁰

2010 yılında başlayan Arap baharı hareketi, Libya’daki büyük finans kuruluşlarını olumsuz etkilemiştir. Ülkedeki iç savaş, farklı grupların çatışmaları ve parçalanan yargı sistemi sebebiyle; insan ticareti, silah kaçakçılığı ve mali suçlar ciddi seviyelere ulaşmıştır. Bu nedenle, bu olumsuz olgularla mücadele etmek için Libya Merkez Bankası 2014-2015 yıllarında para aklamayla mücadele konusunda bir dizi tedbir almıştır. Bunlardan bazıları şunlardır;²¹¹

- Kişisel kullanım için oluşturulan elektronik kartlarla ilgili işlemlerin düzenlenmesi için yönetmelik ve kontroller getirilmiş,
- Uluslararası ticari işlemler için düzenlenen evraklar için ayrı bir kontrol mekanizması kurmak,

²⁰⁹ Council of Europe, “Action against Economic Crime supports development of North Macedonia’s National AML/CFT Strategy”, 2025, https://www.coe.int/en/web/corruption/-/action-against-economic-crime-supports-development-of-north-macedonia-s-national-aml/cft-strategy?utm_source (Erişim Tarihi: 01.07.2025)

²¹⁰ Ayman Saleh Ragas, “Kara Para Aklamada Libya Bankalarının Rolü”, (Yüksek Lisans Tezi), Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu, 2016, s.36.

²¹¹ Ayman Saleh Ragas, ss.36-37.

- Ticari bankalara, gümrük beyannamesi sunmayan ya da işlem sonrasında gerekli bildirimleri yapmayan kişi veya kurumlarla finansal işlem gerçekleştirmemeleri yönünde talimat vermek,

- Yabancı para birimindeki yükümlülüklerini karşılamak üzere bankaların bütün taleplerini incelemek üzere bir uzmanlık komitesi kurmak,

Fakat bu çabalar ekonomik suçlar gibi sınır tanımayan faaliyet ve organizasyonlar için oldukça yetersizdir. Libya, kara para aklamanın ve terörizmin finansmanının önlenmesine dair standartların uygulanmasına ilişkin Karşılıklı Değerlendirme Raporu'nu henüz hazırlamadı. Yine Libya'nın hala FATF'nin 37 ülke ve 2 bölgesel kuruluş olmak üzere toplam 39 üyesinden biri olmadığını bilmekteyiz. Bu sebepler Libya'yı yolsuzluk, suç piyasaları ve hukuki yaptırımlar endeksinde yüksek endişe verici ülke seviyesine getirmiştir. Petrol ve doğalgaz gibi zengin doğal kaynaklara sahip olan Libya, bürokratik komplikasyonlar, yolsuzluk ve silahlı grupların tehdit oluşturması nedeniyle yatırımcılar için ideal yatırım ortamı olmaktan hayli uzak olmaya devam etmektedir.²¹²

3.3. Türkiye’de Kara Para Aklama İle Mücadele

Kayıt dışı ekonominin nedenlerini, sonuçlarını ve büyüklüğünü ölçmeye yönelik birçok çalışma yapılmıştır. Bu doğrultuda, en kapsamlı çalışmalardan biri Medina ve Schneider’e aittir. Bu çalışmada; 158 ülkeye ait 1991-2015 dönemi verileri kullanılarak, kayıt dışı ekonominin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) içindeki tahmini payı hesaplanmıştır. Verilere göre; Kayıt dışı ekonominin en yüksek olduğu üç ülke %60.6 ile Zimbabve, %62.3 ile Bolivya ve %64.9 ile Gürcistan’dır. En düşük olduğu üç ülke ise %9 ile İsviçre, %9.4 ile Amerika Birleşik Devletleri ve %9.9 ile Avusturya’dır. Çalışmada, Türkiye için kayıt dışı ekonominin GSYİH içindeki tahmini payının en düşük %27.3 ve en yüksek değeri ise %36 arasında değiştiği gözlemlenmiştir.²¹³

Kayıt dışı ekonominin nedenlerini, sonuçlarını ve büyüklüğünü ölçen bir diğer çalışma Prof. Dr. Mustafa Yıldırım’a aittir. Yıldırım, *Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Büyüklüğü Ve Vergi Kaybı(2005-2023)* başlıklı çalışmasında, kayıt dışı ekonominin zaman içindeki gelişimini, boyutlarını ve bu durumun vergi kayıplarına etkisini incelemiştir. Çalışmada, 1998 ile 2023

²¹² Know Your Country, “Country Reports”, <https://www.knowyourcountry.com/libya> (Erişim Tarihi 02.05.2025)

²¹³ Leandro Medina & Friedrich Schneider, “Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years?”, IMF Working Paper, January 2018, s.54.
www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/01/25/Shadow-Economies-Around-the-World-What-Did-We-Learn-Over-the-Last-20-Years-45583 (Erişim Tarihi:22.05.2025)

yılları arasında yapılan 9 akademik çalışma bulgularına yer verilmiştir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgularda 1970 ile 2021 yılları arasındaki dönemde %1,82 ile %86,73 oranları arasında değişen büyüklüklerde kayıt dışılık tahmininde bulunulmuştur. Kayıt dışı ekonomi 2023 yılında ise %16 seviyesinde tahmin edilmiştir. Türkiye üzerine uluslararası literatürde yapılan çalışmalarda ise %20 ile %35 arasındaki büyüklüklerde kayıt dışılık tahmin edilmektedir. Kayıt dışı ekonominin boyutlarına göre, %3 ile %11 arasında değişen vergi kaybı söz konusudur. Ekonomideki vergi kaybının miktarı Türkiye'nin 2022 yılındaki savunma, eğitim ve sağlık harcamalarından büyüktür.²¹⁴

Yapılan çalışmalarda elde edilen sayısal veriler, Türkiye'de kayıt dışı ekonominin önemli bir sorun olduğunu, ekonomik büyüklüğün yaklaşık üçte birinin kayıt dışında döndüğünü ve bu sorunla kararlı bir şekilde mücadele edilmesi gerektiğini bizlere göstermektedir.

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye'nin kara para ve kayıt dışı ekonomi ile ilk karşılaştığı dönemler, bu sorunlarla mücadele kapsamında izlediği politikalar, üyesi olduğu uluslararası kuruluşlar, ulusal düzeyde görev yapan kurumlar ve bu kurumların faaliyetlerine ilişkin istatistiki veriler ele alınmaya çalışılacaktır.

Ekonomik suçlar bölümünde değinildiği üzere, ülkemizin kara para aklama sorunuyla ilk karşılaşması, 1960'lı yılların ortalarına rastlamakta olup, bu dönemde özellikle yurt dışında çalışan gurbetçi işçiler aracılığıyla uyuşturucu kaçakçılığından elde edilen kara para, yüksek işçi geliri gibi gösterilerek yasallaştırılmıştır. Söz konusu uygulama sonucunda yaklaşık 500 milyon Alman markı tutarında kara paranın ülkeye giriş yaptığı tahmin edilmektedir.²¹⁵ Silah kaçakçılığı, tarihi eser kaçakçılığı, naylon fatura kullanımı da ülkemizde bu dönemler görülen diğer önemli kara para aklama kaynakları arasında yer almıştır.

1980'lerin sonrasında yaşanan ekonomik güçlükler nedeniyle, paranın kaynağının pek fazla sorgulanmaması ve “önemli olanın paranın ülkeye giriş yapması” mantığıyla hareket edilmesi neticesinde para ve sermaye piyasası araçları kara para aklama amaçlarına hizmet eden araçlar haline gelmiştir. Örneğin; bu dönemden itibaren, Türkiye'de devletin iç borçlanma ihtiyacının artmasıyla birlikte, büyük bir hazine bonosu ve devlet tahvili stoku ile geniş bir repo piyasası oluşturulmuştur. Hazine bonoları ve devlet tahvilleri, sahiplerine ait olmaları, kolayca

²¹⁴ Mustafa Yıldırım, “Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonominin Büyüklüğü ve Vergi Kaybı (2005-2023)”, **HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, Sayı: 34, Cilt: 3, 2023, ss. 335-351.

²¹⁵ Ayla Yazıcı, s.156.

el değiştirebilmeleri ve likit varlıklar olmaları gibi özellikleri nedeniyle bu amaca yönelik olarak kullanılmışlardır.²¹⁶

1990 yılında alınan konvertibilite kararı, Türkiye'de döviz giriş çıkışının serbestleştirilmesini sağlamış ve bu da sıcak para akışına ve kara para aklanmasına olanak tanımıştır. Diğer yandan bu dönemde Türkiye kara para konusunda ciddi dış baskılara maruz kalmış olup baskı kuran kurumların başında ise FATF gelmiştir.²¹⁷

Türkiye'de kara para aklama ile mücadelenin başlangıç tarihi de ülkemizin Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force – FATF)'e üye olduğu tarih olan 1991 yılının Eylül ayı olarak kabul edilmektedir. Türkiye'nin FATF üyeliğinden sonra, birliğin 40 maddelik tavsiye kararlarının yerine getirilmesi amacıyla kara para aklamayı suç haline getirecek bir kanun çıkarılması hakkında çalışmalara başlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye'de kara para aklama suçu ile mücadeleye ilişkin ilk yasal düzenleme 19.11.1996 tarihli, 4208 sayılı “Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’dur.”²¹⁸

Bu tarihten itibaren, FATF direktiflerine uyum doğrultusunda, 4208 Sayılı “Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’un” 3. maddesi ile MASAK kurulmuş, 17 Şubat 1997 tarihinde göreve başlamıştır.²¹⁹ Daha sonra 18 Ekim 2006 yılında, 5549 sayılı Kanunun yayınlanmasıyla birlikte, suç gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanın önlenmesini ve anılan suçlarla mücadelede etkinliğin yaratılmasını güvence veren yeni yasal düzenlemeler yapılmıştır. 01.04.2008 tarihinde yürürlüğe giren ve 5549 sayılı Kanun ışığında hazırlanan Tedbirler Yönetmeliği, terörün finansmanının önlenmesine ilişkin tedbirleri de içerdüğinden yönetmeliği önemli kılmaktadır. Tedbirler Yönetmeliği’nde; yükümlüler, kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirimi, bilgi ve belge verme konularına detaylı bir şekilde yer verilmiştir

220

Türkiye pek çok bölgesel ve uluslararası kuruluşu da üye olmuş ve bu kapsamda FATF tavsiyelerine uyum sağlamaya çalışmıştır. Türkiye, “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı” Viyana Sözleşmesi’ni, Türkiye 20 Aralık 1988’de imzalamış ve 22 Kasım

²¹⁶ Ergin Ergül, s.15.

²¹⁷ Candan Sedefoğlu, “Suç Gelirlerinin Aklanmasında Önleyici ve Denetleyici Kurumlar; Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Mali Eylem Görev Gücü”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2009, s.44.

²¹⁸ Mustafa Şanlı, “AB İle Türkiye’nin Kara Para Aklama Yöntemleri İle Mücadelesi: Karşılaştırmalı Analiz”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2024, s.69.

²¹⁹ Murat Volkan Dülger, “Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar”, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2011, s.123.

²²⁰ Oktay Üstün, “5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun İle Getirilen Temel Değişiklikler”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı: 64, 2008, ss.43-45.

1995'te sözleşmenin uygun bulunmasına yönelik kanunu yayınlamıştır. 12-15 Aralık 2000 tarihinde imzaya açılan Palermo Sözleşmesi'nin amacı ise sınır aşan örgütlü suçların önlenmesi ve bu suçlarla daha etkili bir şekilde mücadele edilmesi için iş birliğinin güçlendirilmesidir. Türkiye Sözleşmeyi 2003 yılında kabul etmiştir. 1 Eylül 1993 tarihinde yürürlüğe giren Strazburg Sözleşmesi'nin amacı ise ciddi suçlarla mücadelede etkili bir yolun, suçluların elde ettikleri gelirleri ellerinden alarak bu suçların tekrarlanmasını engellemek ve bu konuda uluslararası iş birliğini geliştirmektir. Sözleşme, Türkiye tarafından 27 Eylül 2001 tarihinde imzalanmış ve 16 Haziran 2004 tarihinde ise onaylanmıştır. İlgili sözleşme daha sonra terörizmin finansmanı tedbirlerini de içerecek şekilde genişletilmiş ve Varşova Sözleşmesi adı ile 16 Mayıs 2005 tarihinde imzalanmıştır.²²¹

Alınan tedbirler kapsamında MASAK'tan başka; Hazine ve Maliye Bakanına doğrudan bağlı olan “Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu (MSMKK), Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı(KOM), Jandarma Genel Komutanlığı bünyesindeki Kaçakçılık Ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) gibi idari birimler oluşturulmuştur. Bu birimler, yeni aklama tipolojilerine dair tedbirlerin alınması ve koordinasyonun sağlanması gibi durumların yönetilmesi için çalışmalar yapmaktadırlar.

3.3.1. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK)

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), 4208 sayılı kanunla kurulmuş ve kara para aklamayla mücadele amacıyla faaliyet gösteren bir kurumdur. MASAK, suç gelirlerinin aklanmasını önlemek için politika hazırlama, uygulama stratejileri geliştirme, koordinasyon sağlama, araştırma yapma, sektörel çalışmalar yapma, kamuoyu duyarlılığı ve desteği artırma, veri toplama, analiz etme ve değerlendirme, inceleme ve araştırma yapma, yükümlülük denetimi yapma, bilgi ve belge isteme, geçici olarak personel görevlendirme, uluslararası ilişkileri yürütme ve muadil kurumlarla bilgi ve belge değişiminde bulunma gibi görevleri yerine getirir. MASAK'ın görev ve yetkileri 5549 sayılı Kanun'un 19. maddesinde belirtilmiştir.²²² Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığının görev ve yetkileri hâlihazırda 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı

²²¹ MASAK, “Uluslararası Mücadele”, <https://masak.hmb.gov.tr/uluslararasi-mucadele> (Erişim Tarihi 27.11.2024)

²²² Necat Özen, “Kara Para Aklama Suçu, Yöntemleri ve Ülkemizdeki Mücadele Sonuçlarına Genel Bir Bakış – I”, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:150, 2005, s.218.

Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 231. maddesinde düzenlenmiş bulunmaktadır.²²³

MASAK (Mali Suçları Araştırma Kurulu), doğrudan Hazine ve Maliye Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren bir mali istihbarat birimidir. Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla, şüpheli işlem bildirimleri ile diğer kaynaklardan gelen bilgileri analiz eder ve istihbarata dönüştürür. Gerekli durumlarda bu bilgileri ilgili kamu kurumlarıyla paylaşır. Özellikle bankalar için rehber niteliğinde çalışmalar yürütür. Ciddi suç şüphesi halinde Cumhuriyet savcılığına bildirimde bulunur ve yeterli delil varsa, Ceza Muhakemesi Kanunu çerçevesinde adli sürecin başlatılması için suç duyurusunda bulunur.²²⁴

MASAK, yasa dışı faaliyetlerin tespitine yönelik olarak uyuşturucu ticareti, vergi kaçakçılığı, göçmen kaçakçılığı gibi faaliyetleri takip etmektedir. Ayrıca, finansal sistemlerdeki yeni gelişmeleri ve riskleri küresel ölçekte takip ederek, diğer ülkelerdeki mali istihbarat kuruluşları ile iş birliği yapmaktadır.²²⁵ Başta Mali Eylem Görev Gücü (FATF) olmak üzere Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği, OECD(Organisation for Economic Co-Operation and Development-Ekonomik İş birliği Kalkınma Örgütü), Egmont Grubu gibi uluslararası kuruluşlar ile çalışmalar yürütür.

MASAK, merkezi bir yönetim yapısına sahip olup teşkilatın en üst düzeyinde Kurul Başkanı bulunmaktadır. Kurum bünyesinde Kurul Başkanına bağlı olarak görev yapan 3 Başkan Yardımcısı ve 13 Daire Başkanı yer almaktadır. Şube Müdürlükleri ise kalıcı kadrodan ziyade görevlendirme yöntemiyle yürütülmektedir. MASAK'ta bu yapıya bağlı olarak toplam 349 personel görev yapmaktadır.²²⁶

MASAK, yıllık faaliyet raporlarında, bildirim ve ihbar alımına yönelik faaliyetleri, kestiği cezaları, finansal kuruluşların aklama ile mücadele performansını, bilgi teknolojileri ve iletişim faaliyetlerini, idari tedbir faaliyetlerini, eğitim ve bilgilendirmeye yönelik faaliyetlerini paylaşmaktadır. Bu raporlar, aklama önleme alanındaki ilerlemelerin analiz edilmesine yardımcı olmaktadır.

²²³MASAK, "Görev ve Yetkiler", <https://masak.hmb.gov.tr/gorev-ve-yetkiler>, (Erişim Tarihi 20.11.2024)

²²⁴ MASAK, "Görev ve Yetkiler"

²²⁵ Oktay Üstün, s.25.

²²⁶ MASAK, "Faaliyet Raporu", 2024, s.5. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2025/05/Faaliyet-Raporu-2024-c2e245e1d7486e7c.pdf> (Erişim Tarihi 06.05.2025)

3.3.1.1.Masak'ın Bildirim ve İhbar Alımına Yönelik Faaliyetleri

MASAK, kendisine iletilen ihbar ve bildirimleri gönderenin yükümlü olup olmadığına bakmaksızın kabul eder ve bu bildirimleri, gönderen kişi veya kurumun niteliğine göre sınıflandırarak veri tabanına kaydeder. Gönderilen ihbar ve bildirimler genel olarak üç ana kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar; şüpheli işlem bildirimleri, adli veya kolluk makamları tarafından iletilen araştırma talepleri ve diğer ihbarlardır. Alınan bildirimlerin türlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır;²²⁷

Tablo 1: 2020-2024 Yılları Arasında Alınan Bildirimlerin Türlerine Göre Dağılımı

ALINAN BİLDİRİMLER	YILLAR				
Bildirim Türleri	2020	2021	2022	2023	2024
Şüpheli İşlem Bildirimleri	237.531	504.995	425.322	601.555	558.595
Adli Makamların Talepleri	11.266	8.740	12.347	11.441	12.684
Kolluk Talepleri	1.409	1.025	1.470	1.463	2.416
Diğer İhbarlar	391	867	676	309	795
TOPLAM	250.597	515.627	439.815	614.768	574.490

Kaynak: MASAK, 2023 ve 2024 Yılı Faaliyet Raporları

2023 yılına ait MASAK Faaliyet Raporu incelendiğinde, şüpheli işlem bildirimleri, adli/kolluk talepleri ve diğer ihbar sayılarında önceki yıla kıyasla dikkate değer bir artış yaşandığı, alınan toplam bildirim sayısının ise 600 binin üzerine çıktığı görülmektedir. Buna karşın, 2024 yılı raporlarında tüm bildirim türlerinde genel bir azalma dikkat çekmektedir. Ancak, Başkanlığa ulaşan ihbar ve araştırma taleplerinde farklı bir durum gözlemlenmiş; bu tür başvurular bir önceki yıla göre yaklaşık %18 oranında artarak 15.895'e yükselmiştir.

Şüpheli işlem bildirimlerinde görülen sınırlı azalmayı ise, artan farkındalık ve uygulamaya konulan önleyici tedbirlerin bir sonucu olarak değerlendirilebiliriz.

Şüpheli işlem bildirimleri(ŞİB); yükümlü²²⁸ bulunan finansal kuruluşların ve finansal olmayan kişilerle meslek grupları tarafından MASAK'a gönderilen bildirimlerdir. Bu

²²⁷ MASAK, "Faaliyet Raporu", Alınan Bildirimlerin Türlerine Göre Dağılımı 2023, s.16.

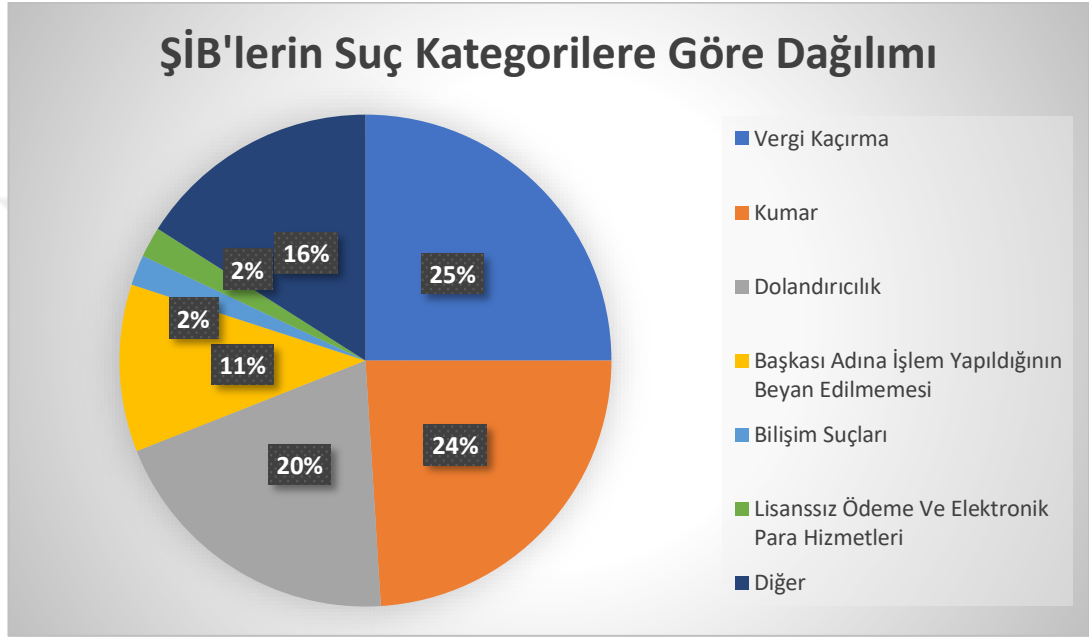
<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2024/04/Faaliyet-Raporu-2023.pdf>, (Erişim Tarihi: 06.05.2025)

²²⁸ Yükümlü: Finansal ve finansal olmayan sektörlerde mali işlemlere aracılık eden kişi ya da kuruluşlar, 5549 sayılı Kanun ile anılan Kanuna ilişkin ikincil mevzuat uyarınca yükümlü olarak nitelendirilir.

yükümlüler tarafından özel formlar doldurularak yapılan bildirimler, şüpheli işlem bildirimi olarak kayda alınır.²²⁹

Alınan şüpheli işlem bildirim sayılarının Suç Kategorilerine Göre Dağılımı Şekil 1’de verilmiştir.²³⁰

Şekil 1: Şüpheli İşlem Bildirimlerinin Suç Kategorisine Göre Dağılımı (2024)

Kaynak: MASAK, 2024 Yılı Faaliyet Raporu, s.11.

Şekil 1’e baktığımızda, 2024 yılı bildirimlerinin suç kategorisine göre dağılımında; vergi kaçakçılığı ve vergi kaçırma, yasa dışı bahis ve kumar oynatma ile başkası hesabına işlem yapıldığının beyan edilmemesi gibi suçların öne çıktığını görmekteyiz.

Şüpheli işlem bildirimlerinin yükümlü gruplarına göre dağılımı ise Tablo 2’de gösterilmiştir;²³¹

Tablo 2: 2020-2024 Yılları Arasında ŞİB’lerin Yükümlü Gruplar Bazında Dağılımı

Alınan Şüpheli İşlem Bildirimleri	YILLAR				
	2020	2021	2022	2023	2024
Bankalar	182.828	205.793	314.700	432.499	351.914

²²⁹ MASAK, “Faaliyet Raporu”, 2023, s.16.

²³⁰ MASAK, “Faaliyet Raporu”, Şüpheli İşlem Bildirimlerinin Suç Kategorilerine Göre Dağılımı, 2024, s.11.

²³¹ MASAK, “Faaliyet Raporu”, ŞİB’lerin Yükümlü Gruplarına Göre Dağılımı, 2023, ss.17-18, 2024,(s.11)

Ödeme Kuruluşları ile Elektronik Para Kuruluşları	46.840	284.544	74.513	102.776	111.719
Talih ve Bahis Oyunları Alanında Faaliyet Gösterenler	262	36	64	1.755	16.759
Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılar	-	2.233	20.569	48.678	61.445
Diğer	7.601	12.389	15.476	15.847	16.757
Toplam	237.531	504.995	425.322	601.555	558.595

Kaynak: MASAK, 2023 ve 2024 Yılı Faaliyet Raporları

2024 yılında şüpheli işlem bildiriminde bulunan yükümlülerin başında bankalar gelmektedir. Aynı yılın raporuna göre, alınan şüpheli işlem bildirimleri sayısı 558.595 iken, Bankalar tüm ŞİB'lerin içinde %63 ile en çok şüpheli işlem bildiren yükümlü kuruluş olmuşlardır. Bankaları, %20'lik payla Ödeme Kuruluşları ve Elektronik Para Kuruluşları takip etmektedir. Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıların payı %11, Talih ve Bahis Oyunları Alanında Faaliyet Gösterenlerin payı %3 ve diğer yükümlülerin payı tüm pay içinde %3 olmuştur.

Tablo 2'yi değerlendirecek olursak; şüpheli işlem bildirim sayısı açısından bankalar hâlâ en kritik konumda yer almakla birlikte, kripto varlık hizmet sağlayıcıları ve ödeme sistemleri de artan bildirim sayılarıyla dikkat çekmektedir. 2024 yılında özellikle talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösteren yükümlüler tarafından yapılan şüpheli işlem bildirimleri, önceki yıla göre yaklaşık 10 kat artarak 16.759'a ulaşmıştır. Kripto varlık sağlayıcılarında da %25 oranında artışla 61.445 şüpheli işlem bildirilmiştir. Bu olağan dışı artışlar, bu alanlardaki düzenlemelerin yetersizliğini ve suç örgütlerinin bu platformları, potansiyel araç olarak kullandığını göstermektedir.

Adli/Kolluk Araştırma Talepleri; Adli makamlar ile kolluk birimleri tarafından yürütülmekte olan soruşturma, kovuşturma ve araştırmalar kapsamında, MASAK'tan talep edilen bilgi ve raporları ifade eder. Bu kapsamda; Cumhuriyet savcıları, hâkimler, mahkemeler gibi adli merciler ile Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Gümrük Muhafaza Müdürlükleri tarafından iletilen bilgi ve rapor talepleri, adli/kolluk araştırma talebi olarak değerlendirilir. Adli/Kolluk Araştırma Taleplerinin Yıllara Göre Dağılımı Tablo 3'te gösterilmiştir.²³²

Tablo 3: 2020-2024 Yılları Arasında Adli ve Kolluk Araştırma Taleplerinin Dağılımı

²³² MASAK, "Faaliyet Raporu", Adli/Kolluk Araştırma Talepleri, 2023, s.21, 2024,(s.12)

Adli/Kolluk Araştırma Talepleri	YILLAR				
	2020	2021	2022	2023	2024
Adli Makamlar	11.266	8.740	12.347	11.441	12.684
Kolluk Birimleri	1.409	1.025	1.470	1.463	2.416

Kaynak: MASAK, 2023 ve 2024 Yılı Faaliyet Raporları

Tablo 3 incelendiğinde; kolluk birimlerinin bilgi/rapor taleplerinin bir önceki yıla göre yaklaşık %70 oranında artarak 2.416'ya ulaştığı görülmektedir. Benzer şekilde, adli makamlarca gönderilen bilgi/rapor talepleri de önceki yıla kıyasla %10 oranında artış göstermiştir.

3.3.1.2.MASAK'ın Analiz ve İstihbarat Toplama Faaliyetleri

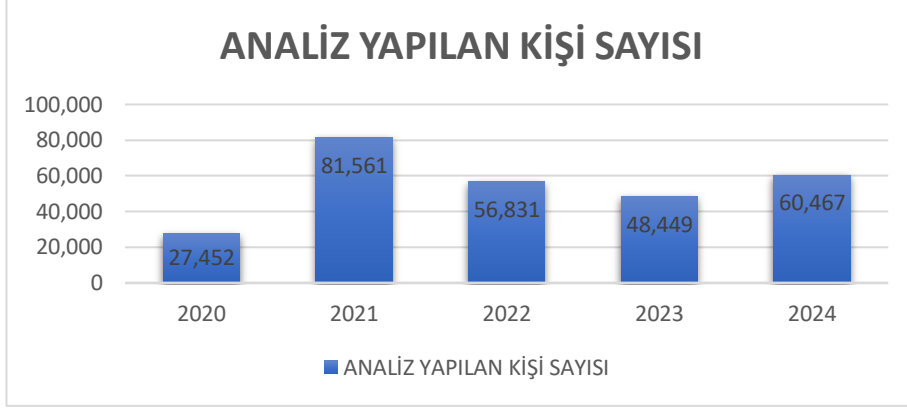
Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik olarak analiz, inceleme ve istihbarat faaliyetleri yürütmek amacıyla kurulmuştur. Kurulun temel işlevi, mali suçlarla mücadeleyi desteklemek ve bu suçlara ilişkin finansal verileri ortaya koyarak ilgili kurumlara bilgi sağlamaktır. MASAK tarafından yapılan analiz çalışmaları; kara para aklama, terörizmin finansmanı ve bu suçlara dayanak oluşturan suçlarla ilgili işlemleri kapsamaktadır. Ayrıca Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 128. maddesi kapsamında suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin tespiti amacıyla yürütülen çalışmalar da MASAK'ın görev alanındadır. Hem vaka bazlı hem de stratejik düzeyde analiz faaliyetleri yürüten MASAK, vaka bazlı analizlerde belirli kişi, kurum ya da olaylara ilişkin mali verileri incelerken; stratejik analizlerde ise geniş veri kümeleri kullanılarak yasa dışı faaliyetlerin, şüpheli işlemlerin ya da ekonomik güvenliğe yönelik tehditlerin tespitini amaçlar. Bu çalışmalar sayesinde MASAK, hem adli süreçlere destek sağlamakta hem de mali sistemin bütünlüğünü koruyarak ülkenin finansal güvenliğine katkıda bulunmaktadır.²³³

Yıllara göre analiz yapılan kişi sayısı Şekil 2'de gösterilmiştir;²³⁴

Şekil 2: Analiz Yapılan Kişi Sayısı (2020-2024)

²³³ MASAK, "Faaliyet Raporu", 2023, s.22.

²³⁴ MASAK, "Faaliyet Raporu", Analiz Yapılan Kişi Sayısı, 2023, s.23, 2024,(s.4)

Kaynak: MASAK, 2023 ve 2024 Yılı Faaliyet Raporları

Şekil 2 incelendiğinde, analiz edilen kişi sayısında 2020 yılından itibaren artış yönünde bir eğilim olduğu görülmektedir. Bu artışın, pandemi süreciyle birlikte dijitalleşmenin hız kazanması ve kayıt dışı ekonomik faaliyetlerde olası bir artış yaşanması gibi çeşitli faktörlerle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, denetim ve izleme süreçlerinde yöntemsel ya da kurumsal değişikliklerin etkili olmuş olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

2024 yılı verilerine göre analiz edilen kişi sayısı 60.467 olarak kaydedilmiştir. Bu sayının, izleme faaliyetlerinin kapsamı, uygulanan denetim stratejileri veya risk değerlendirme kriterlerindeki değişikliklerle bağlantılı olabileceği değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede, gözlemlenen artışın nedenlerine ilişkin daha kesin bir değerlendirme yapılabilmesi için, ilgili dönemlerdeki mevzuat değişiklikleri, kurumsal uygulamalar ve toplumsal dinamiklerin birlikte ele alınması gerekmektedir.

3.3.1.3.MASAK’ın İnceleme Faaliyetleri

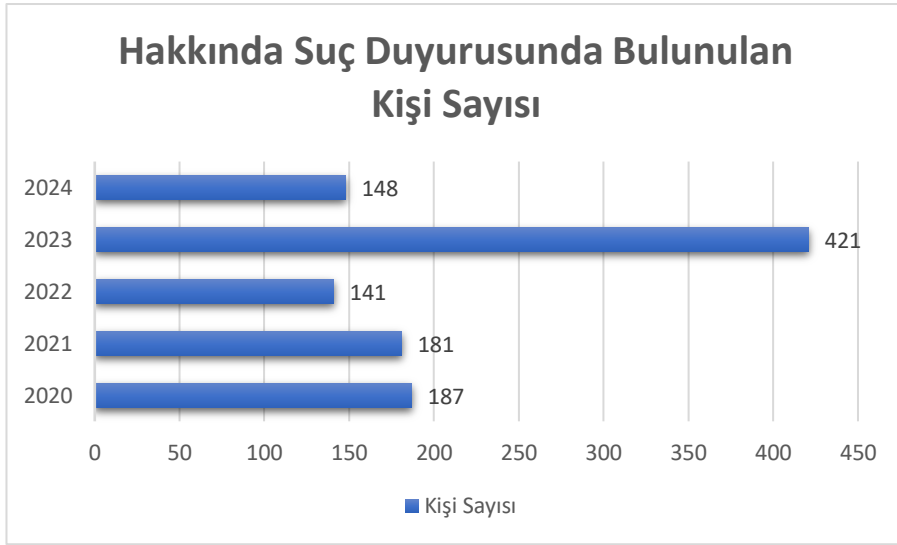
MASAK’a verilen görev ve yetkilerden bir diğeri de inceleme faaliyetidir. 2024 yılında 44 dosyanın incelemesi tamamlanmış olup denetim elemanları tarafından aklama suçu incelemeler sonucunda 148 kişi hakkında suç duyurusunda bulunulmuştur.²³⁵

Son yıllarda hakkında suç duyurusunda bulunulan kişi sayısı istatistikleri Şekil 3’de gösterilmiştir.²³⁶

Şekil 3: Hakkında Suç Duyurusunda Bulunulan Kişi Sayısı (2020-2024)

²³⁵ MASAK, “Faaliyet Raporu”, İncelemeler, 2024, s.21.

²³⁶ MASAK, “Faaliyet Raporu”, Hakkında Suç Duyurusunda Bulunulan Kişi Sayısı, 2023, s.25, 2024,(s.21)

Kaynak: MASAK, 2023 ve 2024 Yılı Faaliyet Raporları

Şekil 3'te yer alan verilere göre, hakkında suç duyurusunda bulunulan kişi sayısı 2023 yılında, bir önceki yıla kıyasla yaklaşık %200 oranında artarak 421'e yükselmiştir. 2024 yılında ise bu sayı yaklaşık %65 oranında azalarak 148'e düşmüştür. Söz konusu artış ve azalış, ilgili dönemlerdeki mevzuat değişiklikleri, denetim uygulamaları, suç duyurusu süreçleri veya kurumsal işleyişteki farklılıklarla ilişkili olabilir. Ayrıca, toplumsal farkındalık düzeyindeki değişimler ya da bildirim eğilimleri gibi çeşitli faktörler de bu dalgalanmayı etkileyen unsurlar arasında değerlendirilebilir.

Bu tür istatistiki değişimlerin nedenlerini daha sağlıklı biçimde analiz edebilmek için, ilgili yıllarda yürürlükte olan hukuki düzenlemeler, uygulama politikaları ve suç duyurularının işleyişine dair veriler çok yönlü olarak incelenmelidir. Bu bağlamda, yalnızca nicel veriler değil, aynı zamanda uygulama süreçlerine dair nitel değerlendirmeler de önem arz etmektedir.

3.3.1.4.MASAK'ın İdari Tedbir Faaliyetleri

MASAK'ın idari tedbir çerçevesinde yürüttüğü faaliyetler arasında, suç gelirlerinin önlenmesine ve suçla etkin mücadeleye yönelik çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bu kapsamda; mal varlıklarının dondurulması, finansal işlemlerin ertelenmesi ve yasa dışı bahis ile kumar suçlarına karşı bilişim sistemleri aracılığıyla gerçekleştirilen çalışmalar öne çıkmaktadır. İşlemlerin ertelenmesi ve mal varlıklarının dondurulması gibi uygulamalar, suçun gerçekleşmeden önce engellenmesine ve suçun izlerinin sürülerek ortaya çıkarılmasına yönelik etkili yöntemler olarak kullanılmaktadır.²³⁷

²³⁷ MASAK, "Faaliyet Raporu", İdari Tedbir Faaliyetleri, 2023, s.28.

Mal Varlıklarının Dondurulması; terörizmi finanse etmenin önlenmesi adına mal varlığının dondurulmasına yönelik usul ve esaslar, ülkemizde 6415 sayılı Kanunda düzenlenmiştir. 6415 sayılı Kanunun 5. maddesi çerçevesinde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından 1267, 1988 ve 1989 sayılı kararlar neticesinde listelenmiş olan kişi, kuruluş veya organizasyonların tasarrufunda bulunan mal varlıklarının dondurulması kararları, Resmî Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkanı kararlarıyla hiç gecikme yaşanmadan uygulanmaktadır. 6415 sayılı Kanunun 12.maddesinin ikinci fıkrası uyarınca malvarlığının dondurulması kararlarının yerine getirilmesinden MASAK Başkanlığı sorumludur.²³⁸

Son beş yılda verilen mal varlığı dondurma kararları işlem miktarları Tablo 4'te gösterilmiştir;²³⁹

Tablo 4: 2020-2024 Yılları Arasında Uygulanan Mal Varlığı Dondurma Tedbirleri

Yıl	Alınan Karar Sayısı	Malvarlığı Dondurma Kararı Alınanlar		Malvarlığı Dondurma Kararı Kaldırılanlar	
		Gerçek Kişi	Tüzel Kişi/Kuruluş/Organizasyon	Gerçek Kişi	Tüzel Kişi
2020	9	4	5	3	-
2021	8	4	1	3	1
2022	7	-	2	8	3
2023	6	3	1	2	0
2024	4	1	3	1	0

Kaynak: MASAK, 2023 ve 2024 Yılı Faaliyet Raporları

6415 sayılı Kanun'un 5. maddesi çerçevesinde alınmış olan Bakanlar Kurulu ve Cumhurbaşkanı Kararlarının son beş yıldaki veriler detaylı bir şekilde Tablo 4'te gösterilmiştir. Temmuz 2018'den sonra Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesi sebebiyle bahse mevzu kanunun 5. maddesinin 1. ve 4. fıkralarında bulunan Bakanlar Kurulu ibaresi Cumhurbaşkanı şeklinde değiştirilmiştir. Günümüzde mal varlığının dondurulması kararı Cumhurbaşkanı tarafından alınmaktadır.²⁴⁰

²³⁸ MASAK, "Faaliyet Raporu", İdari Tedbir Faaliyetleri, 2023, s.27.

²³⁹ MASAK, "Faaliyet Raporu", Mal Varlığı Dondurma Kararları Verileri, 2023, s.28, 2024,(ss.17-18)

²⁴⁰ MASAK, "Faaliyet Raporu", Mal Varlığının Dondurulması, 2024, s.17.

Tablo 4'e göre, 2024 yılında gerçek kişilere yönelik 1 adet mal varlığı dondurma kararı alınmıştır. Öte yandan, 2024 yılında ise mal varlığı dondurma kararı kaldırılanlar arasında 1 gerçek kişinin kararının kaldırıldığı görülmektedir.

Eğer malvarlığının dondurulması kararı, yabancı bir devletin talebi üzerine gündeme gelmişse; söz konusu yabancı devlet, talebini gerekçesiyle birlikte Türkiye'ye iletir. Bu talep, Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) tarafından değerlendirmeye alınır. MASAK, gerekli mali araştırmaları yaptıktan sonra elde edilen bulguları bir araştırma raporu hâline getirir ve bu raporu Değerlendirme Komisyonuna sunar. Komisyonun yapacağı değerlendirme sonucunda, konu Cumhurbaşkanına iletilir. Nihai karar, Cumhurbaşkanı tarafından verilir.²⁴¹

Türkiye'de bulunan bir kişi, kuruluş veya organizasyon hakkında malvarlıklarının dondurulması kararı verilebilmesi için, 6415 sayılı Kanun'un 7. maddesinin üçüncü fıkrasına göre Türkiye'deki mahkemelerin terör örgütü olduğuna kesin olarak karar vermesi gerekmektedir. Ayrıca, anılan Kanun'un 3. ve 4. maddeleri kapsamındaki fiilleri işlediğine dair makul sebeplerin bulunması şarttır. Bu durumda, Değerlendirme Komisyonu'nun önerisi üzerine Hazine ve Maliye Bakanı ile İçişleri Bakanı birlikte karar vererek Türkiye'de bulunan malvarlığının dondurulmasına hükmedebilir. Yukarıda sayılan makul sebeplerin ortadan kalkması hâlinde ise aynı usulle malvarlığının dondurulması kararı kaldırılabilir.²⁴²

İşlemlerin Ertelenmesi Kapsamında Yapılan Faaliyetler; kara para aklama veya terörizmin finansmanı şüphesi bulunan işlemler, MASAK tarafından analiz edilmek üzere Hazine ve Maliye Bakanı onayıyla en fazla 7 iş günü süreyle durdurulabilir. Bu süre içinde şüphe değerlendirilir ve gerekirse sonuçlar yetkili makamlara iletilir. Bu uygulama, suç gelirlerinin akışını engellemek amacıyla yapılır.²⁴³

Son beş yılda yapılan işlem erteleme talep ve ertelenen işlem miktarları aşağıdaki Tablo 5'te gösterilmiştir;²⁴⁴

Ertelenen Talep Ve İşlemler	YILLAR				
	2020	2021	2022	2023	2024
Erteleme Talep Sayısı	6.446	7.218	4.906	15.441	15.768

²⁴¹ MASAK, "Faaliyet Raporu", Mal Varlığı Dondurma Kararları Verileri, 2023, s. 29.

²⁴² MASAK, "Faaliyet Raporu", Mal Varlığı Dondurma Kararları Verileri, 2023, s. 30.

²⁴³ MASAK, "Faaliyet Raporu", İşlemlerin Ertelenmesi, 2023, ss. 31-32.

²⁴⁴ MASAK, "Faaliyet Raporu", İşlemlerin Ertelenmesi, 2023, s.32, 2024,(s.15)

Ertelenen İşlem Sayısı	3.256	4.663	2.281	3.386	4.994
-------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------

Tablo 5: 2020-2024 Arasında Erteleme Talepleri ve Ertelenen İşlemlerin Dağılımı

Kaynak: MASAK, 2023 ve 2024 Yılı Faaliyet Raporları

2024 yılı içerisinde, yükümlü mali kuruluşlar tarafından MASAK’a toplam 15.768 işlem erteleme talebi iletilmiştir. Bu talepler, şüpheli işlem bildirimi yükümlülüğü kapsamında yapılmıştır. Aynı yıl içinde 4.994 işlem hakkında erteleme kararı verilmiştir.

Bu veriler, MASAK’ın iletilen talepleri değerlendirme sürecinde her bildirimde otomatik olarak işlem yapılmadığını; yalnızca belirli kriterleri karşılayan işlemler hakkında erteleme kararı alındığını göstermektedir. Erteleme talebi ile sonuçlanan işlem sayısı arasındaki fark, değerlendirme sürecinin seçici ve analiz odaklı yürütüldüğünü düşündürülebilir.

İlgili yılın verileri, yükümlü kuruluşların bildirim eğilimleri ile MASAK’ın karar alma süreçlerinin daha yakından incelenmesine olanak tanımaktadır.

Adli mercilere ve Emniyet Genel Müdürlüğü Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı’na gönderilen Mali Tespit Raporları doğrultusunda, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 128. maddesi kapsamında bazı banka hesaplarına el koyma kararı verilmiştir.

2024 yılında, Yasa Dışı Bahis ile mücadele kapsamında, el konulan veya bloke edilen adli tedbir tutarları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: 2024 Yılında Yasa Dışı Bahisle Mücadele: Uygulanan Adli Tedbir Tutarları

2024 YILINDA YASA DIŞI BAHİSLE MÜCADELE	
PARA CİNSİ	ADLİ TEDBİR TUTARLARI
TL (Türk Lirası)	27.713.813
USD (Amerikan Doları)	6.295
Euro(Avro)	17.000

Kaynak: MASAK, 2024 Faaliyet Raporu

Tablo 6, ekonomik suçlarla ilgili olarak el konulan veya bloke edilen adli tedbir tutarlarını göstermektedir. Buna göre, Türkiye’de toplam 27.713.813 Türk Lirası, 6.295 Amerikan Doları ve 17.000 Euro tutarında mal varlığı adli tedbir kapsamında değerlendirilmiştir.

Bu tutarlar, ekonomik suçların yargı süreçlerinde somut mali boyutunu ortaya koymakta olup hem yerel para birimindeki hem de döviz cinsindeki varlıkların güvence altına alındığını göstermektedir. Adli tedbirlerin uygulanması, ekonomik suçlarla mücadelede etkin bir araç olarak, suç gelirlerinin geri alınması ve hukuki sürecin sağlıklı işlemesine katkı sağlamaktadır.

3.3.2. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu (MSMKK)

Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu, koordinasyon görevi ön planda olan bir kuruluştur.

Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesine ilişkin mevzuat taslaklarını değerlendirmek, kurum ve kuruluşlar arasında uygulamaya ilişkin işbirliğini artırmak, bu kapsamda uygulama stratejileri belirlemek ve yönlendirici kararlar almak üzere Malî Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. Gerekli hallerde kurum ve kuruluşların temsilcileri, görüş ve bilgilerine başvurulmak üzere Koordinasyon Kurulu toplantılarına davet edilebilir ve Kurul yılda en az iki defa toplanır. Koordinasyon Kurulu,²⁴⁵

- Hazine ve Maliye Bakan Yardımcısı başkanlığında
 - Millî İstihbarat Teşkilâtı Başkan Yardımcısı,
 - Finansal Piyasalar ve Kambiyo Genel Müdürü,
 - Vergi Denetim Kurulu Başkanı,
 - Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanı,
 - Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürü,
 - Dışişleri Bakanlığı İstihbarat ve Güvenlik İşleri Genel Müdürü,
 - Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürü,
 - Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkan Yardımcısı,
 - Emniyet Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısından
- Oluşur.

²⁴⁵ MASAK, “Koordinasyon Kurulu”, <https://masak.hmb.gov.tr/koordinasyon-kurulu> (Erişim Tarihi: 26.11.2024)

3.3.3. Emniyet Genel Müdürlüğü-Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Başkanlığı (KOM)

Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı olan Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Başkanlığı, kaçakçılık, uyuşturucu, dolandırıcılık, tehdit ve insan ticareti gibi suçlardan elde edilen gelirlerle mücadele eden idari birimlerden biridir. Bunun yanı sıra, sigara, alkol, tarihi eser, akaryakıt, ilaç ve emtia kaçakçılığı gibi terör örgütlerinin en önemli finans kaynağını teşkil eden her türlü kaçakçılık suçlarıyla mücadelesi etkin bir şekilde devam etmektedir.

1981 yılında Kaçakçılık Daire Başkanlığı olarak kurulan Daire Başkanlığı, gelişen teknoloji ve ihtiyaçlar doğrultusunda, 1983 yılında Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Daire Başkanlığı, 1995 yılında ise Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) Daire Başkanlığı, son olarak 2022 yılında ise Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) Başkanlığı adı altında faaliyetlerine devam etmektedir. 78 il biriminde KOM Şube Müdürlüğü, 44 ilçemizde KOM Grup Amirliği ile Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde de Mali Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü, Kaçakçılık Suçlarıyla Mücadele Şube Müdürlüğü ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlükleri olarak yapılanmıştır.²⁴⁶

2024 yılında Mali suçlarla mücadele kapsamında;²⁴⁷

- Sahtecilik suçları kapsamında 4.723 adet operasyon gerçekleştirilmiş, 7.925 şüpheliden 357'si
- Yolsuzluk Suçları kapsamında 937 adet operasyon gerçekleştirilmiş, 4.956 şüpheliden 453'ü
- Nitelikli Dolandırıcılık Suçları kapsamında 1.149 operasyon gerçekleştirilmiş, 3.584 şüpheliden 493'ü
- Tefecilik Suçları kapsamında 916 operasyon gerçekleştirilmiş, 2.574 şüpheliden 307'si tutuklanmıştır.
- Ekonomik Suçlar kapsamında 94 operasyon gerçekleştirilmiş, 226 şüpheliden 8'i tutuklanmıştır. Nihai olarak 7.819 operasyonda 19.265 şüpheliden 1.618'i tutuklanmıştır.

²⁴⁶ EGM, “Tarihçe ve Tanıtım”, <https://www.egm.gov.tr/kom/baskanligimiz-tarihce-ve-tanitim> (Erişim Tarihi: 15.05.2025)

²⁴⁷ EGM, “İdare Faaliyet Raporu”, 2024, s.18. (Erişim Tarihi 15.05.2025)

https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/strateji/Planlama/EGM_2024_Yili_Idare_Faaliyet_Raporu.pdf,

• Mali suçlarla mücadele kapsamında 2024 yılında 7.819 olayda 19.265 şüpheliye işlem yapılmış ve 1.618 şüpheli tutuklanmıştır.

3.3.4. Jandarma Genel Komutanlığı (JGK)- Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı

Jandarma Genel Komutanlığı (JGK) bünyesinde bulunan Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, il ve ilçe belediyelerinin sınırları dışında kalan bölgelerde mali suçlarla mücadele görevini sürdürmektedir. JGK'nın yayımlamış olduğu faaliyet raporlarında, 2020-2024 yılları arasında ,terörizmin finansmanı ile mücadele kapsamında meydana gelen olay sayıları ve yakalanan şüpheli sayılarına ilişkin istatistiklere Tablo 7'de yer verilmiştir;²⁴⁸

Tablo 7: 2020-2024 Arasında Jandarma Sorumluluk Alanında Terör Finansmanına Yönelik Müdahaleler

Terörizmin Finansmanı İle Mücadele	YILLAR				
	2020	2021	2022	2023	2024
Meydana Gelen Olay Sayısı	29	130	317	82	115
Yakalanan Şüpheli Sayısı	107	939	913	584	1028

Kaynak: JGK, 2023 ve 2024 Yılları Faaliyet Raporları

Tablo 7 incelendiğinde, 2020 yılından 2022 yılına kadar olan dönemde hem meydana gelen olay sayısında hem de yakalanan şüpheli sayısında düzenli bir artış eğilimi gözlemlenmektedir. 2023 yılı itibarıyla her iki kategoride de bir önceki yıla göre dikkat çekici bir azalma yaşanmıştır. 2024 yılı verilerine göre ise, bu düşüş eğilimi tersine dönmüş; olay

²⁴⁸ JGK, “İdare Faaliyet Raporu”, 2023, s.48. <https://www.jandarma.gov.tr/kurumlar/jandarma.gov.tr/Mali-Tablolar/faaliyet-raporlari/JANDARMA-GENEL-KOMUTANLIGI-2023-YILI-FAALİYET-RAPORU.pdf>, ve 2024, s.38. <https://www.jandarma.gov.tr/kurumlar/jandarma.gov.tr/Jandarma/JANDARMA-GENEL-KOMUTANLIGI-2024-YILI-FAALİYET-RAPORU.pdf> (Erişim Tarihi: 15.05.2025)

sayısı 2023 yılına kıyasla yaklaşık %50 oranında artarken, yakalanan şüpheli sayısında yaklaşık %100 oranında bir artış gerçekleşmiş ve toplamda 1028 şüpheliye ulaşılmıştır.

3.3.5. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)

1999 yılında 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile özerk bir şekilde kurulmuş olan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, kamu tüzel kişiliğine sahip kamu kurumlarından bir tanesidir. Vadesi kısa, orta veya uzun olabilecek fon arzlarının ve fon taleplerinin birbirleriyle karşılaştığı finansal piyasalar üzerinde gözetleme ve denetleme yetkisi bulunmaktadır. Kapsamı içerisinde bankalar, finansal kiralama şirketleri, faktöring şirketleri bulunmaktadır. Kara para aklama faaliyetlerinin de çoğunlukla bu kuruluşlar aracılığıyla yapıldığını düşünürsek, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun ülkemiz ekonomisi için önemli bir rol üstlendiğini söyleyebiliriz.

2023 yılında, Kurumun öncülüğünde Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) ve Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Başkanlığı iş birliğiyle “Finans Sektöründe Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele” başlıklı bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. Bu çalıştayda, şüpheli işlem bildirimleri ve sürekli bilgi sağlama yükümlülükleriyle ilgili karşılaşılan zorluklar, yasal ve yasa dışı bahislerden kaynaklanan sorunlar, yükümlülük denetimi sonuçlarının değerlendirilmesi, malvarlığı dondurma kararlarının uygulanması, mali yaptırımlara uyum denetimleri, terörizmin finansmanına ilişkin riskler, Mali Eylem Görev Gücü (FATF) değerlendirme süreci ile güncellenen ulusal risk analizleri ve ortaya çıkan yeni riskler kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir.²⁴⁹

²⁴⁹BDDK, “Faaliyet Raporu, 2023”, s.23

https://www.fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/BDDK_2023_Faaliyet_Raporu-3857.pdf (Erişim Tarihi 07.05.2025)

SONUÇ

Kara para; yasadışı yollardan elde edilen, üzerinden vergi ödenmeyen ve genellikle suçlarla ilişkilendirilen paradır.

Kara paranın aklanmasının temel olarak 3 aşamadan oluştuğu görülmektedir. Bunlar; yerleştirme, ayrıştırma ve bütünleştirme aşamalarıdır. Yerleştirme aşamasında suç geliri nakit formundan kurtarılarak finansal sisteme sokulmaktadır. Ayrıştırma aşamasında suç gelirinin kaynağının suç unsuru teşkil ettiğini gizlemek amacıyla kara para çok sayıda işleme tabi tutulup ana kaynağından uzaklaştırılarak takip seviyesi en aza indirilmektedir. Son aşama olan bütünleştirme aşamasında ise suç unsuru gelir finansal sisteme tamamen dâhil edilmekte olup yasal bir görünüm kazanmaktadır. Suç örgütleri yasal görünüm kazandırdıkları kara parayı, kullanım rahatlığı elde ederek başka suçlara kanalize ederler .Özellikle dijitalleşmenin artması ile artık aklayıcılar daha kolay yöntemler ile çok daha yüksek meblağlı suç unsur gelirlerini finansal sisteme dahil edebilmektedirler. Bu yöntemler; şirinler yöntemi, parçalara ayırma yöntemi, paravan şirketler, hayali şirketler ile aklama, nakit kaçakçılığı, sanal paraların kullanımı, internet üzerinden aklama, döviz alım satımı, vergi cennetleri ve kıyı bankacılığı,

kumarhane ve şans oyunları, değerli metal veya taşlar satın alarak paralarını aklamaları başlıca aklama yöntemleri olarak ifade etmek mümkündür.

Küreselleşmenin etkisiyle birlikte, suç gelirlerinin aklanmasına yönelik yöntemlerin çeşitlendiği ve daha karmaşık yapılar kazandığı gözlemlenmektedir. Geleneksel yöntemlerin yanı sıra, bazı bireylerin veya kurumların kripto varlıklar aracılığıyla işlem gerçekleştirdikleri, çevrim içi bahis platformlarını kullandıkları ya da spor kulübü gibi çeşitli ticari girişimler üzerinden finansal sisteme entegre olabildikleri iddia edilmektedir. Bu tür uygulamalar, suç gelirlerinin yalnızca kısa vadede değil, aynı zamanda orta ve uzun vadede de sisteme dahil edilmesine olanak sağlayabilmektedir.

Bazı durumlarda, ilgili kişilerin yasadışı yollardan elde ettikleri değerlendirilen gelirleri, zamanla çeşitli yasal gerekçelerle finansal sisteme dahil edebildikleri öne sürülmektedir. Hatta bu süreç sonunda, başlangıçtaki suç gelirinin de üzerinde yasal kazançlar elde etmeleri mümkün olabilmektedir. Bu tür örnekler, kara para aklama faaliyetlerinin yalnızca geleneksel yöntemlerle sınırlı kalmadığını; aksine, daha planlı ve uzun vadeli stratejilerle yürütülebildiğini göstermektedir.

Türkiye'nin kara para aklama ile tanışması ise 1960'lı yılların ortalarına denk gelmektedir. Bu dönemde özellikle yurt dışında çalışan gurbetçi işçiler vasıtasıyla kanun dışı yollarla elde edilen kara para, yüksek işçi geliri gibi gösterilerek yasallaştırılmış ve aklanmaya çalışılmıştır. 1980'li yıllarda ülkemizde yaşanan siyasi ve ekonomik sıkıntılar sonucunda kara para aklayıcılar parasını gizlemekte zorluk yaşamamıştır. Ne yazık ki bu dönemlerde Türkiye'de suç gelirinden ve kara paradan beslenen bir ekonomi modeli ortaya çıkmıştır.

1990'lı yıllar, Türkiye'nin, kara para aklama konusunda, yoğun dış baskılara maruz kaldığı bir dönem olmuştur. Türkiye bu dönemde FATF'e üye olmuştur. FATF'in kuruluşundan itibaren üyesi olan Türkiye toplamda dört tur karşılıklı değerlendirme sürecinden geçmiştir. 1994 yılında yapılan değerlendirmede, Türkiye'de yasal bir mevzuatın olmaması hususu vurgulanmış olup 1996 yılında Türkiye'nin FATF'in 40 Tavsiyesi hakkında yasal bir düzenlemeye sahip olmayan tek ülke olduğu belirtilmiştir. Uyarılara rağmen herhangi bir yasal gelişme yaşanmaması sonucunda 40 Tavsiye Kararın 21. maddesi gereğince Türkiye 19 Eylül 1996'da uyarılmış, tabiri caizse kara listeye alınmıştır. Bunun sonucunda aklama suçu ile mücadele etmede daha kararlı hareket etmeye çalışmıştır. Ancak ekonomik dalgalanmalar yüzünden hedeflenen performansa ulaşamamış, 2021 yılında kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede geride kaldığı için gri listeye alınmıştır. Türkiye'nin yürüttüğü kara

para ile mücadele politikaları sayesinde 28.06.2024 tarihinde, FATF tarafından “gri liste” den çıkarılmıştır.

Türkiye, kara para aklama ve örgütlü suçlarla mücadele alanında çeşitli uluslararası sözleşmelere taraf olmuş ve bu kapsamda uluslararası standartlara uyum sağlamaya yönelik çalışmalar yürütmüştür. Bu bağlamda, 1988 yılında Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan Viyana Sözleşmesi’ni imzalamış ve söz konusu sözleşmeyi 1995 yılında kabul etmiştir. Ayrıca, 1 Eylül 1993 tarihinde yürürlüğe giren Strazburg Sözleşmesi, suç gelirlerinin müsaderesi yoluyla ciddi suçlarla mücadelede etkili bir yöntem geliştirmeyi ve uluslararası iş birliğini artırmayı amaçlamaktadır. Türkiye, bu sözleşmeyi 27 Eylül 2001 tarihinde imzalamış ve 16 Haziran 2004 tarihinde onaylamıştır. Öte yandan, 12-15 Aralık 2000 tarihlerinde imzaya açılan Palermo Sözleşmesi, sınır aşan örgütlü suçlarla mücadelede iş birliğinin güçlendirilmesini hedeflemekte olup, Türkiye tarafından 2003 yılında kabul edilmiştir. Strazburg Sözleşmesi, 16 Mayıs 2005 tarihinde Varşova Sözleşmesi adı altında genişletilerek terörizmin finansmanına karşı önlemleri de içerecek şekilde güncellenmiştir. Bunun yanı sıra, Türkiye’nin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) tavsiyelerine uyum sağlama çabaları kapsamında, ilgili yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılmıştır

Türkiye aklama suçuna ise ilk kez 19.11.1996 tarih ve 4208 sayılı kanunda yer vermiştir. Kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirimi ve bilgi verme konularına ise 1997 tarih ve 4208 sayılı kanunun uygulanmasına ilişkin yayımlanan yönetmelikte yer verilmiştir. 4208 sayılı kanun ile ayrıca Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) kurulmuş ve 17 Şubat 1997 tarihinde faaliyete başlamıştır. Daha sonra 18.01.2006 tarihinde yayımlanan 5549 sayılı Kanun ile getirilen yenilikler ve düzenlemeler, AB’nin 2001 tarihli direktifi ile uyumluluk göstermektedir. Yeni kanunda kara para kavramı yerine suç geliri kavramının kullanılmaya başlanması, yükümlü olarak tanımlananlar listesinin genişletilmesi ayrıca aklama suçu ile mücadele kapsamında müşterinin tanınması, şüpheli işlem bildirimleri, bilgi ve belge verme, muhafaza ve ibraz konularının ele alınması bu uyumu kanıtlar niteliktedir.

Türkiye’nin terörün finansmanı ile ilgili doğrudan bir mevzuat düzenlemesine gitmesi ise 16.02.2013 tarihli Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun ile gerçekleşmiştir. İlgili kanun kapsamında mal varlığı dondurulmasına ilişkin düzenlemelere gidilmiştir. Daha sonra, 14.01.2023 tarihli Resmî Gazete ’de yayımlanan Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelikte yapılan değişiklikle de parasal sınırlar yeniden belirlenmiştir.

Türkiye'nin mali ve ekonomik suçlar konusunda ihtisaslaşma eksikliği yaşadığı görülmektedir. Son zamanlarda ülkeyi sarsan yolsuzluklar ve skandallarda, çeteler, yasadışı uyuşturucu kaçakçılığı ve kara para aklamanın birlikte gündeme gelmesi de bunun göstergesi olarak değerlendirilebilir. Kara para aklama suçunun günümüz dünyasında sıfıra indirilmesi bir hayli zor olmakla beraber mücadelenin etkinliğinin artırılması için yapılması gerekenler şöyle sıralanabilir;

- Mevcut anayasa düzeninde, cezalar daha caydırıcı hale getirilmeli, bu hususta düzenleme yapılması sağlanmalıdır.

- Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelenin uluslararası boyutu ön plana çıkarılarak, uluslararası düzeyde *samimi* sözleşmeler yapılmalı, bu kuruluşlara üye olan devletlerin sayısının artırılması sağlanmalıdır. 2016 yılında sızdırılan Panama Belgeleri, yaklaşık 11,5 milyon belge ve 2,6 terabayt boyutundaki arşivdir. Bu belgelerde, dünya genelinde önemli şirketlerin, siyasilere ve tanınmış kişilerin bankalarda bulunan gizli hesapları ve vergi cenneti olarak tabir edilen ülkelerde bulunan off-shore hesapları olduğu ortaya çıkmıştır. Belgeler, aslında kara paranın tahmin edilenden daha fazla hacme sahip olduğunu gözler önüne sermiştir. Bu belgeler, ülkelerin kara parayla mücadele konusunda aslında pek de samimi olmadığını ispatı olarak değerlendirilebilir. Ulusal ve uluslararası kuruluşların, kara para aklama ile mücadelede yetersiz kaldıkları düşünülmektedir. Dolayısıyla, her yıl artan miktarda kara para aklama işlemi gerçekleşmektedir. Samimi anlaşmalar dahilinde, topyekûn mücadele, suç örgütlerinin hareket alanını minimum düzeye indirecektir.

- Kara para aklamayla mücadelede, finans kuruluşları sorumluluklarını yerine getirmelidirler. Özellikle bankaların bildirimlerini ilgili kurumlara zamanında yapmaları hususu dikkatle takip edilmeli, denetimlerin eksiksiz uygulanabilmesi için her türlü yasal düzenleme titizlikle yapılmalıdır.

- Sigorta firmalarının işlem hacimleri incelendiğinde, bu alana yönelik ek tedbirler alınmalı ve denetimler güncel hareketlere göre yenilenmelidir.

- Organize suç örgütleriyle mücadele eden Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'nın etkinliği artırılarak bu birimdeki çalışan personelin uzmanlaşmasına ağırlık verilmeli ve MASAK ile iş birliği maksimum düzeye çıkarılmalıdır.

•Kara para ile mücadelede, medyanın imkân ve olanaklarından faydalanarak, medyanın suçu ve suçluyu öven yayınlardan kaçınması, bu tür suçları kınaması, gerektiği düşünülmektedir. Haksız kazanç yoluyla zenginleşmenin toplumsal düzeyde ekonomik ve ahlaki erozyona yol açtığını konu alan yayınlar yapılmalıdır.

•Bankalar ve döviz büroları başta olmak üzere finansal kuruluşların, belli bir rakamın üzerindeki işlemleri rapor etmesi sağlanmalıdır. Bunun yapılmasındaki amaç ise büyük miktardaki rakamların yasadışı gelir olma potansiyelidir.

• Mülk alacak yabancı kişiler hakkında ciddi ve uzun araştırmalar yapılmalı, gerek noterlere gerekse emlakçılara söz konusu mülk alım-satım işlemleri ile ilgili caydırıcı cezalar verilmelidir.

• Vatandaşlık hakkı, oturma izni ve çalışma izni konusu sıkı denetimlere tabii olmalıdır.

•Varlık Barışı olarak tabir edilen uygulama; kişilerin veya kurumların yurt dışında bulunan varlıklarını cüzi bir vergi karşılığında, bir vergi cezası olmaksızın kabul etmektedir. Bu durum; suç gelirleri, terör finansmanı ve vergi kaçakçılığı ile mücadele kapsamında birbirleriyle bağdaşmayan uygulamalar olarak değerlendirilir. Bu tür uygulamalar kamu gelirlerini artırma amacı taşısa da, kara para aklama ile mücadele çabalarını zayıflatma riskini barındırmaktadır.

• EGM bünyesinde yer alan KOM Başkanlığı gibi, JGK bünyesinde yer alan KOM Daire Başkanlığı'nın da suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadelede rolü büyüktür. EGM KOM Başkanlığı ve Jandarma bünyesindeki KOM Daire Başkanlığı da MSMKK'da yer almalıdır.

Kara para ile mücadelede etkin önlemlerin alınmasının, iktisadi, mali ve siyasi alanlarda ülkeye önemli faydalar sağlayacağı düşünülmektedir.

İktisadi fayda açısından, kayıt dışılığın azalmasının ekonomiyi daha öngörülebilir hâle getireceği değerlendirilmektedir. Rüşvetten, yolsuzluktan arınan ekonomik ortam sonucunda rekabet canlanıp, verimin artması sağlanabilir. İstikrarlı ekonomik çerçeve sayesinde, yerli ve yabancı yatırımcı güven içinde yatırım yapabilir. Güven ortamı yatırımı, yatırımlar rekabeti, rekabet verimi, verim de kalkınma ve büyümeyi tetikleyebilecektir. Sonuç olarak, istihdam oranlarında yükselme ve refah düzeyinde belirli ölçüde iyileşmeler sağlanabileceği öngörülmektedir.

Mali fayda açısından kayıt dışılığın azalması, kayıt dışı gelirlerin resmi ekonomik sisteme dâhil edilmesi şeklinde değerlendirilmektedir. Bu durumun, vergi tabanının

genişlemesine ve dolayısıyla devletin bütçe gelirlerinde artış eğilimi oluşmasına katkı sağlayabileceği öngörülmektedir. Bütçe gelirlerindeki bu artışın ise, finansal sistemi destekleyebileceği ve kamu hizmetlerinin finansmanını kolaylaştırabileceği yönünde değerlendirmeler bulunmaktadır.

Siyasal fayda açısından kayıt dışılığın azalmasının, kamu yönetiminde şeffaflığı artırabileceği ve vatandaşların devlete duyduğu güveni güçlendirebileceği değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda, kayıt dışı ekonomiyle mücadele eden devletlerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde kurumsal itibarlarını artırma potansiyeline sahip oldukları ifade edilmektedir. Artan şeffaflık ve güven ortamı, uluslararası alanda ilgili ülkenin daha güvenilir bir aktör olarak algılanmasına katkı sağlayabilir ve bu durum, dış ilişkilerde iş birliği olanaklarını genişletebilir.

KAYNAKÇA

1) Bilimsel Eser ve İnternet Kaynakları

- AKAN, H., “Erken Cumhuriyet Döneminde Bir Yolsuzluk Olayı: Ali Cenani Bey Davası”, **Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi** ,Cilt:2, Sayı: 3, 2016
- AKBULUT, İ., “Osmanlı Devleti’nde Adalet Düzeni”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** , C:4, Sayı:1-2, 2000
- AKTAN, C. C. , “Siyasal Ahlak ve Siyasal Yozlaşma”, Yolsuzlukla Mücadele Stratejileri, Hak İş Yayınları, Ankara, 2001
- AKTAN, C. C. & ACAR, O. K. “Kamu Yönetiminde Kayırmacılık”, SOBİAD, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Yayınları, İzmir, 2021
- ALINGE, C. & ÜÇÖK, C., Moğol Kanunları, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1955
- ALTUN, Ş., “Rüşvet ’ten Özelleştirme ’ye Yolsuzluğun 100 Yıllık Tarihi”, İstanbul, Agora Kitaplığı, 2004
- ARIK, F. Ş., “Eski Türk Ceza Hukukuna Dair Notlar Suçlar Ve Cezalar”, **Tarih Araştırmaları Dergisi**, 1995
- ARSAL, S. M., “Türk Tarihi ve Hukuk”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul, 1947
- ASLAN, V., “Zimmet Suçu”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt:72 , Sayı 1, 2013
- ASLAN, M. Y. Türk Ceza Kanunu’ndaki Düzenlemeler Kapsamında Geniş Anlamda Sahtecilik Suçları”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2015
- AYDIN, S., “Tüm Yönleriyle Rüşvet, Yolsuzluk, Nedenleri, Etkileri, Çözüm Yolları”, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006
- AYDIN, S. & YILMAZER, Y., “Yolsuzluk ve Mali Suçlar”, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007
- AYDIN, F., “Mali Suçlar ile Mücadele Mevzuatının Değerlendirilmesi ve Diğer Ülkeler Uygulaması”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000

- AYDINŞAKİR, E., “Karapara Aklamayla Mücadele”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 2008
- BAKICI, S. & YALVAÇ, G., “5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri 2”, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008
- BAKIRTAŞ, İ. & ÜNVER, M., Suçun Ekonomik Analizi, Genel Bir Değerlendirme, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 20, 2008
- BAŞAK, R., “50 Soruda Karapara ve Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi”, Türkiye Bankalar Birliği, 1998
- BAYRAKTAR, K., “Şike Suçu”, Dokuz Eylül Üniversitesi, **Hukuk Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, İzmir, C: 2, 2019
- BERKMAN, A. Ü., “Az gelişmiş Ülkelerde Kamu Yönetiminde Yolsuzluk Ve Rüşvet”, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, 1983
- BDDK, “Basel Düzenlemeleri”, <https://www.bddk.org.tr/Sss/Liste/108> (Erişim Tarihi 30.04.2025)
- BDDK, “Faaliyet Raporu”, 2023, https://www.fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/BDDK_2023_Faaliyet_Raporu-3857.pdf (Erişim Tarihi 07.05.2025)
- BIÇAKÇI, L. , “Futbol, Spor Hukuku Sınırlarını Zorluyor”, Prof. Dr. Zahit İmre’ye Armağan, İstanbul, 2010
- BİLEK, B. T., “Bilişim Suçları Ve Üniversite Lisans Öğrencilerinin Bilişim Suçlarına Yönelik Görüşleri”, Yüksek Lisans Tezi, Bilgisayar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Ankara, 2012
- BİLGİLİ, M. F. “Kara Para Aklama İle Mücadelede Uygulanan Mali Politikalar”,(Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2020
- BİLİCAN, N. & GÖKÇELİK, C. & TOPÇUOĞLU, G., “Açıklamalı 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu”, Ayrıntı Basımevi, Ankara, 2007
- BOZDOĞANOĞLU, B., “Sanal Para Birimi Bitcoin’in Kayıt dışı Ekonomi ile Kara Para Faaliyetlerine Etkisi ve Vergilendirilmesi”, **Mali Hukuk Dergisi**, Sayı:111, 2014

- CANBULUT, G., “Finansal Bilgi Manipölasyonu ve Örnek Bir Uygulama”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2008
- CEM, İ., “Türkiye’de Geri Kalmışlığın Tarihi”, İstanbul, Can Yayınları, 1999
- COMPLY ADVANTAGE, “Understanding Money Laundering in Casinos” <https://complyadvantage.com/insights/understanding-money-laundering-in-casinos/> (Erişim Tarihi 18.06.2024)
- COMPLY ADVANTAGE, “What is FinCEN?”, <https://complyadvantage.com/insights/fincen-3/> (Erişim Tarihi 01.05.2025)
- COUNCIL OF EUROPE, “Explanatory Report to the Convention on Cybercrime”, 2001, <https://rm.coe.int/16800cce5b> (Erişim Tarihi: 29.04.2025)
- COUNCIL OF EUROPE, “Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures North Macedonia”, 2023, <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/fsrb-mer/N-Macedonia-Moneyval-Mutual-Evaluation-2023.pdf.coredownload.pdf> (Erişim Tarihi: 01.07.2025)
- COUNCIL OF EUROPE, “MONEYVAL calls on North Macedonia to improve investigation and prosecution to combat money laundering and financing of terrorism”, 2023, <https://www.coe.int/en/web/moneyval/-/moneyval-calls-on-north-macedonia-to-improve-investigation-and-prosecution-to-combat-money-laundering-and-financing-of-terrorism> (Erişim Tarihi: 01.07.2025)
- COUNCIL OF EUROPE, “MONEYVAL: North Macedonia improves anti-money laundering efforts, but gaps remain”, 2025, <https://www.coe.int/en/web/moneyval/-/moneyval-north-macedonia-improves-anti-money-laundering-efforts-but-gaps-remain?utm> (Erişim Tarihi: 01.07.2025)
- CTRM CENTER, “Amazon Made Me a Victim”, <https://www.ctrmcenter.com/blog/opinion/going-off-topic-amazon-made-victim-tax-fraud-potential-money-laundering-want-answers/> (Erişim Tarihi: 20.06.2024)
- ÇELİK, K. & KOÇAĞRA, S. I. & GÜLER, K., “Kara Para Aklama Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve İlgili Uluslararası Çalışmalar”, Ankara, MASAK Yayın No:1, 2000

- DANCIKOVA, Z. (2012), “Costs of Corruption Transparency International Slovakia”, https://www.transparency.sk/wp-content/uploads/2010/01/Costs-of-Corruption_Dancikova.pdf, 2012 (Erişim Tarihi: 06.05.2024)
- DDK, “Yolsuzlukla M¼cadeleye Yardımcı Olmak Maksadıyla Alınması Gereken Tedbirlere İlişkin İnceleme Raporu”, Ankara, No:2, 1996
- DEĞİRMENCİ, O., “Mukayeseli Hukukta Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu”, Ankara, Turhan Kitapevi, 2008
- DEMİREL, M., “Hileli İflas Suçu”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fak¼ltesi, **Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 24, Sayı: 2, 2018
- DOğAN, B., “Paraya Eşit Sayılan Değerler Suçu”, <https://barandogan.av.tr/blog/mevzuat/tck-madde-198-paraya-esit-sayilan-degerler-sucu.html> (Erişim Tarihi: 06.05.2025)
- DOğAN, B., “M¼h¼rde Sahtecilik Suçu”, <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/muhurde-sahtecilik-sucu-cezasi-nedir-tck.html> (Erişim Tarihi: 06.05.2025)
- DOğAN, Z. & ER, M., “Karapara Aklamada Kullanılan Y¼ntemler”, **Vergi D¼nyası Dergisi**, Mayıs, 2016
- DONAY, S., “Sporda şiddet ve D¼zensizlięin Önlenmesi ve şike ve Teşvik Primi”, İstanbul, Beta, 2.Basım, 2012
- DÖNMEZ, U. , “Karapara ve T¼rkiye’de Karaparanın Aklanması ile M¼cadele”, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstit¼s¼, 2010
- DÖNMEZLER, S., Kriminoloji, Beta Yayınları, Ankara, 1994
- DURSUN, S., “Mali Suçlar ve Bankacılık Suçları Bağlamında Bankacılık D¼zenine Karşı İşlenen Suçlar”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002
- DURSUN, H. , “Ekonomik Suçlar Ve T¼rkiye’deki S¼rd¼r¼lebilir Kalkınmaya Etkileri”, **TBB Dergisi**, 2005
- D¼LGER, M. V., “Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar”, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2011
- D¼LGER, M. V., “Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku”, Ankara, Seçkin Yayınevi, 6. Baskı, 2015

- EGM, Ekonomik Suçlar, <https://www.egm.gov.tr/ekonomik-suclar> (Erişim Tarihi: 15.05.2025)
- EGM, “Tarihçe ve Tanıtım”, <https://www.egm.gov.tr/kom/baskanligimiz-tarihce-ve-tanitim> (Erişim Tarihi: 15.05.2025)
- EGM, “İdare Faaliyet Raporu”, https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/strateji/Planlama/EGM_2024_Yili_Idare_Faaliyet_Raporu.pdf 2024, (Erişim Tarihi 15.05.2025)
- EĞİLMEZ, M., “Ekonominin Temelleri (Kavramlar ve Kurumlar)”, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2019
- ERDAĞ, N., “Kayıt Dışı, Kara Para, Yolsuzluk”, İstanbul, Cinius Yayınları, 2007
- ERGÜL, E., “Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu”, 1. Baskı, Yargı Yayınevi, Ankara, 2001
- ERMAN, S. & ÖZEK, Ç., “Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368)”, İstanbul, 1996
- EVİK, A. H., “Sermaye Piyasası Araçlarının Değerini Etkileyebilecek Aldatıcı Hareketler Yapma (Manipülasyon Suçları)”, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004
- FinCEN, “International Programs”, <https://www.fincen.gov/resources/international-programs> (Erişim Tarihi 01.05.2025)
- FISHER, L., “A Dose of Law and Realism for Presidential Studies”, Presidential Studies Quarterly, Cilt:32, Sayı: 4, 2002
- GENÇ, M., “Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi”, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2002
- GLOBAL INVESTIGATIONS REVIEW, “Anti-money Laundering : France”, <https://globalinvestigationsreview.com/insight/know-how/anti-money-laundering/report/france> (Erişim Tarihi 01.05.2025)
- GÖKCAN, H. T., “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı:3, 2009
- GÖKCEN, A., “Belgede Sahtecilik Suçları”, 5. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018
- GÖKÇE, S., “Uluslararası Sözleşmelerle Bazı Ülke Düzenlemeleriyle Karşılaştırmalı Olarak Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu”, Ankara, Yayın No:18, 2010
- GÜNGÖR, D., “Resmî Belgelerde Sahtecilik Suçu”, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010

- GÜNGÖR, Y., “Enformel sektör, Enformel İstihdam Biçimleri ve Ekonomide Enformelleşme Eğilimleri”, **İktisat Dergisi**, 1997
- GÜNER, S., “Organize Suç Örgütleri Kara Para ve Aklanması”, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2003
- GÜR, M. F., “Yolsuzluk Nedir? Yolsuzluk Çeşitleri Ve Ülkeler Arası Yolsuzluk Algılaması”, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Mali Çözüm, 2014
- GÜREL, E. & ŞAHİN, Ç., “Dijital Dünyada Kara Para Aklama: Örnek Olaylar”, **Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi**, 2022
- GURYEVIÇ, A., “Orta Çağ Avrupa’sında Birey”, Çev. Zeynep Ülgen Esenli, İstanbul, AFA Yayıncılık, 1995
- FATF, “What We Do?”, <https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html> (Erişim Tarihi 30.04.2025)
- IMF, “Former Yugoslav Republic of Macedonia”, Staff Country Reports, <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2003/374/002.2003.issue-374-en.xml> (Erişim Tarihi 01.07.2025)
- IRS, “Kara Para Aklama Ve Döviz Suçları”, https://www.irs.gov/irm/part9/irm_09-005-005#idm140538253751680 (Erişim Tarihi 01.05.2025)
- İŞİKA, S., “Hileli İflas Suçu”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C:71, S: 1, 2013
- İLBİZ, E., “Avrupa Birliğinde Dolandırıcılık ve Yolsuzluk, Yolsuzluk, Nedenleri, Etkileri, Çözüm Yolları”, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006
- İSTANBUL BAROSU, “Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Komisyonu; Türk ve Amerikan Hukuk Sistemlerinde Ceza Hukuku ve Ceza Yargılaması Hukuku”, İstanbul Barosu Yayınları, 2004
- İTİŞGEN, R., “Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt:72, Sayı 1, 2013
- JGK, “İdare Faaliyet Raporu”, 2023, <https://www.jandarma.gov.tr/kurumlar/jandarma.gov.tr/Mali-Tablolar/faaliyet-raporlari/JANDARMA-GENEL-KOMUTANLIGI-2023-YILI-FAALİYET-RAPORU.pdf>

JGK, “İdare Faaliyet Raporu”, 2024,
<https://www.jandarma.gov.tr/kurumlar/jandarma.gov.tr/Jandarma/JANDARMA-GENEL-KOMUTANLIGI-2024-YILI-FAALİYET-RAPORU.pdf>

KAHRİMAN, H. & KAYALIDERE, G. & CURA, S. (2014), ““Küreselleşme Sürecinde Karapara Aklamayla Mücadele”, Editörler: Prof. Dr. Turgay Berksoy & Doç. Dr. Mehmet Şahin, “Kamu Maliyesinde Güncel Sorunlar”, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014

KAHYA, Y., ““Suç Teorileri Işığında Türkiye’de Kaçakçılık Olgusu: Toplumsal Nedenleri, Boyutları ve Algısı”, Anadolu Üniversitesi, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:15, Sayı:3, 2016

KANGAL, Z. T. “Malî Suçluluk: Kavramlar ve Temel Açıklamalar”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, c: LX, Sayı: 1-2, 2002

KARAGÜLMEZ, A., “Bilişim Suçları ve Soruşturma-Kovuşturma Evreleri”, İstanbul, Seçkin Yayınları, 2010

KARAKAŞ, M. & ÇAK, M., “Yolsuzlukla Mücadelede Uluslararası Kuruluşların Rolü”, **Maliye Dergisi**, Sayı 153, 2007

KIZILARSLAN, H., “Hileli ve Taksiratlı İflas Suçları”, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006

KNOW YOUR COUNTRY, “Country Reports”, <https://www.knowyourcountry.com/libya> (Erişim Tarihi 02.05.2025)

KELEŞ, E., “Tanzimat Dönemi’nde Rüşvetin Önlenmesi için Yapılan Düzenlemeler”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, **Tarih Araştırmaları Dergisi**, C:24, S:38, 2005

KOCA, M. & ÜZÜLMEZ, M., “Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Seçkin Yayınevi, 5. Baskı, 2021,

KOCASAKAL, Ü., “Kara Para Aklama ile Mücadelede ve Yeni Türk Ceza Kanunun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı”, Ankara, 2008

KÜÇÜKSÖZEN, C., “Sermaye Piyasasında Yatırımcının Korunması Türk Sermaye Piyasasının Bu Açıdan Değerlendirilmesi”, Ankara, 1999

- MAHMUTOĞLU, F. S. , “Ekonomi Hukuku-Ekonomik Suçlar ve Ekonomi Ceza Hukuku”, (2003)
- MANAVGAT, Ç., “Sermaye Piyasasında İşleme Dayalı Manipülasyon ve Özel Hukuk Bakımından Sonuçları”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2008
- MASAK, “Aklama Yöntemleri”, <https://masak.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri> (Erişim Tarihi: 17.06.2024)
- MASAK, “Aklamanın Aşamaları”, <https://masak.hmb.gov.tr/aklamanin-asamalari>(Erişim Tarihi 16.06.2024)
- MASAK, “Parasal Sınırlar”, <https://masak.hmb.gov.tr/duyuru/tedbirler-yonetmeliginde-ve-5-sira-no-lu-masak-tebliginde-yapilan-degisikliklerle-parasal-sinirlar-yeniden-belirlendi> (Erişim Tarihi: 17.06.2024)
- MASAK, “Faaliyet Raporu” 2023, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2024/04/Faaliyet-Raporu-2023.pdf> (Erişim Tarihi 20.11.2024)
- MASAK, “Faaliyet Raporu”, 2024, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2025/05/Faaliyet-Raporu-2024-c2e245e1d7486e7c.pdf> (Erişim Tarihi: 06.05.2025)
- MASAK, “Egmont Grubu,”<https://masak.hmb.gov.tr/egmont-grubu> (Erişim Tarihi:30.04.2025)
- MASAK, “Görev ve Yetkiler”, <https://masak.hmb.gov.tr/gorev-ve-yetkiler>, (Erişim Tarihi 20.11.2024)
- MASAK, “Koordinasyon Kurulu”, <https://masak.hmb.gov.tr/koordinasyon-kurulu> (Erişim Tarihi: 26.11.2024)
- MASAK, “Uluslararası Mücadele”, <https://masak.hmb.gov.tr/uluslararasi-mucadele> (Erişim Tarihi 27.11.2024)
- MASAK, “Mali Eylem Görev Gücü”,<https://masak.hmb.gov.tr/mali-eylem-gorev-gucu>(Erişim Tarihi:30.04.2025)
- MAVRAL, Ü., “Karapara Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları”, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2003
- MEDINA, L. & SCHNEIDER, F., “Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years?”, IMF Working Paper, January 2018, s.54.

- NUHOĞLU, A. & ÜZELTÜRK, H., “Ekonomik Suçlarda Suç Ve Ceza Politikası”, TÜSİAD Bilim Ödülü Alan Yayınlanmamış Çalışma, 1992
- OTUSANYA, O. J., “An investigation of tax evasion”, tax avoidance and corruption in Nigeria, Unpublished Doctoral Thesis, University of Essex, Colchester, 2010
- ÖNDER, A., “Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar”, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994
- ÖZEN, N., “Kara Para Aklama Suçu, Yöntemleri ve Ülkemizdeki Mücadele Sonuçlarına Genel Bir Bakış – I”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı:150, 2005
- ÖZGENÇ, İ., “Kamu Görevi, Yükümlölük Suçları, Yükümlölük Suçlarına İştirak (Karar İncelemesi)”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Faköltesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 1-2, 1994
- ÖZTÜRK, S., “Osmanlı Devleti’nde Tüketicinin Korunması”, Türkler, X, Editör: Hasan Celal Güzel, Ankara, 2002
- ÖZTÜRK, Ş. & NAS, F. & İÇÖZ, E., “24 Ocak Kararları, Neo- Liberal Politikalar ve Türkiye Tarımı”, Pamukkale Üniversitesi, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (1/2), 2008
- PEHLİVAN, O. & ÖZ, E., “Uluslararası Vergilendirme”, Trabzon, Derya Kitabevi, 2011
- PRADEL, J., “La criminalité financière: notions et principales manifestations”, Annales Internationales de Criminologie”, 2002, Akt. Zeynel Temel Kangal, “Malî Suçluluk: Kavramlar ve Temel Açıklamalar”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Faköltesi Mecmuası, c: LX, Sayı: 1-2, 2002
- RAGAS, A. S., “Kara Para Aklamada Libya Bankalarının Rolü”, (Yüksek Lisans Tezi),Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu, 2016
- SAATÇI, B., “Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Girişimler”, **Bankacılık Dergisi**, Sayı 19, 1996
- SAHİR, E., “Mali Suçların Tespitinde Suç Siyaseti”, İstanbul Üniversitesi, 1984
- SAHİR, E., Ticari Ceza Hukuku. İstanbul: İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi, 1992

- SAKİN, S., “Sermaye Piyasasında Manipülasyon Suçu”, **International Journal of Legal Progress**, Cilt:2 Sayı: 1, 2016
- SEDEFOĞLU, C., “Suç Gelirlerinin Aklanmasında Önleyici ve Denetleyici Kurumlar; Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Mali Eylem Görev Gücü”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2009
- SENAT, “Amélioration De La Lutte Contre Le Blanchiment D'argent Provenant D'activités Criminelles Organisées”, <https://www.senat.fr/rap/100-005/100-00510.html> (Erişim Tarihi 01.05.2025)
- SGK, Faaliyet Raporu (2024), <https://www.sgk.gov.tr/Politikalar/Kurumsal/b55336ad-0af5-4e78-a7c5-79734c4c476f/> (Erişim Tarihi: 13.05.2025)
- SIRMA, İ. & SALDANLI, A. , “Kara Para Aklamada Sermaye Piyasası Araçlarının Kullanımı”, **İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi**, Cilt:3, Sayı:3, 2015
- SUTHERLAND, E. H., “White Collar Criminality”, **American Sociological Review**, Vol: 5, No: 1, 1940, Akt. Selman Dursun, Suç Politikası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006
- ŞAHİNLER, D., “Dünyada ve Türkiye’de Kara Para Sorunu: Karşı Önlemler”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Denizli, 2006
- ŞANLI, M. (2024), “AB İle Türkiye’nin Kara Para Aklama Yöntemleri İle Mücadelesi: Karşılaştırmalı Analiz”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2024
- TABAKOĞLU, A., “Osmanlı Ekonomisinde Narh Uygulaması”, İktisat Tarihi Toplu Makaleler I, İstanbul, 2005
- TANRISEVER, H. & UYSAL, B. & DÜZEL, O., “Avrupa Birliği Temel Terimler Sözlüğü” (İngilizce-Türkçe), Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Ankara, 2003.
- TARHAN, B., "Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenler, Etkileri ve Çözüm Önerileri", Ankara, 1987
- TEKİN, N., “Resmî Belgede Sahtecilik Suçunda Bazı Özel Durumlar”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl 5, Sayı 19, 2014
- TEPAV, “Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenler, Etkiler ve Çözüm Önerileri”, Ankara, 2006

- TEPAV, “Yolsuzlukla Mücadele, Tebliğler”, Yolsuzlukla Mücadele Konferansı, Ankara, Matsa Basımevi, 2006
- TEZCANLI, M. V. “İçeriden Öğrenenlerin Ticareti ve Manipülasyonlar”, İMKB Yayınları, İstanbul, 1996
- THE GUARDIAN, “Fake Books Sold Amazon Money Laundering”
<https://www.theguardian.com/books/2018/apr/27/fake-books-sold-amazon-money-laundering> (Erişim Tarihi: 20.06.2024)
- TOPRAK, Z., “Osmanlı’nın Son Döneminde İstanbul Sokaklarında Marjinaler: Hırsızlar, Yankesiciler, Dolandırıcılar”, İstanbul Üniversitesi, **Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, S:38, 2008
- TOSUN, Ö., “Türkiye’de İktisadi Suçlar”, **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C:26, Sayı:1-4 1960
- TDK, “Manipülasyon”, <https://sozluk.gov.tr/?ara=manip%C3%BClasyon> (Erişim Tarihi: 03.12.2024)
- TDK, “Kara Para”, <https://sozluk.gov.tr/?ara=kara%20para> (Erişim Tarihi: 09.05.2024)
- TDK, “Tefeci”, <https://sozluk.gov.tr/?ara=tefecci> (Erişim Tarihi: 06.05.2025)
- TDK, “Tefecilik”, <https://sozluk.gov.tr/?ara=tefecilik> (Erişim Tarihi: 06.05.2025)
- TDK, “Şike”, <https://sozluk.gov.tr/?ara=%C5%9Fike> (Erişim Tarihi:02.12.2024)
- ÜNLÜ, U., “Kara Para Aklamada Yeni Yöntemler ve Kara Paranın Ekonomi Üzerindeki Etkileri”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 113, 2019
- ÜSTÜN, O., “5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun İle Getirilen Temel Değişiklikler”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı: 64, 2008
- ÜSTÜN, O., “Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış”, **Bankacılar Dergisi**, 2008
- ÜTÜK, Ö., “Terörizmin Finansmanı ile Uluslararası Mücadele”, **Bütçe Dünyası Dergisi**, 2009
- YAZICI, A. “Yeni Karapara Aklama Yöntemleri Olarak Akıllı Kartlar ve İnternet”, Anadolu Üniversitesi, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt : 8, Sayı : 2, 2008

- YAZICI, N. “Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları (TCK. M. 243-244 Ve 245)”, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Kamu Hukuku Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2021
- YEDİPARMAK, M., “Yolsuzlukların Önlenmesi ve Organize Suçlarla Mücadele Yöntemlerinde Uluslararası İşbirliğinin Önemi”, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2003
- YENERER ÇAKMUT, Ö., “Türk Ceza Yasası’nda Mal veya Hizmet Satımından Kaçınma Suçu(TCK m.240)”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 2, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, 2019
- YENİDÜNYA, C., “Tefecilik Suçu (TCK.m.241)”, **Banka ve Finans Hukuku Dergisi**, Cilt:2, Sayı: 6, 2013
- YETİM, S., “Karaparanın Aklanması Boyutları ve Mafyokrası”, Nesil Matbaacılık, İstanbul, 2000
- YILDIRAN, M., “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Büyüklüğü ve Vergi Kaybı (2005-2023)”, **HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, Sayı: 34, Cilt: 3, 2023
- YILDIRIM, M., “Kara Paranın Kayıt dışı Ekonomi İçindeki Yeri ve Kara Para Aklamanın Ekonomiye Getirdiği Tehlikeler”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2007
- YILMAZ, E. “Hukuk Sözlüğü”, Yetkin Yayınları, 6. Baskı, Ankara, 2001
- YÜCE, A. A., “Sermaye Piyasasında Manipülasyon”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2012
- YÜCE, M. & AKKAYA, H., “Mali Suçlarla Kurumsal Mücadele ve Bazı Ülke Örnekleri”, **Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 2, Sayı:2, 2020
- QNB FAKTORING, “Faktoring Nedir?” <https://www.qnbff.com/faktoring-hakkinda/faktoring-nedir> (Erişim Tarihi 20.06.2024)
- WIKIPEDIA, “İhsan Eryavuz”, https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0hsan_Eryavuz, (Erişim Tarihi:15.05.2025)

2) Mevzuat ve Yargı Kararları

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu

